

המלכות

גוף א מן חיק

ב"ה כ"א:

תורת כהנים
ראשון ובינו הוא, ר"ל משאש, מאבין

למב"ק סדר הוצבה
הוא ג' יב"ה

אין לא ברורים

אדם שלשה
הוא, שאר = (ג' יב"ה) זה משום

לצורה

שיטת רבינו תם

(וי"א, הוצבה, ר"ל)

המלכות לאור ר"ל

נראה ה' פקודים
ה' ה' ומשני וה' ומשני
משפטים ארבעים (כ"א' ד' ד' ד' ד')
לצד ארבע א"י תלמי
ואף ר"ל א"י הוא (לד' ד' ד' ד')
כ' ה' ה' (ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה')
ראשון וה' למטה ר"ל
ר"ל ה' הוא מלך ה' ה'
ה' פקודים, כ' ר"ל י"ב
א"י ה' ר"ל ... וכו'
ה' ר"ל ה'

ג' יב"ה
ב"ה כ"א

טוב מ"ה ש"ה

ש"ה מ"ה ש"ה

קצוב ש"ה

ח"ה ח"ה ח"ה ח"ה

ש"ה ר"ל ש"ה

אין צ"ק אוד"ה תלמי

א"י מ"ה. ה' ה' ה' ה' ה'

ג' יב"ה

אבקדק צ"ג רעטן } יזקט
גרו אברהם

חנהות הגרמא

פרק ג הלכה ז

א בקשה ציל בקשה: ב בעמיר ציל בעמיר: פרשתא ב הלכה ג

א תיל ולא תכחשו ולא תשקרו מה תיל לפי שגאמר ונשבע על שקר עונש שמענו אהרה מגין תיל ולא תשקרו [כן] איתא בבבא קמא: ולפני הראב"ד היה הגרמא זו בפנים כהגהת הגרמא: הלכה ו

ב לשקר בשמי מה תיל כציל [עין] בבבאורנו וחבין עומק הגהתו: הלכה ט

ג גבור והוא אינו גבור חכם וכו' עשיר וכו' כבולם צדק להיות הויטן אינו גבור והוא גבור וכן כחכם ועשיר [הגם] שחוקנו בבבאורנו מימ הגבון יותר כהגהת הגרמא משום דלכל הארומים יקשה למה לא ציירה הברייתא כפשוטו אינו גבור והוא גבור [וכו']:

הלכות נוספהאות בפ"י ר"ה

- זו אוקס' א: דקאמי.
- זז אוקס' ב: אותם תעזוב.
- זח ליתא באוקס' א' וב'.
- זט משקס' א.
- ח אוקס' א: והיינו בלין הטריווח.
- חא אוקס' א' וב': חלוקי אגוזי כחמי פירי.
- חב אוקס' א: ולפיכך קוררו חלוק.
- חג מאוקס' א' כ' וב'.
- חד מאוקס' א' וב'.
- חה אוקס' א' וב': אע"ג.
- חז אוקס' ב: הארץ.
- חזא מאוקס' א' וב'.
- חזב אוקס' א' וב': ולהי' ונשאר אנוש מזער דמתמעטין.
- חזג אוקס' א' וב': דמעשהו.

ועוללות, ת"ל לפני מה עני מחוסר וכו' והן יבזבו. דיחטוף כל אחד ואחד כפי יכלתו: אפי' בריא אפי' ידיו יפות. דמלי לבזבו טפי מטובו כיו דז' וקאמי לבזבו אפי' דלפי דרכו קאמי לזכ שומעין שאמר ככלכ: יכול בדלית. כיינו

גפן המודלש שקורין כל יון חנוייר ניש"י: ובדקל כו. שנייה לפניכם וכן יבזבו: ת"ל אותם. כלומי אותם דז' תבזבו ולא אחריים דכיינו דקל ודלית אלא חולקין אותן: אחר שריבה הכתר. דכתי' תעזוב: מיעט. דכתי' אותם ולא ידעתי כי ריבך וכי מיעט: ת"ל קציר. כלומי נשמת מקליר: מה קציר מיוחד שהקטן מושל לבזבו (זח) (יון) כגדול יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהם לבזבו כגדול. משום דלא מלי למיסב ולבזבו והתם צריפ' דהפיאח יותנת (כו) גרסי הכי ארבה אני את אלו מפני שאינן של סכנה (זט) ומוליח את אלו שכן של סכנה [ואוקמוס] דקורא שם פיאח למעני דכיינו והטריחו על צעל הכית שחכא הולאח שלו מפני הסכנה ותני נשם ר' חמי כל האולנות סכנה: חלוקי אגוזי' וכו'. מה פירי דליין אגוז דכוו דייניכו כדלית וכדקל דחולקי' ולא מצזזין, ס"א חלין של אגוזי' חב) ולפי קורבו חלק שאין לו לא קשרי ולא ענפים וככי פ"י ר"ן ז"ל צערין (כז): תבואה בקשיה (כח). כיינו בקש שלה: תלתן בעמיר. דכיינו צלשכול דידים: תמרים במכבדות. כלומי תמרי דליתוכו צלשכולות ידרכו דדרכיכו דתמרים דתלוין צלשכול דידוכו כי כינו דתלוין נגרי' הענבים צלשכול דידוכו דכחוק ענף דתלוין דתמרין קרו ליה מכבד: השירה אותם הרוח. כלומי הפילה לתבואה מן הקס ולתלתן מהעמיר ולתמרים מן המכבדות וייתו לכן אף הקס והעמיר והמכבדות: ת"ל אותם. כלומי להכי כתי' אותם למעטו לפסולת פירי דלא מייחויב לכתיבו לכן: הפרישן. לעניים לתבואה בקשיה ולתלתן בעמיר ולתמרים במכבדות: ואח"כ השירה אותן הרוח. לפירות

מפסולתן: כשם שזכו [מג] בהם. דכיינו] נפירות: כך זכו בעציהן. כלומי צעלים לידכו דכיינו מפסולתן: ת"ל תעזוב אותם. דליכחזו תעזבם מאי תעזוב אותם לרבות אפי' ספק לקט וספק פרע ועוללות דכוו לעניים:

הנח לפניהם והם יבזבו אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבזבו אפילו בריא אפילו ידיו יפות לזה שומעים שאמר כהלכה. יכול בדלית ובדקל כן תלמוד לומר אותם אפילו תשעים ותשעה אומרים לבזבו ואחד אומר לחלק אפילו זקן אפילו חולה לזה שומעים שאמר כהלכה: (ו) מה ראית לומר בדלית ובדקל לחלק ובשאר כל הפירות לבזבו אחר שריבה הכתוב מיעט תלמוד לומר קציר מה קציר מיוחד שהקטן מושל בו כגדול יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהם כגדול. רבי שמעון אומר חלוקי אגוזים כדלית וכדקל: (ז) תעזוב לפנייהם. הנח תבואה א' בקשה. תלתן ב' בעמירי. תמרים במכבדות. יכול אפילו השירה אותן הרוח תלמוד לומר אותם. הפרישם ואחר כך השירה אותן הרוח כשם שזכו בהם כך זכו בעציהם. מגין ספק לקט לקט. ספק שכחה שכחה. ספק פיאח פיאח. תלמוד לומר לעני ולגר תעזוב אותם. אני ה' אלהיכם אני איני גובה מכם אלא נפשות שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער. וכן הוא אומר כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש:

פרשתא ב

(א) לא תגנבו מה תלמוד לומר לפי שנאמר גניבה שנים ישלם למדנו עונש אזהרה מגין תלמוד לומר לא תגנבו: (ב) לא תגנבו על מנת למיקט. לא תגנבו על מנת לשלם תשלומי כפל. ולא על מנת לשלם תשלומי ארבעה וחמשה. בן בג בג אומר לא תגנבו את שלך מאחר הגנב שלא תראה גונב: (ג) לא תכחשו מה ת"ל לפי שנאמר וכחש בה למדנו עונש. אזהרה מגין א' ת"ל ולא תכחשו: (ד) איש בעמיתו אין לי אלא איש באיש איש באשה מגין ת"ל בעמיתו מ"מ: (ה) לא תגנבו לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבצו בשמי לשקר הא אם גנבת סופך לכחש סופך לשקר סופך להישבע בשמי לשקר: (ו) לא תשבצו ב' בשמי לשקר מה ת"ל לפי שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא שיכול אין לי חייבים אלא על שם המיוחד בלבד מגין לרבות את כל הכינויים ת"ל בשמי

פ' ע"ז. על מנת למקט. כלומי לא תגנבו ע"מ לעמירי ולכקישו ולגכר ככו ליהכריח ויכליח: לא

תגנבו ע"מ לשלם תשלומי כפל ותשלומי ד' ח' דלי כוכ עני כן טובים ולא כוכ מקבל נדקב לא לימא איניש [מד] אגנוב] מיינה כי כינוי דמייחייבנא לשלומי ליה תשלומי כפל או ד' וכי משום דשייך נפשיה בגניבה: שלא [מד] תראה] בגנב. אלא שזכר את שניו בזין ועול את שג' לא תכחשו מה ת"ל. וכלל כבר נלמד וכחש צב ושבע על שקר דמייחייב קרבן ומדמייחייב קרבן שמעין מייב דלסוד לכחש ומכ ת"ל לא תכחשו: ומכרד לפי שזאי וכחש בה עונש שמעני. דלי כחש מייחייב קרבן: אזהרה מגין. דלא ענש כחש אלא כזכיר, ת"ל לא תכחשו: הא אם גנבת וכו'. כלומי להכי אסמך לא תכחשו כדדי לא תגנבו לא תכחשו ולא תשקרו דלי גנב סופו לכחש וסופו לשקר וסופו לישבע על שקר: אלא על שם המיוחד. משום דכתי' את שם ה' מגין לרבות כל הכניין. כגון שדי לבלות וכל דומי לכו (כס) דלא ישבע לכן בשקר, ת"ל בשמי וכו': נעשה אתה חולין לחיה ולבהמה. כלומי מה' ולפי' דכתי' (ז) ומוראכם ותחכם יוכיח על כל חית מה' כשכר כיון שנשבעת [מה] בשמי' לשקר נשכח אהכ חולין לחיכ שלא יוכיח מוראך עליהן אלא יוכיח אולתן אותך: וכה"א על כן אלה וגומ' תשאר אנוש מזער. [מה] כלומי] אלי דכיינו שבעת שזא חלכל ארץ דנעשו חולין לחיכ ולצמחם ולכחי ונשאר אנוש מזער [מה] אלא דכיינו שבעת שזא) מתמעטין וכולין: יכול אפי' איש פלוני גבור וכו'. דכיינו מה' דמעטיקו דכריס דלית ליה (זא): ת"ל לא תגזול וכו'. כלומי להכי כתיב לא תעשוק ולא

מק' קרבן אחר

כל שם שיש לי: (ז) וחללת את שם אלהיך מלמד ששבעת שזא חילול השם. ד"א וחללת נעשה אתה חולין לחיה ולבהמה: (ח) וכן הוא אומר על כן אלה אכלה ארץ ואשמו יושבי בה על כן חרו יושבי ארץ ונשאר אנוש מזער: (ט) לא תעשוק את רעך יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר ת"ל לא תגזול מה הגזול מיוחד

ענף הלל (כו) ירושלמי מהה פ"ד ה"א: (כו) ערך 'חלק': (כז) וכו' בהגהות הגרמא אות ג: (כט) וכן כתב לקמן בפרק י ד"ה 'או' אינו אלא בכינוי, וכונת רבינו במאי דכתב 'וכל דומי להי' כגון 'אל, אלהים' וכן כתב בפירושו בספרי פ' נשא פ"ט לט, ופירושו של רבינו בספרי מובא בשמו בתוספות סוטה לא ד"ה

או, אינו': (ז) בראשית ט ב: (זא) עיי' בפ"י התיח על התריס שכתב רבים נחקשו בזה דמאי עסק שייך בזה כשמשכו בברך שאין בו, והר"ש משגיח תירץ קצת כגון שמתבייש בדבר שאמרין עליו ואין בו וכן כה"ג בהכמה ועוד שהוא איש עני ואומר עליו שהוא העשיר שבעיר, עיי' המשך דבריו:

תקום אלמלאכה, מתיל רחים ורכב אלדי לא ינטחן באחזהמא דזון אלאכיר, לאנה אן חבל רחים ורכב יכון כמן חבל ג'פנה' עגיין וסכין ד'בח אלדיין המא שני כלים כל ואחד קאים בשגלה, והדיא הו מעני קולתם וחייב משום שני כלים לא אנהמא שתי מצות. והדיא נץ ספרי פי הדיא אלמעני אלדיי ביינת לך, קאלוא, מה רחים ורכב מיוחדין שני כלים ומשמשיין מלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, כך כל שני כלים שמשמשיין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, תקדיר אלכלאם ומענא אף על פי שמשמשיין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. ואדיא תעדי וארתהן יסתכר'ג' מנה וירד לאלצאנע, ואם אבד או נשרף קבל אן ירדה לוקה. וכדילך אלחכם פי בגד אלמנה. וקד תביינת אחכאם הדיא אלמצוה פי תאסע מציעאה.

כמו רחים ורכב שאין טוחנים באחד מהם בלעדי האחר, שאם חבל רחים ורכב יהיה כמי שחבל ערכת הליטה וסכין השחיטה שהם שני כלים שכל אחד מהם מיוחד ⁸⁰ למלאכתו, וזהו ענין אמרם וחייב משום שני כלים, לא שהן שתי מצות. וזה לשון ספרי ²⁷ בענין זה אשר בארתי לך אמרו, מה רחים ורכב מיוחדין שני כלים ומשמשיין מלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, כך כל שני כלים שמשמשיין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, שלמות הדברים וענינן אף על פי שמשמשיין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. ואם עבר ומשכן מוציאין מידו ומחזירין לעני ²¹. ואם אבד או נשרף לפני שיחזירנו לוקה ²². וכך הדין בבגד אלמנה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בתשיעי דמציעאה.

רמג' והמצוה השלש וארבעים ומאתים, האזהרה שהזהרנו מלגנוב אדם מישראל, והוא אמרו בעשרת הדברות לא תגנוב ²³ ולשון המכילתא ²⁴ הרי אזהרה לגנוב נפש. ובגמר סנהדרין ²⁵ אזהרה לגנוב נפשות מנין ר' יאשיה אומר מלא תגנוב, ר' יוחנן ²⁶ אומר מלא ימכרו ממכרת עבד, ולא פליגי מר קא חשיב לאו דגנבה ומר קא חשיב לאו דמכירה, לאנה לא יקאם עליה אלחד חתי יגנוב וימכרו. פאדיא תעדי עלי הדיא אלשני לאוין לזמה אלחנקה, קאל תעאלי וגנוב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. וקד תביינת אחכאם הדיא אלמצוה פי חאדי עשר מן סנהדרין.

רמג' והמצוה השלש וארבעים ומאתים, האזהרה שהזהרנו מלגנוב אדם מישראל, והוא אמרו בעשרת הדברות לא תגנוב ²³ ולשון המכילתא ²⁴ הרי אזהרה לגנוב נפש. ובגמר סנהדרין ²⁵ אזהרה לגנוב נפשות מנין ר' יאשיה אומר מלא תגנוב, ר' יוחנן אומר מלא ימכרו ממכרת עבד ²⁶, ולא פליגי מר קא חשיב לאו דגנבה ומר קא חשיב לאו דמכירה, לפי שאין עונשין אותו על כך עד שיגנוב וימכרו ²⁷. וכשיעבור על שני האוין הללו חייב חנקה, אמר יתעלה וגנוב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת ²⁸. וכבר נתבאר דיני מצוה זו באחד עשר דסנהדרין ²⁹.

רמג' והמצוה הארבע וארבעים ומאתים, האזהרה שהזהרנו מלגנוב ממון, והוא אמרו

רמג' והמצוה הארבע וארבעים ומאתים, האזהרה שהזהרנו מלגנוב ממון, והוא אמרו

18 ד, סרקה'.

17 ד, לא תגנוב הרי'.

16 ד, סרקה'.

מלאכתו בפני עצמו, ללא עזרת חלק אחר. 31 "אלצאנע" תרגמתי "העני" כתרגום רבנו בפרושו לכלים פט"ז מ"ז ראה שם מהדורת. ובר"ש "וישוב לבעליו" ולא דק. 32 וכדלעיל מצוה רלט הע' 19. 33 שמות כ טו. דברים ה יז. 34 שמות שם. 35 דף פו א. 36 ויקרא כה מב. 37 אפשר: לפי שאין מבצעין בו או העונש עד שיגנוב וימכרו. 38 שמות כא טו. 39 פרק אלו הו הנחפזין. שהוא בנוס' רבנו פ' יא. ולפנינו בש"ס פ"י. והוא בדף פה ב. ואין תימה שלא

012
ריב ג

לא תגנבו⁴⁰. ולשון המכילתא⁴¹ לא תגנבו הרי אזהרה לגונב ממון. והעובר על לאו זה חייב בתשלומין שהזכיר הכתוב, או תשלומי כפל⁴², או תשלומי ארבעה, או תשלומי חמשה⁴³, או החזרת הקרן בלבד⁴⁴. ובספרא⁴⁵ לפי שנאמר בגנבה שנים ישלם⁴⁶ למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר לא תגנבו על מנת למקט, כלומר כדי להרגיז את הגנב ולהביאו במכורכה ואחר כך תחזיר לו, לא תגנבו על מנת לשלם לו תשלומי ארבעה וחמשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשביעי דקמא.

קולה לא תגנבו. ונץ אלמכילתא לא תגנבו הרי אזהרה לגונב ממון. ואלמתעדי עלי הדיו אלנהי לזמה אלגרם אלדי ד'כר אלנץ, אמר תשלומי כפל, או תשלומי ארבעה, או תשלומי חמשה⁴⁷ או רד אלקרן פקט. ופי ספרא לפי שנאמר בגנבה שנים ישלם למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר לא תגנבו על מנת למקט 'עני כי תחרג' אלמסרוק ותחיירה ת'ם תרו לה, לא תגנבו על מנת לשלם לו⁴⁸ תשלומי ארבעה וחמשה. וקד תביינת אחכאם הדיו אלמצוה פי סאבע קמא.

רמז והמצוה החמש וארבעים ומאתים, האזהרה שהזוהרנו מלגזול, והיא לקחת דבר שאין לנו זכות בו, באונס ובחוקה בגלוי, והוא אמרו יתעלה לא תגזול⁴⁹. וכך פרשו בעלי הקבלה⁵⁰ לא תגזול כענין שנאמר ויגזול את החנית מיד המצרי⁵¹. ולאו זה ניתק לעשה והוא אמרו והשיב את הגזולה אשר גזול⁵², אלא שאפילו ביטל עשה שבה אינו לוקה, שאין אדם לוקה ומשלם, לפי שהוא לאו שניתן לתשלומין⁵³ שאם שרף את הגזולה או השליכה לים הרי זה משלם מה שהיתה שוה, ואם כפר בה ונשבע הרי זה מוסיף חומש ומקריב אשם כמו שנתבאר במקומו⁵⁴, וכן נתבאר באחרון דמכות⁵⁵. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בתשיעי ובעשירי דקמא.

רמז והמצוה אלכ'אמסה וארבעין ומאתין אלנהי אלדי נהינא ען אלגצב, והו אכ'ד' אלש אלדי לא חק לנא פיה באלקהר ואלגלבו מ'ג'אהרה, והו קולה תעאלי לא⁵⁶ תגזול וכד'א שרחוא אלראויין לא תגזול כעני שנאמר ויגזול את החנית מיד המצרי. והדיו אללאו ניתק לעשה והו קולה והשיב את הגזול: אשר גזול, לכנה ולו בטל עשה שבה אינו לוק שאין אדם לוקה ומשלם⁵⁷, לאנה לאו שנית לתשלומין, לאנה אן אחרק אלגזולה או המא: פי אלבחר יזן⁵⁸ מא כאן תסוי, ואן אפ' חלה פיודי אלכ'מס ויקרב אלאשם במ' פי מוצ'עה, והכד'א תביין פי אפ' וקד תביינת אחכאם הדי' אלמצוה. פי אל' ואלעאשר מן קמא.

רמז והמצוה השש וארבעים ומאתים, האזהרה שהזוהרנו מלגנב גבולות הקרקעות, והוא שלא נשנה גבולות שבינינו לבין זולתנו עד שיהא אפשר לטוען לטוען את קרקע זולתו, והוא אמרו יתעלה לא תסיג גבול רעך⁵⁹. ובספרי אמרו לא תסיג גבול רעך, והלא כבר נאמר לא תגזול⁶⁰, ומה תלמוד לומר לא תסיג מלמד שכל העוקר תחומו של חברו עובר בשני לאוין, יכול אף בחוצה לארץ, תלמוד

רמז והמצוה אלמ'ארסה וארבעין ומאתין אלנהי אלדי נהינא ען סרקה' חדוד אלארץ והו אן לא נגייר חדוד⁶¹ ביננא ובין גירב: חתי 'מכן אלמדעי אן ידעי פי ארץ' גירד והו קולה תעאלי לא תשיג גבול רעך. ופ ספרי קאלוא לא תשיג גבול רעך, והלא כבר נאמר לא תגזול, ומה תלמוד לומר לא תשיג מלמד שכל העוקר תחומו של חברו עובר בשני לאוין, יכול אף בחוצה לארץ, תלמו

19 ד, ארבעה וחמשה. 20 ד, ל"ג לו. 21 ד, ולא. 22 ד, ל"ג שאין אדם לוקה ומשלם. 23 ד, פיו. 24 ד, חדא.

41 פרשת משפטים, לשמות כ יג. 42 שמות כב ג. 43 שם כא לו. 44 כגון שהורדה מעצמ שגנב, דמודה בקנס פטור. 45 ויקרא יט יג. 46 בבא קמא עט נ. 47 שמואל ב כג טא 48 ויקרא ה כג. 49 מכות טו א. וכן פסק בהלכות גזלה ואברה פ"א הל' א. וראה גם לעי

אל

לאומן יואם אבד או נשרף קודם שישיבהו לוקה וכן הדין בבגד אלמנה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בתשיעי ממציעא.

מצוה רמג שהזהירנו שלא לגנוב איש מישראל והוא אמרו בעשרת הדברות לא תגנוב ולשון מכילתא לא תגנב *הרי אזהרה לגנוב נפש ובגמרא סנהדרין אמרו אזהרה לגנוב נפשות מנין רבי יאשיה אומר מלא תגנב רבי יונתן אומר מלא ימכרו ממכרת עבד ולא פליגי מר *קא חשיב לאו דגניבה ומר *קא חשיב לאו דמכירה שלא יקיימו עליו העונש עד שיגנוב וימכור וכשעבר על שני לאוין אלו הוא חייב חנק כאמרו ית' וגנוב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת וכבר התבארו משפטי מצוה זו בבי"א מסנהדרין.

מצוה רמד שהזהירנו שלא לגנוב ממון והוא אמרו ית' לא תגנובו ובמכילתא לא תגנובו

הרי אזהרה לגנוב ממון והעובר על לאו זה הוא חייב לשלם מה שזכר הכתוב אם תשלומי כפל או תשלומי ארבעה וחמשה *או להשיב קרן לבד ¹⁰ובספרא לפי שנאמר בגניבה שנים ישלם ¹¹למדנו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר לא תגנובו ¹²על מנת למיקט כלומר לצער הבעלים ¹³ולהטרידן ואחר כן תשיבתו לו לא תגנובו על מנת לשלם ארבעה וחמשה ¹⁴וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשביעי ¹⁵מקמא.

מצוה רמה שהזהירנו שלא לגזול *והוא ליטול *מה שאין בו לנו זכות באונס והכרח והוא אמרו ¹⁷לא תגזול וכן פירשו בעלי הקבלה לא תגזול כענין *שנאמר ¹⁸ויגזול את החנית מיד המצרי וזה לאו הניתק לעשה והוא אמרו ¹⁹והשיב את הגזילה *אבל הוא *אפילו בטל את העשה שבה אינו לוקה לפי שהוא לאו שניתק ²⁰לתשלומין שאם שרף את הגזילה או השליכה

1-1. לי בא"א, וכנראה שגם לפני החינוך לא היה זה בסה"מ. 2. בד"ר ואם עבר ונשרף, וכמש"ל כתוב בעברית בעי, 3. שמות כ', י"ג. 4. ד' פ"ו ושם נפש ובש"ס מינכן נפשלת. 5. בד"ר ר' יוחנן וכ"ה בגמ' ובילקוט בתרו ר' יונתן. 6. שם כ"א, ט"ז. 7. בד"ר בא', 8. ויקרא י"ט, י"א. 9. בפ' יתרו. 10. בד"ר ובספרי וכ"ה בכ"י ע' אחר. 11. בד"ר שמעון. 12. בעי וא"א ת"ל לא תגנובו לא תגנובו ע"מ למיקט וכ"ה בספרא. 13. בד"ר ולהאבידן, בא"א כדי להכעיס הנגנב ולצערו וכמו"כ בעי, ובחינוך (ל"ת רכ"ד) כדי להכעיס בעל הגניבה ולהבהילו. 14. בספרא שם איתא גם ע"מ לשלם תשלומי כפל וכ"ה בס' יראים ס' רנ"ה, ובס' יראים השלם ט"י קכ"ד לי ע"מ לשלם תשלומי כפל, ובלח"מ ברפ"א מה' גניבה כתב על מ"ש שם ברמב"ם שאסור לגנוב ע"מ להתזיר או ע"מ לשלם שהלא בברייתא אמרו ע"מ לשלם כפל והוי הא רבותא טפי והר"מ שלא הזכירו נראה שלא הי' לו גירסא זו בברייתא ע"ש, והא כאן אף שלא העתיק הרמב"ם ע"מ לשלם כפל אבל הלא הביא ע"מ לשלם דו"ה וגם בשאלתות שאילתא ד' לי ע"מ לשלם כפל וכן בחינוך ליתא ע"מ לשלם כפל ורק ע"מ לשלם דו"ה וע"מ למיקט וכתב שהוא מה"ת, ובלח"מ שם דד' הרמב"ם דע"מ למיקט הוא רק מדרבנן ועי' בקצה"ח בס' שמ"ח מ"ש משמ"ק ; והנה גם ד' הגאון ר"ח מוואלאוין בשו"ת חוט המשולש (סי' י"ז) דע"מ למיקט הוא מדרבנן, ובבאר יעקב ביו"ד (סי' קס"א) כ' להק' מהא דב"ב (ד' ט"ז) שאיוב היה גוזל שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה והוכיח מזה דע"מ למיקט וע"מ לשלם ת"כ הוה דרבנן וביתומים לא גזרו ועי' בתורת חיים ובמהר"ם שיף שעמדו בזה וכן הק' זקני הגאון ר' אברהם ברודא באשל אברהם, ואולם בחי' הרמ"ה בב"ב הרגיש בזה ותיירץ דרבא הוא דקאמר לזה ולשיטתו אזיל דאמר דאיוב מאוה"ע היה (באגרת תימן כ' הרמב"ם בפשיטות שאיוב אינו מישראל) אבל בישראל אה"נ דאסור, ועי' בתענית (ד' כ"ב) דידך ניהו ושקליגהו מינך ובהגהות ריעב"ץ שם, ובחור"מ (סי' שני"ט ס"ב) אסור לגזול אפי' ע"מ לשלם דבר יפה ממנו וימ"ש דהיינו אם אין התשלומין בעין שאם הם בעין כיון שהם יפים מהדבר שלוקח זכות הוא להם כו' והבי"ח הק' ע"ז מהא דאסור לגנוב ע"מ לשלם כפל וכתב לחלק בין גניבה לגזילה ע"ש והש"ך כתב והבי"ח תירץ בדוחק ע"ש מה שתיירץ הוא ז"ל, ועי' מ"ש זקני המג"א באו"ח (סי' קנ"ג ס"ק ט"ז) על המ"ב ועי' בשו"ת חו"י (סי' קס"ג), ולכא"י מהא גופא ראי' דלמה פשטו בהכונס האיביעי דמהו ליטול גזושין דשעורין ע"מ לשלם כו' מדברי קבלה מחבול ישיב כו' אמאי לא פשטו ליה מהא דלא תגנובו ע"מ לשלם כפל כש"כ דאסור ע"מ לשלם רק קרן, ועי' מדרש תנחומא בפ' נח היכא דקא בעי למיתן מתנה להווא גזול ולא בעי לקבולי אומר אגנוב מיניה כי היכי דאהני ליה ואשלם ליה תשלומי כפל א"נ כו' ת"ש דתניא לא תגנוב ע"מ למיקט לא תגנוב ע"מ לשלם ת"כ מ"ט קרא יתירא הוא דכתיב לא תגזול וכן הלכה, ועי' בריטב"א בב"מ שם דכ' דצ"ע למה לא אמר לא תגזול ע"מ למיקט ואפשר דמגניבה אתיא ולא איצטריכי ליה ע"ש, וברבנו בחיי בפ' קדושים ודרשו רז"ל בב"מ לא תגנובו אפי' ע"מ למיקט כו' והוצרכו רז"ל לדרוש כן לפי שהוא קרא יתירא דהא כתיב לא תגזול וכל מי שגונב גזול הוא וא"כ הרי איסור גניבה בכלל לא תגזול ולמה נכנס כאן לא תגנובו אפי' ע"מ למיקט וועי' לחקרי הלכות ח"א (סי' ק"ן). 15. בד"ר מיומי. 16. בא"א והוא לקיחת הדבר שאין לנו חוק בה בחזקה ובפרסום, ובחינוך סי' רכ"ט שלא נטול מה שאין לנו זכות בו בכח ובזרוע בפרסום וכמו"כ בעי. 17. ויקרא י"ט, י"ג. 18. ש"ב כ"ג, כ"א. 19. ויקרא ה', כ"ג. 20. בד"ר לעשה ותשלומין, ועי' רפ"א מה' גזילה דבאיתא בעין הוא לאו הנל"ע ובליתא בעין הוה רק ניתן לתשלומין וכן דעת הרא"ה עי' ריטב"א מכות ד' ט"ו, ואמנם במלחמות וברא"ש בב"מ (ד' כ"ו) מבואר דגם בודים מקיים המ"ע, ועי' בנוב"ת חו"ד (סי' ע"ז) ובחי' הארכתי בזה ועי' מ"ש בקונטרסי פרי חיים (סי' ט') ולכאורה יהיה איך שיהיה הלשון כאן ניתק אפשר דט"ס היה וצ"ל ניתן כלשונו של רבנו בכ"ד בזה בס' הי"ד, וכ"ה כאן בכ"י ערביים.

מי"מ: ודברי רבינו ז"ל משנה כפשוטה. האם כוונתו שהרמב"ם מודה לזה או שחולק. אפילו במדליק בתוך שלו. אפילו כה"ל.

(יד) לפני האש עד שתדלק. משמע שהאש קיימת כבר מתחלה. מרמז"ע ירושלמי ז"ק פ"ב ס"ה ד"ה במית. והטומן. הטעם שפסק כרב אשי. מעשה רקח; וע' ז"ח ח"מ ס"ה ט"ח אות י.

(טו) אש שעברה. אפילו במדליק בתוך שלו. אפילו כה"ל. שאני"ע שאשנו ממנו הוא הרי הוא כמי שהזיק בחציו. ביאור לשונו וגדרו וישוב ק"ו המ"מ. ע"ש ז"ק פ"ו ס"ו כג; מרמ"ע ירוש' ע"ש פ"ב ס"ב ד"ה מקנל; פנים מלימות ע"ש כג. ד"ה א"ל; נחלה דוד ע"ש; מרומי אזה ע"ש ד"ה וקשה; מרמ"מ ח"ב פ"ב הל' י; מ"מ"ח מ' נו (פ"ג); חלקת יואב ח"מ ס"ו י; למרי משה ס"י כח אות ד; חו"מ"ל ז"ק פ"ב ס"ב פ"ק א;

שעור ר' פסח מקורנו ע"ש ס"י יג ד"ה ט"ז (ב) וס"ו טו; קטלום יעקב ע"ש ס"י יט; ח"י ר' אריה ליב ס"י ז; אפ"ה"ל כה"ל י' וי"ב ס"י ז, יח; א"ב עזרי; וע"י כ"י הגר"מ ענינו נמינע סוף לנטיילת ידים ד"ה הן. לחי"מ: ואי"ב קשה על רבינו. ישוב קושייתו, וישוב לשון הגמרא לדעת הרמב"ם. ז"ח ח"מ ס"ו ט"ח אות י"א; פרישה ע"ש; סמ"ע ע"ש ס"ק כג; מרמ"ע ירוש' ז"ק פ"ב ס"ב ד"ה מקנל; ח"י ר' אריה ליב ס"י י אות ב; א"ב עזרי.

שם: ואולי איירי כשכוון להזיק. ברמב"ם לא משמע כן. מעשה רקח; מרמ"ע ירושלמי ז"ק פ"ב ס"ב ד"ה מקנל. (טז) נזק שלם. ופטור מד' דברים. חו"מ"ל כה"ל ד. פטור. אף דאשו משום חציו ואדם המזיק חייב בכה"ג. א"ב עזרי כה"ל טו ד"ה והנס.

הלכות גניבה

פרק ראשון

(א) כל הגונב ממונ. בריש הל' גזילה הוסיף את חבירו. באור בזה. חוט המשולש חלק הגר"מ ס"ו יז (מג"ב) ד"ה ומס.

דין גנב בשוגג. נמינות הקודם ונמיס לג; ד"ה וליתמר.

משה פרוטה ומעלה. פחות משו"פ הוא גזי"כ או מטעם מחילה. מחי"ל גזילה ס"ו ס; מ"מ"ח מ' קל (יד"ב) ומ' רמח (פ"ב); יד המלך.

דין כלים פחות משו"פ. מ"מ"ח מ' נד (פ"ב).

פחות משו"פ אם ב"ד נזקקין כיון דעם הכפל יהיה שו"פ. מ"מ"ח ע"ש.

אם מצטרפות שתי גניבות פחות משו"פ לעבור בלאו (ע"י מ"מ הל' ב). מ"מ"ח ע"ש; ד"ה דמי קיושין ס"ו י"ח ד"ה ס"ה; יד המלך גזילה פ"ב הל' א; וע"י ע"ש ויפסק לפ"י כ"ע.

גנב משני ב"א מכל אחד חצי פרוטה אם מצטרף לעבור בלאו. מ"מ"ח ע"ש.

שהרי ניתן לתשלומין. בהל' גזילה הוסיף דהוי ניתק לעשה ובאור החילוק בין גניבה לגזילה. חוט יאיר ס"י ק"ג (קד"ב); עונג יו"ט ס"י ק"ח הג"ה ד"ה ונכסות; חידושי הר"מ ח"מ"ח מ"י ע"ה אות ב; אפ"ה"ל גזילה פ"ב הל' ב; הלכה למעשה כ"ג, וש; פחישור ח"מ ס"י ר"א; חזון יחזקאל ז"מ כפוף סממנות.

קשה אמאי אין פוטרים המלקות את הממונ. כ"מ פנהרין פ"מ הל' ב וע"י מ"מ"ח ע"ש ונרש הל' גזילה.

בחולין קמא. משמע דלא נפטר מטעם זה וישוב לזה. עונג יו"ט ס"י ק"ח ד"ה וכו'; שו"ת קמ"ה ח"ב ס"י ק"ו; מנחת נדון ס"י כו ד"ה שוב ולמי; פחישור ח"מ ס"י כג אות ג.

שהגנב חייבה אותו תורה לשלם. באור יתור לשון זה. שו"ת קמ"ה ח"ב ס"י ק"ו ד"ה נחסי; עונג יו"ט ס"י ק"ח הג"ה ד"ה ונכסות.

או הגונב ממונ גוי. אם אסור מהתורה ומאיהו לאו. רדב"ז ח"ג ס"ו א"ל רעו (ר"ה); ע"ש ז"ק פ"ב ס"ב מ"מ, מ"מ, וס"י ס"י כ; ע"י חו"מ ס"י ש"ט פ"ב; מעשה רקח; וכו"מ"ק יו"ד ס"י פ"א;

כה"ל ס"י כו; חס"ד ז"ק פ"ו ד"ה נחל; ספרי דני רב ח"ב ס"י כי מלך ספ"ס ד"ה רע"ד (רע"ה"ב); ע"ש אפ"ה ס"ו ב ד"ה ולפ"ש; ע"ש המשפט ס"י ע"ה ס"ק ב; מ"מ"ח מ' רמח (פ"ב); חוט המשולש חלק הגר"מ ס"ו יז (מג"ב) ד"ה ומס, ומ"י ז (מג"ב) ד"ה ומס; יד דוד ח"ב פ"ב הל' א; חוט פח; וע"י מ"מ"ח ס"י ה ונזילה פ"ב הל' ב.

אף חיוב השבה איכא. דברי יחזקאל ס"י ס אות ה.

מ"מ"ח: דין הגוי וכו' וה"ה לגנבו. מו"מ בדבריו. חוט המשולש חלק הגר"מ ס"ו יז (מג"ב) ד"ה ומס.

לחי"מ: לכך נראה וכו' אפמכתא בעלמא וכו'. מו"מ בזה. ע"י מ"מ"ח כה"ל ב.

(ב) אסור לגנוב כל שהוא. (ובמ"מ). מדין ח"ש או שאין שיעור לגניבה וע"י ריש גזילה. יד המלך כה"ל, וגזילה פ"ב הל' א; ע"ש יפ"ש ד"ה חמץ ס"י ה (כ"ב); יד דוד ח"ב פ"ב הל' ח' כה"ל ס"י (דף נ"א).

אי אסור משום לא תתאוה ולא תחמוד. מ"מ"ח מ' רכד (ט"ב).

ואסור לגנוב דרך שחוק. אם עובר בלאו ובאור טעמו. לח"מ ס"י ב; מ"מ"ח מ' רכד (ט"ב); חוט המשולש חלק הגר"מ ס"ו יז (מג"ב) ד"ה ומס; יד המלך; חמ"ס ז"מ ס"ה; נחל לא מנזבו; חס"ד ז"ק פ"ו ד"ה לא מנזבו; חידושי הר"מ ח"מ"ח ס"י ע"ה אות א; נחל יחזק לוח השממות ומקושים ד"ה דף קנ"ב; ע"ש ע"ה כה"ל ח"ב פ"ב הל' ח' (ק"ג).

אם חייב כפל דו"ה. מ"מ"ח מ' נד (פ"ב); יד המלך.

אם חייב באונסין. קלו"מ"ח ס"י ע"ה ס"ק ב.

ברוצה לעכב הגניבה בידו או אפי"ע"מ להשיב. קלו"מ"ח ע"ש.

כהא דהשמיט דברי בן בג בג דאסור לגנוב שלו מהגנב. מ"מ"ח מ' רכד (ט"ב); ע"ש המשפט ס"י ע"ה אות א.

על מנת להחזיר או לגנוב על מנת לשלם. חלקם לשנים דהחזרת חפץ או תשלומיו דינם שונה. למרי כרוך שו"ע חו"מ ס"י ל' נפ"י ס"ק ז.

שלא ירגיל עצמו בכך. אפי" מתכוין לטובה הנגב. כה"ל ס"י כו.

מ"מ"ח ד"ה אסור: ודין וכו' כד"ן ח"ש. אם מצטרפות שתי גניבות פחות משו"פ. ע"י מ"מ"ח כה"ל ב.

דלא כשיטת תוס' חולין לג. ד"ה אחד. חמ"ס ענורה וזה ע"ש: ד"ה ז"י; חלקת יואב יו"ד ס"י ט.

מוכח דלאו דוקא במידי דאכילה ח"ש אסור מהתורה. ע"ש ע"ה ע"ה. ד"ה מפקיף כה"ל ב.

צ"ע איך ילפינן ממונא מאיסורא. יד המלך.

לפ"י פחות משו"פ אין מצוה כלל להשיב ולא מטעם מחילה. מ"מ"ח מ' קל (יד"ב); וע"י מ"מ"ח כה"ל ב.

מוכח דאין איסור גניבה מפני גופו של ישראל דמצערו אלא משום שגזול קנינו. ח"י הגר"מ"ח כמכות ס"י טו ד"ה ונלמ"ד.

מוכח שדין ח"ש אינו מטעם דראוי להצטרף מו"מ בזה. חלקת יואב יו"ד ס"י ט.

לחי"מ: ורבינו ז"ל שלא הזכירו וכו'. טעם אחר דלא הזכירו. מעשה רקח.

(ג) ואין הבעלים יודעין. ובסוף דבריו כתב אע"פ שהבעלים יודעים באור שיטתו. אפ"ה"ל.

אינו נזול אלא גנב, ובראב"ד. באור דבריהם ולשיטתם בפ"ד. אפ"ה"ל כה"ל ב; ז"מ כה"ל ט"א.

מ"מ"ח: ע"כ יש וכו'. באור דבריו. מרמ"מ"ח ח"ב; אפ"ה"ל.

שם: וזה מכוונר מ' מרובה וכו'. בפ"א מגזילה הל' ג לא הביא דברי ר"י וישוב לזה. לח"מ"ח גזילה ע"ש ד"ה ע"ה.

לחי"מ. מו"מ בדבריו. אפ"ה"ל.

שם: והתימה מהרב פ"י. ישוב הקושיא. מעשה רקח.

(ז) מ"מ"ח: שהשוה הכתוב כח. אף שכתוב איש בפירושו. ע"י חמד פלמ השדה מערכה ס"י כ"ה ד"ה וכחם כר; וע"י פרישה חו"מ"ח ר"מ ע"ה ע"ש.

שם: אבל אם אכדה הכל עליה חוב אכלה הרי היא כאילו קימת. רדב"ז ח"ג א"ל ט' (ר"ט).

(ח) ואם אכדו אינו חייב לשלם. אך בעודו בידו ונהגה מהממונ היוו לשלם. שבות יעקב ח"מ ס"י קע"ו.

ואפילו לאחר שהגדיל. באור במכילתא ותמכר על גניבה וכו'. חו"מ"ח פ"ג הל' יב.

באור בגמ' ב"ק צח: בעובדא דרפר לשיטתו. מרמ"ס פדחוס ס"י ג.

(ט) שאין אדם חייב על נזי עביוו וכו'. משמע דחיוב תשלומין בגניבה הו גם מדין מו"ק. ח"י רמ"ה גזילה פ"ב הל' ב; למרי משה ס"י אות ב; א"ב עזרי גזילה פ"ב הל' ד; וע"ש.

שאם יכניסנו רבו. שם בלא זה היו הבעלים חייבים בכה"ל. ח"י הגר"מ"ח ז"ק ענינו מידי דהוי אפ"ה ו"ה ד"ה ונלמ"ד; א"ב עזרי גזילה פ"ב הל' ד"ה והנס.

מוכח דחיוב נזקין הוא משום חי שמירה ולא משום ממונו. אפ"ה"ל נזקי ממונ פ"ב הל' ב אות טו.

(י) ראוי לביי"ד להכות וכו'. דקטן בר דעת אסור בגניבה הו ורק אינו בר עונשין. נחל יחזק ח"מ ס"י ז ע"ה ג.

באופן ההכאה. ז"מ ח"מ"ח פ"ב הל' ב, ומכות ע"פ 162.

מכיו את העבדים וכו' כד"י וכו'. צ"ע דהוצרך לטעם זה והרי מזהירים. נפ"י סו"מ ק"ג.

ואם הרגו נהרגין. מעשה רקח.

לדוד על השלומי גוף דבר כגזול, מכי"מ כדבר מוכן דהיי"ח משלם גזילה התעמית, ולזה פוון רבינו גי"ח וכדור השלם ראשון צ"ח
 עבור מה שנשחטנו צו, וזכה ודאי דוקא דגזול צע"כ של צע"כ"ב אבל שלא מדעת בעלים איכה מודי דשרי ומשיב
 חזינך לצעלים גי"ח מיקרי כדאי צבי"מ ד' פ"ב צ' דכלכה כדצ"ח שאלו דאמר רשאי לכשכיר משכנו של עני לכוות
 פומת וכולך, ומפרש כגמרא במתא ופקל וקרדוס דנפיש אגרייכוו חוטר פתתיכו. ומכש"כ מודי דקאי לאגרא [וכה
 דמתב בטוב"ש ח"מ ק"י ע"ב

שאלת שלום

ברם צריך (ה) חגי מילי דקא גזיל אדעתא
 למשקליה לנפשיה היכא דקא בעי לסיתן
 ליה מתנה להחוא נגזל ולא קא מקביל מיניה ואמר
 אישקול מידי מיניה כי חיכי דאחיוב ליה תשלומי
 כפל דלישקלי לממוניה בעיניה ולישקול כפליה/אי
 נמי קא חזי ליה דלא מיוחדר בממוניה ואמר אנגביה
 מיני' ו' חזר אהדרי גיהלי' כי חיכי דלא ליפושע
 בממוניה מאי מי אמרינן כסאן דלהנאתיה דנגזל
 הוא דקא עביד שפיר דמי או דילמא כיון דעד
 דמהדר ליה אית ליה צערא אמיר תיש י' * דתניא
 לא

דמתב בטוב"ש ח"מ ק"י ע"ב
 ק"ח דדוקא לאחרים, אבל
 לא לפנמו וכן משמע מדברי
 רש"י פ"ב ד"ה מותר. זה
 אינו אלא משום חשדא אבל
 בלא"כ מותר. ופי' ש"כ שם
 סק"ד. מכר"ח]. וכהו רבינו
 שינה לשון כגמי' שם דאי
 ח"פ' שגזלכ משלם רשע הוא
 ורבינו כי ח"פ' שדעתו לשלם
 רשע הוא, וכיונו משום דבגמי'
 אי על כה ששאל דוד ליעול

ח"כ קדמו
 פרשה צ'
 ב"מ קא:

יב דמינא לא חנוכו ע"מ למיקס
 וכו'. בסוגיא דבי"ה (סא:): הכי
 איחא לא הנוכו [ויקרא י"ט] דכהו
 רחמנא למה לי לילך מרביח ואונאה
 שכרי מחסרו עתון לא חנוכו דפשרה
 הדברות לא קפנע"י לי דלאהר"ה
 לנוכב נפשות הוא כדלמתי' בסב"י
 (פו.) [כס"י] לכדמחא לא חנוכו
 ע"מ למיקס וכו'. וז"ל בצורה אור
 לא חנוכו שנות כ' וכחכמי צדקו
 כלי שנים דלצוון סוה לא בלא אור
 וצ"ח להיות לכדמינא לא חנוכו וכו'
 וז"ל קרא דכתיב השמים כבוצ"י לא
 חנוכו דכתיב צדקו קדושי' בסדר ויקרא י"ט. אמנכ לא חנוכו דכתיב
 בשמות כ' שהוא צדקו דכתיב ח"פ' להעמידו ע"מ למיקס כבצואר
 כרש"י שהעקתי למעלה דבגונב נפשות חיירי, וכן איחא על כון
 בחוססתא דכתיב פי', ואשר על ק גב הכה דבדרי' של גאון צריך יתרון
 זה, וטוב מוכיח על החילוקי שארי פ"ס גאון כבאל מ"ס וקאי
 חלעיל כלומר מ"ס דרשיק לא חנוכו ע"מ למיקס מלן הא דילמא
 כיחשו כפשותו ואזכרה על גביה עמ"ס, ועל זה מהרן לא חנוכו
 קאל יתירס דהא כתיב לא חנוכו. חיל סעודן עקד לא כזיל

שגורים ולשלם עדשים, וזכה אפי' כבר שילם רשע הוא דלע"ג
 דרשאי לסלק בממונו או בכל מילי מכי"מ: שם הוא ויש לו להטריח
 לכשיצ כמו שגזל, משא"כ רבינו דמייירי במשיב אותו החפץ
 ומשלם על שבר פעולה ומה ישעש עוד אלא כשכבר שילם אינו
 רשע, אבל אקור לעשות כן ומיקרי רשע ח"פ' שדעתו לשלם.
 וכדקדוק מלשון ככחוב גזילכ ישלם ולא כתיב משלם, אלא מייירי
 כמשי"כ ואינו רשע אלא כשדעתו לשלם ולא כשכבר שילם. (ה) ה"פ
 דקא גזיל בו. היכא כו'. כחחיל בגזילה וקצעי צאיקור גניבה. זה ללמדינו דכמו כן לגזול ע"מ למיקט גי"ח אקור. וכה"ל
 מפרש הש"ס ר"ש פי' אינן לא הגזול דכ"ר למ"ל לרבות גזל ע"מ למיקט י"ל משום דל"כ לא הגנובו למ"ל. וכ"כ כריטבי"ח שם, וגיחא
 לן לדרש לא חנוכו לכובש ש"ש ולא חנוכו לאקור ע"מ למיקט, משום דלא חנוכו כתיב גזי שבר שכיר, משא"כ לאו
 דגניבה. ושד כד דייקת במשי"כ רבינו צקמוך ח"פ' קא חזי לי דלא מזדכר בממוני' ואמר אינגבי מייכ וחדר
 אכדרי כלי' כי חיכי דלא ליפושע בממוני' כו' חכו פי' על משי"ח ע"מ למיקט. ולכאורכ מה נלך רבינו לכל זה,
 ישר משמעו שרוב לנערו. וכ"ה דרבינו אשמעינן דגם צכ"ג דמוכין לטובתו אקור לפי כמסקנא, הא ללמוד שפיר
 מהא דתני ע"מ לשלם השלומי כפל כו', אלא ודאי משום דקבה לרבינו דע"מ לנערו פשיטא דאקור משום לא חנו
 איש אח עמיתו ודרשינן אפי' אונאה דברים והכל בכלל אונאה, כמו דאי שם ד' ר"ח צ' לא יתלב עינוו על
 התקא בשעה שאין לו דמים, והכל משום דאקור לנערו אח עמיתו, ופשיטא דגניבה ע"מ למיקט אקור משי"כ פי'
 רבינו דמוכין לטובתו של כנגנב, דמשום נער בעלמא שרי ואין צו משום איקור אונאה, שכרי רשאיין לכוכיה על
 דבר שאינו כגון אפילו אין צוב איקור כמשי"כ החי צרכות ד' ליה צ' ד"ה דבר שאינו כגון, ומעור נמי איכה,
 וכרי כפושע בממונו אין לך דבר שאינו כגון יוחר מזה ופשיטא דרשאי לנערו ע"מ, ושפיר אילטרין קרא דגניבה ע"מ
 למיקט שיבא לדי תוכחה על פשיעותי דאקור. וכו' עומק דעת רבינו. ולא קשה מגיטין ד' ק"י צ' ח"ל לשמע"י זיל

גנוב כו', ד"ל דהתם לאו שלכס הי' אלא דרי"ג ולא הי' להם נער כנגנב. וא"כ ניחא הא דלא דרשינן לא חנוכו
 ע"מ למיקט דלא שייך בגזילה פי' רבינו כמו בגניבה וא"כ פשיטא דאקור וע"כ לכובש ש"ש קאהו, עכ"פ גזילה
 ע"מ למיקט גי"ח אקור משום לא חנוכו. ולמשי"כ לכן אות טי' דעיקר הא דקאמר לא חנוכו דכ"ר למ"ל לאו
 אטי"ר קרא קאמר ע"מ ניחא בלי"ז. וכ"ה ח"כ צקוגיא דצ"ק ד' ק' צ' למ"ד דשלח דוד לקנכדרין מכו ליעול גדישון
 של עדשים דפלשחים, והשיבו חבול ישיב רשע גזילה ישלם ח"פ' שגזילה ישלם רשע הוא, וליפירו לי' מחורת משכ
 דלא חנוכו כ"מ למיקט וכ"כ גזילה ואפי' להשיב בעינא גי"ח אקור [והלח"מ מבי גניבה פי"א הי"ח כתב דדרש
 דע"מ למיקט אסמכתא בעלמא הוא וליחא כמבואר בפי' החינוך ק"י רכ"ד שאקור מן החורה כו' ע"ש. כר"ח], הא
 ל"ק דהתם לא כו' גזילה ממש אלא שלא מדעת בעלים שלא ידעו בעלים דדבר ואי היו נלרכים לאחורו שטח ואח"כ
 ישיבו בעין אפשר דשרי אי ק"ל לכאי מ"ד שאלא שלא מדעת לאו גזלן הוא או אפי' למ"ד גזלן הוא חולי כו' דבר
 מליכ, דלא לחנם נשאל דוד ע"מ צדאי כו' לרכיכס למלחמת ישראל אלא שלא היה סכנה בדבר לכאי לישנא, אבל מכי"מ
 לרכי מלחמת ישראל היו, וניחא לחי"ש דליעבד מלכ בממוני', ע"מ השיבו דמכ"מ אקור לכלות ולשלם אפי' דבר יפכ משפורים
 דרובא אדם בקצ שלו יוחר מתעבד קצין ש"ח ונמלא גזילה ישלם מיקרי [אבל בגזילה ממש ודאי אפי' אם רוצה ליתן לו
 דבר טוב ממנו ואיחא בעינה אקור וכ"כ הקמ"ע ק"י שניט סק"ה וקלות החושן שם סק"ה. כר"ח]. ולכאורכ ק'
 הא דאי צ"ב ד' י"ז צרכת אובד עלי חבא מלמד שחי חיוב גזל שדכ יתומים ומשביחן כו' כרי דשרי לגזול כדי להשבות, וכבר
 בקשה כן בחורת חייב שכ, אבל י"ל דמשי"כ מפרש שדכ יתומים, דא"כ לא ידעו הבעלים בגזילה, ולא היו אלא כשואל
 שלמ"ד או שלקח בחורת אפטרופקות אלא כקבור העולם שהוא גזל ומאבדכ, אבל שדכ איש ודאי אקור צכ"ג. וכרמ"כ
 צחי צ"ב כתב דרבה לטעמי' דק"ל חיוב מואוכ"ע הוא. והם אינם מחברים ע"מ, אבל ישראל ככ"ג אקור. ו' חזר
 אכדריה

ראשון לציון אהודיה ניהלי. מנזאר דאפי ע"מ לבחזיר אח"כ חקיר. וכ"כ כרמז"ם צסכ"מ מרס"ד וצקי' ההינוך. ולא כמשי"כ
 צס"מ צ"מ סס. לא תגנובו. לא תגנובו ע"מ למיקט כר כל"ל. וכן הוא צה"כ פי קדושים ונרא"ש ר"פ ח"כ.
 ר: תמלא ובכאן יש טעות בדפוס. וכבר כניס צס"ש יפשיט. ויכול אין חייבים אלא על שם המיוחד בלבד ח"ל ולא
 תשבעו בשמי כל שם שיש לי. כל זה הוא צה"כ והתם ח"י הכי לא תשבעו בשמי לשקר ל"י. לפי שה"ח לא תשא
 את שם ה' אלהיך לשוא

צ"מ ס ע"כ

לא תגנובו לא תגנובו על סנת למקט לא תגנובו ע"מ
 לשלם תשלובי ד' חו' * בן בג בג אומר לא תגנובו
 את שלך מאהורי חגנב ש"א תיראה גתב לא תגנובו
 ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו
 בשמי לשקר שאם גנתה סופך לכהש וסופך לשקר
 וסופך לישבע וי יכול אין [חייבין] אלא על שם.
 המיוחד

לא תגנובו לא תגנובו על סנת למקט לא תגנובו ע"מ
 לשלם תשלובי ד' חו' * בן בג בג אומר לא תגנובו
 את שלך מאהורי חגנב ש"א תיראה גתב לא תגנובו
 ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו
 בשמי לשקר שאם גנתה סופך לכהש וסופך לשקר
 וסופך לישבע וי יכול אין [חייבין] אלא על שם.
 המיוחד

למקט עכ"ל הכורך. ובחזרו בחיטוי הפלאה שנערך היל דלכורה על
 פירוש זה איכא למידק דמלא תגזול ליכא למיקט סהרי מסיק רבא דב ליל
 דהניו ענין לכוזב סדר שרי, ותמי שר שרי דמריה כדליתא לקמן
 (ק"י) ס, והכירו דמי הכא דיה לעבור וכו'. וסו לפי זה
 מלי פירך רבא דהחילום הסוגי לאו דכחז רחמנא בגל למס
 לי, הלא שרי אימפריך לא תגזול כי הכי דמע ענין לא תגנובו
 דמורה על ע"מ למיקט, אבל לפירשי דליף גניבה מריבה ואוואה
 אחי שפיר והלכתי ע"מ סס. והוי ידע דיש למען קאם אפרשי
 שכתהקמי למפלה ס"י לא תגנובו ליל לילף מריבה ואוואה וכו' ולא
 כהז למיקט ג"כ מלא תגזול דמריבה מלא מדעה ויחזו פה אריכה
 דברייה חפס חין כאן מקום הראוי גרס לא אחז מה ששאל ממאי
 צכמה בתי מדכזה זה רבנה בשרים צכוגי ו אמר רבא ליל דכחז
 רחמנא לאו בגל ודחיק לאוקמי אכובש שיש הלא שרי אימפריך
 למאי דק"ל צכנהדקין (ע). דכזי נה אסוי על שבע מלות לעולם וחד
 מייחבו חיסור גזל וקילין סה (ס). כל מלה שאמרי לגי ושהיה
 צכוי לזה ולזה נלכרו לטמר דנס עכבו אסורין, וכשחז כרי ישיה
 חיסור גזל שאמרי לגי תקרא חזל האכל ולא גזל אימפריך לאו דלא
 תגזול צע קדושים כדי שיהי בעיה צכוי ויאסור גס עכבו אחר
 מתן מורה לגי, ולולא דשהיה היל חיסור גזל רק נאמרי לגי ולא
 שריים צכוי דדיט קצוע דלישראל נאמרי ולא לגי ולא יתיר הכנהל
 להכי דעכיס מכה דילסק חיסור גזל מריבה ואוואה גבי ישראל לן
 הוי נהאמרי וברית, אך שפיר מומר קך וחמיי לך דוגמא מהם צמר
 מסנה ע"מ (ה) וכו' צכיה (ס"ח) דיה וצכמה דסקבו ליל מן
 הכוף למעשי מחוסר אבר לישראל חיפוק ליה דנס לגי אסור וסוי
 דלי לא תכרי צכוי מן הכוף היל דעכבו גי מוהרין כדלמריק כל
 מליש נאמרי לגי: ולא בעיה צכוי לישראל נאמרי ולא לגי ע"מ,
 על זמח כזה וכמה בענין דכחז דנוף ריבה יאוגיה למיליה הוא
 דשהיה דלא ידענא מלא, ולא מדיד מפיי ומילה דאנס נוהגים צכוי
 משה דלמילטיהו כנייה כמאמר צכיהד (ס). והלי לדעת ראשונה
 על הוי צ"מ (ע) דיה חשך דכזי הוי מוהרין על הריביה וכמו
 דדנשיק חזל האכל ולא גזל היה לא ריבה ולא אוואה ע"מ, אחי
 שפיר דכחז ואוואה נאמרי וברית וא"כ לא אימפריך לא תגזול, חן
 לככרס סה שכתבו ועוד יל דכזי לא החכרו על ריבה ואוואה,
 באר לייב כ"י קעוהיב רבא. והלכתי בחדושי לגרד ולתמח צכיו

למקט עכ"ל הכורך. ובחזרו בחיטוי הפלאה שנערך היל דלכורה על
 פירוש זה איכא למידק דמלא תגזול ליכא למיקט סהרי מסיק רבא דב ליל
 דהניו ענין לכוזב סדר שרי, ותמי שר שרי דמריה כדליתא לקמן
 (ק"י) ס, והכירו דמי הכא דיה לעבור וכו'. וסו לפי זה
 מלי פירך רבא דהחילום הסוגי לאו דכחז רחמנא בגל למס
 לי, הלא שרי אימפריך לא תגזול כי הכי דמע ענין לא תגנובו
 דמורה על ע"מ למיקט, אבל לפירשי דליף גניבה מריבה ואוואה
 אחי שפיר והלכתי ע"מ סס. והוי ידע דיש למען קאם אפרשי
 שכתהקמי למפלה ס"י לא תגנובו ליל לילף מריבה ואוואה וכו' ולא
 כהז למיקט ג"כ מלא תגזול דמריבה מלא מדעה ויחזו פה אריכה
 דברייה חפס חין כאן מקום הראוי גרס לא אחז מה ששאל ממאי
 צכמה בתי מדכזה זה רבנה בשרים צכוגי ו אמר רבא ליל דכחז
 רחמנא לאו בגל ודחיק לאוקמי אכובש שיש הלא שרי אימפריך
 למאי דק"ל צכנהדקין (ע). דכזי נה אסוי על שבע מלות לעולם וחד
 מייחבו חיסור גזל וקילין סה (ס). כל מלה שאמרי לגי ושהיה
 צכוי לזה ולזה נלכרו לטמר דנס עכבו אסורין, וכשחז כרי ישיה
 חיסור גזל שאמרי לגי תקרא חזל האכל ולא גזל אימפריך לאו דלא
 תגזול צע קדושים כדי שיהי בעיה צכוי ויאסור גס עכבו אחר
 מתן מורה לגי, ולולא דשהיה היל חיסור גזל רק נאמרי לגי ולא
 שריים צכוי דדיט קצוע דלישראל נאמרי ולא לגי ולא יתיר הכנהל
 להכי דעכיס מכה דילסק חיסור גזל מריבה ואוואה גבי ישראל לן
 הוי נהאמרי וברית, אך שפיר מומר קך וחמיי לך דוגמא מהם צמר
 מסנה ע"מ (ה) וכו' צכיה (ס"ח) דיה וצכמה דסקבו ליל מן
 הכוף למעשי מחוסר אבר לישראל חיפוק ליה דנס לגי אסור וסוי
 דלי לא תכרי צכוי מן הכוף היל דעכבו גי מוהרין כדלמריק כל
 מליש נאמרי לגי: ולא בעיה צכוי לישראל נאמרי ולא לגי ע"מ,
 על זמח כזה וכמה בענין דכחז דנוף ריבה יאוגיה למיליה הוא
 דשהיה דלא ידענא מלא, ולא מדיד מפיי ומילה דאנס נוהגים צכוי
 משה דלמילטיהו כנייה כמאמר צכיהד (ס). והלי לדעת ראשונה
 על הוי צ"מ (ע) דיה חשך דכזי הוי מוהרין על הריביה וכמו
 דדנשיק חזל האכל ולא גזל היה לא ריבה ולא אוואה ע"מ, אחי
 שפיר דכחז ואוואה נאמרי וברית וא"כ לא אימפריך לא תגזול, חן
 לככרס סה שכתבו ועוד יל דכזי לא החכרו על ריבה ואוואה,
 באר לייב כ"י קעוהיב רבא. והלכתי בחדושי לגרד ולתמח צכיו

הק"ב

בשיש: איכא למידק דמלא תגזול ליכא למיקט סהרי מסיק רבא דב ליל
 דהניו ענין לכוזב סדר שרי, ותמי שר שרי דמריה כדליתא לקמן
 (ק"י) ס, והכירו דמי הכא דיה לעבור וכו'. וסו לפי זה
 מלי פירך רבא דהחילום הסוגי לאו דכחז רחמנא בגל למס
 לי, הלא שרי אימפריך לא תגזול כי הכי דמע ענין לא תגנובו
 דמורה על ע"מ למיקט, אבל לפירשי דליף גניבה מריבה ואוואה
 אחי שפיר והלכתי ע"מ סס. והוי ידע דיש למען קאם אפרשי
 שכתהקמי למפלה ס"י לא תגנובו ליל לילף מריבה ואוואה וכו' ולא
 כהז למיקט ג"כ מלא תגזול דמריבה מלא מדעה ויחזו פה אריכה
 דברייה חפס חין כאן מקום הראוי גרס לא אחז מה ששאל ממאי
 צכמה בתי מדכזה זה רבנה בשרים צכוגי ו אמר רבא ליל דכחז
 רחמנא לאו בגל ודחיק לאוקמי אכובש שיש הלא שרי אימפריך
 למאי דק"ל צכנהדקין (ע). דכזי נה אסוי על שבע מלות לעולם וחד
 מייחבו חיסור גזל וקילין סה (ס). כל מלה שאמרי לגי ושהיה
 צכוי לזה ולזה נלכרו לטמר דנס עכבו אסורין, וכשחז כרי ישיה
 חיסור גזל שאמרי לגי תקרא חזל האכל ולא גזל אימפריך לאו דלא
 תגזול צע קדושים כדי שיהי בעיה צכוי ויאסור גס עכבו אחר
 מתן מורה לגי, ולולא דשהיה היל חיסור גזל רק נאמרי לגי ולא
 שריים צכוי דדיט קצוע דלישראל נאמרי ולא לגי ולא יתיר הכנהל
 להכי דעכיס מכה דילסק חיסור גזל מריבה ואוואה גבי ישראל לן
 הוי נהאמרי וברית, אך שפיר מומר קך וחמיי לך דוגמא מהם צמר
 מסנה ע"מ (ה) וכו' צכיה (ס"ח) דיה וצכמה דסקבו ליל מן
 הכוף למעשי מחוסר אבר לישראל חיפוק ליה דנס לגי אסור וסוי
 דלי לא תכרי צכוי מן הכוף היל דעכבו גי מוהרין כדלמריק כל
 מליש נאמרי לגי: ולא בעיה צכוי לישראל נאמרי ולא לגי ע"מ,
 על זמח כזה וכמה בענין דכחז דנוף ריבה יאוגיה למיליה הוא
 דשהיה דלא ידענא מלא, ולא מדיד מפיי ומילה דאנס נוהגים צכוי
 משה דלמילטיהו כנייה כמאמר צכיהד (ס). והלי לדעת ראשונה
 על הוי צ"מ (ע) דיה חשך דכזי הוי מוהרין על הריביה וכמו
 דדנשיק חזל האכל ולא גזל היה לא ריבה ולא אוואה ע"מ, אחי
 שפיר דכחז ואוואה נאמרי וברית וא"כ לא אימפריך לא תגזול, חן
 לככרס סה שכתבו ועוד יל דכזי לא החכרו על ריבה ואוואה,
 באר לייב כ"י קעוהיב רבא. והלכתי בחדושי לגרד ולתמח צכיו

והכחן שלא יעמין משקלותיו במלח להקל המשקל, ואיירי
במוכר. וכן אמר בירושלמי: 2

2לא תגנוב ע"מ למיקט. פי' בכדי לעטר לחברו
בלבד, ודעתו להחזיר לו. ור"ת פי' שא"כ כל העולם
עוברים בלאו זה, ולא אסר רחמנא אלא כשדעתו לעכבו
לעלמו, לא שיהנה ממנו אלא שיטער לחברו: 2

2תולה מעותיו בגוי וכו'. פרש"י שמלוח מעותיו
לישראל ברבית ואומר של גוי הם. והכי דייק לישנא
וכדמוכה במס' כתובות¹¹¹. ונראה מכאן שאלו היה כדבריו
שהמעות של גוי, מותר להלוותם לישראל. ומיירי בשאין
לגוי עליו אחריות אלא על הלווים, וכדבעי לפרושי לקמנ¹¹²
בס"ד: 2

ומי נפיש אגרייהו טפי ממשקלות. פירוש כי
המעלה היה מפני שנתן עליהם הבורא יתברך שכר גדול.
ומהדרין דכתי שאין שכרן גדול יותר מאידך, מעלה גדולה
היא לנו כשאנו פרושין מלאכול שרשים דמאסוי:

2אטו כל הני דאמרי עד השתא לאו רבית
הוא. פי' לאו קושיא היא, דהא להדיא אמרי לעיל דרבית
דסיפא הוי דרבנן, אלא ביחור בעלמא הוא, ואפשר שהוא
מלישנא של ר' אבהו, וכההיא דריש פי' 113אלו מליאות: 2

2ור' יוחנן אמר אפי' רבית קצוצה אינה יוצאה
בדיינין. י"א דדוקא בדיינין, אבל בידי שמים חייב
להחזיר, והא דאמרי למורא ניחן ולא להשבון הוי השבון
בב"ד. והא דאקשי' לק' ממתני' לר' יוחנן, משום דלישנא
דקתני מחזירין או חייבים להחזיר בב"ד משמע דומיא
דגזליים דקתני. והיי' דגרסי' בתוספתא המלוה את חברו
ברבית ועשה תשובה חייב להחזיר, והא אפי' לר' יוחנן הוא
מדלא מוחזרי' לה מינה בשמעתין. ואין זה נכון, דא"כ כי
אקשי' לר' יוחנן האו וחי אחיך מאי עביד ליה מאי קושיא,
לוקמי' בבא ללאח ידי שמים. ועוד אמאי אמרי' לקמן
דלת"ק דר' נחמיה מחייב את המלוה מפני שאינו חייב
להחזיר [והא גם אליבא דידיה חייב להחזיר] בדיני שמים.
אלא ודאי לר' יוחנן אפי' בדיני שמים אינו חייב להחזיר,
והא דלא מוחזינין ליה מן התוספתא, או משום דלא מיתניא
די רבי חייא ור' אושעיא, או משום דמוקמינן ליה כר'
נחמיה, וכדאוקומנא ברייתא דהגזלנין. יורה דאמרי'
לקמן אי בשעשה תשובה מאי צעי גביה, הוי משום דכיון
דדבר המסויים הוא, חייב הוא להחזיר משום לזות שפתיים,
דאי הוא לא חייב לכבוד עלמו למח יתו בניו חייבים להחזיר
מפני כבודו. ומיהו לית הלכתא כר' יוחנן, אלא סוגיין
בכוליה פרכין כר' אלעזר דקאמר רבית קאזאה יולאה
בדיינין, אבך רבית דרבנן אינו יולא בדיינין, וכדאופסיקא
הלכה כותיה כהדיא לקמן בפרכין¹¹⁴, ודוקא שאינו חוזר

לאחר שפרטו, אבל אם לא גבאו לא יפרענו כלל, ומנכה
אותו מאותו חוב עלמו, אבל אינו מנכה מחוב אחר, דכל
סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא. ואל"ל שאין לו רשות
לחפוס בשבילו שום דבר של חברו, ואפי' מפקדון שיש לו
אליו. וכן הסכימו כל המפרשים ז"ל, וכן מוכיח בירושלמי,
דגרסי' החס מודה ר' יוחנן שאם היה שטר קיים¹¹⁵ דומקין
ליה, ושאין שטר (קיים) זוקק(ין) לחברו, ע"כ, ומר' יוחנן
ברבית קאזאה נשמע לדרי' אלעזר באבך רבית. ונראה דא"ר
בדבר מסויים חייב להחזיר בבא לר' אס עשה תשובה,
ושמענין לה מרבית קאזאה לר' יוחנן, שאינה יולאה בדיינים
ואפילו בידי שמים, והוא מודה שהייב הוא וצניו להחזיר
בדבר מסויים בשעשה תשובה, וכו"ל לאבך רבית מדרבנן.
וי"ל דבאבך רבית דרבנן לא החמירו כ"כ. והראשון יותר
נכון:

2רבא אמר מגופיה דקרא. פי' רבא אליבא דר'
יוחנן מפרש. דאיכו כר' אלעזר ס"ל, דצפ' הגוזל¹¹⁶ דריש
וחי אחיך אבדך ליה דליחי בכדך: 2

סב. ור' יוחנן האי וחי אחיך מאי עביד ליה. פי'
שזכו מקרא של תורה ומיותר לדרשא. אבל בקראי
דר' יוחנן, שאינם אלא דרשא בעלמא וכעין אסמכתא
¹¹⁶מדברי קבלה, לא פרכינן לר"א מאי עביד ליה. 2ומדלא
פרכי' ר' יוחנן מוקי ליה בבא ללאח ידי שמים, שמעי'
דלדידיה אפי' בידי שמים אינו חייב: 2

2עד שבא ר"ע ולימד וכו'. פי' ולר"א ל"ק, דאמר
לך תרחי שמעינ מינה, וחי אחיך לדר"א, ועמד לדר"ע.
חזק דקוי"ל כר"ע וקוי"ל כר"א: 2

תנאי היא דתניא ר' נחמיה ור"א ב"י פוטרין
את המלוה ואת הערב מפני שהם בקום עשה. כן
הגירסא בכל הספרים. וזדולאי שזכ דבר תימיה, גבי ערב
מאי קום עשה איכא. ואיכא מרבנן דמחקי להו, ומסייעי
להו דבתוספתא ל"ג 2ליב. ויש לפרש כי פעמים שהוא
נעשה ערב קבלן, ומתחייב לו הלוה בשטר על הערבות שזכר
בשבילו, שזכר המלוה גמור הוא, ואם פרע המלוה הרבית
וחזר וגבאו מן הלוה חייב¹¹⁷ להחזיר לו, וזה ודאי
בכלל מלוה הוא אלא דנקיט 2ליב. אבך ריהעא. ועכ"ז אין
ר' נחמיה ור' אליעזר פוטרין את הערב מפני שיש בו קום
עשה אלא מן הלא הזכר, אבל עדיין חייב שני עליו מדין ערב
סחם שעבר עליו על לא חשימוין, אלא שאם קיים לו הלוה
ערבותו היו עליו שני חיוצין והוא פטור מן המלקות על
אחת מהן לפי שהוא צקום עשה כנ"ל: 2

2לאו מכלל דת"ק סבר לאו בני אהדורי גינהו.
פי' וקום ליה לר' יוחנן כח"ק¹¹⁸ ולר' אלעזר כר' נחמיה
וכר' אליעזר בן יעקב. ופרכינן² לא מאי קום עשה

(הכא): "מודי ר' יוחנן
שאינו שטר זוקק לחברו,
מודה ר' יוחנן שאם היה
השטר קיים דמגבין ליה."
וי' דרבנו מפרש דמשטר
לחברו הוי אפוקי מיניה,
ומאותו שטר שפיר מנכה,
ועיין לקי ס"ז.
[115] ב"ק ק"ב.
[116] 2. 0: "מד"ת."
[117] 0. 2: "לו."
[118] 2. 2: "ובר".

[111] ס"ו. שגם שם אמר על
מעותיו שהם של גוי;
לאפוקי הפירוש המובא
בשטמ"ק (ד"ה ולענין
ספק) שהפקיד מעותיו אצל
גוי להלוותם ברבית.
[112] ע"א; ס"ה "אלא א"ר
ספא".
[113] כ"א, ועיי' ד"ה "ואי
בירד".
[114] ס"ז.
[115] אולי י"ג: "דמקו" (עיין
לקי' 154). ובירושלמי

דע כי אמרתי לגוי שההלואה זאת עליך היא ולכך אמר דאם היה אומר אמת שכך אמר לגוי שרי, דאין הגוי סומך על הראשון כלל אלא על השני. ועו' יש למצא היתר בדבר, כגון שהישראל נוטל משכון של ישראל ולזה עליו מן הגוי בשביל חבירו, וכל סמך של גוי על המשכון הוא²². ע"ל, דהא דמשמע הכא דאם היה אומר אמת דשל גוי הוא היה יכול להלוותן לישראל, היינו דוקא היכא שהם פקדון בידו מן הגוי, ואין לו רשות להוציאם אלא להלואה בשביל גוי ברבית, והימנייה הגוי לישראל, וכל האחריות על הגוי, ואין הגוי חושש להכיר הלוה שסומך שיאמר לו הישראל, ובכי האי גונא מותר. והכי אמרי' בירושלמי²³ דקאמר ישראל שמינהו גוי סנטר או אפוטרופוס מותר ללוות ממנו ברבית, גוי שמינהו ישראל סנטר או אפוטרופוס אסור להלוות ממנו ברבית, זה הכלל כל שהוא ברשות ישראל אסור, ברשות גוי מותר²⁴.

רבא אמר מגופיה דקרא נפקא וא"ת, הכא משמע דרבא אית ליה דר' יוחנן דאמר רבית קצוצה אינה יוצאה כדיניין, וקשה דהא אמרינן פרק הגוזל בתרא²⁵ דרש רבא וחי אחיך עמך אהדר ליה דניחי בהדך כדדריש ליה רב נחמן בר יצחק אליב' דר' אלעזר, ושמא י"ל, דהכא אליבא דר' יוחנן קאמר אבל איהו ס"ל כר' אלעזר²⁶.

מגופיה דקרא נפקא דרשא דר' יצחק מדיוקיה דלמיתה ניתן ולא להישכון, לא חשיב מגופיה דקרא, דלא להישכון לא כתיב בקרא.

אבל בקצוה"ח שם סק"א הביא לשון הרמב"ם מסהמ"צ אוהרה מניין ת"ל לא תגנובו ע"מ למיקט סי' לצער הבעלים ולהדאיבן ואח"כ ישיבהו לו, ומבואר שכן מפרש דינא דע"מ למיקט. מיהו ברמב"ם כתב הטעם שלא יתרגל בגולה, ועיי' קצוה"ח שנסתפק אם בגונב למיקט מתחייב באונסין. 20 עה, ב. 21 לכאורה יש כאן כפילות, ואינו מובן. 22 עיי' תוס' ותוס' הרא"ש. 23 בפרקין ה"ו והראשונים הביאוהו בשם התוספתא. 24 ועיי' תוס' הרא"ש ובפסקין כאן וסי' נו. ועיי' תוס'. 25 ב"ק ק"ב, א. 26 בתוס' כתבו דהתם רצה לישיב כר"א, אבל באמת ס"ל כר' יוחנן, ורבנו לא רצה בזה משום דהרא"ש הכריח מלקמן סה, א

ז"ל דהא במוכר איירי דומייה דמשורה שלא ירתיה. לכ"נ לר"ת¹⁴ ז"ל שלא יטמין משקלותיו במלח להקל המשקל, ואיירי במוכר, כדאיתא בירושלמי¹⁵ שהמלח שואב המשקל.

ובמשורה שלא ירתיה. וא"ת, ואי דליכא שוה פרוטה מאי איסורא איכא¹⁶, ואי דאיכא שוה פרוטה פשיטא דהיינו גזל גמור, ותיפוק ליה מלא תגזול. ועוד מאי קו' מה לי מדה גדולה מה לי קטנה כיון דאית ביה שוה פרוטה. וי"ל, דלעולם מיירי בדאיכא שוה פרוטה, וקרא אתי לחייב משעת הרתיחה, [שאע"ס] שעדיין לא נתן¹⁷, כדמשמע לעיל לטומן משקלותיו במלח לעבור עליו משעת צשייה.

לא חגנבו ע"מ למיקט וכו'. ופר"ת¹⁸ דמיירי דלעולם הוא רוצה לעכבו בידו, אלא שעל מנת למיקט הוא עושה, דאם נהיה בדעתו להחזירו לאחר שעה, א"כ לא היה עובר בלא תגנוב, דאם ת"ל דאפי' היה בדעתו להחזירה היה עובר, א"כ לא מצינו ידינו ורגלינו¹⁹.

חולה מעותיו בגוי, פי' הקונט' הוא מלוה מעותיו לישראל ואומר של גוי הם. משמע הא אם היה אומר אמת דשל גוי הן, מותר להלוות לישראל אחר, וקשה דאמרינן לקמן²⁰ ישראל שלוה מן הגוי אסור להלוותן לישראל אחר. וי"ל, דשאני הכא, דהישראל ראשון אינו מסולק מן המעות ביד הגוי, שהגוי אינו יודע כלום, אלא מן הישראל שלוה הימנו²¹. וקשה, דהכא משמע שאם היה אומר אמת שהן דגוי יהיה מותר להלוותן לישראל. וי"ל, דהכא מיירי כגון שאמר ישראל ראשון לישראל שני

לטומן. 14 כ"ה בתוס' ב"ב פט, ב ד"ה שלא והרי"מ פ"ח מה"ל גנבה. וברשב"א ותוס' הרא"ש. 15 כ"כ התוס' שם בשם הירושלמי, ועיי' רש"ש שם בתוס' שם ה"ג. 16 כלומר דכפחות משי"ם ל"ש למימר דאיכא לאו מה"ת, ועיין בחינוך מצוה רנח רנט שכתב באמת שיש מה"ת קמידא במשקלות אמילו בכל שהוא ושאני מגזילה. ועיי' מני"ח שם. והסברא שהעכירה אינה מצד הממונות אלא מצד המרמה ולכן אמילו בכל שהו. 17 וכ"כ בתוס' ב"ב שם ד"ה ובמשורה. תוס' הרא"ש ופסקי הרא"ש סי' ד. 18 וכ"ה ברשב"א וריטב"א. 19 אבל הרמב"ם הביא דין זה וכתב ואמילו ע"מ להחזיר. מיהו בביאור הגר"א כתב שהמקור מב"ק ס, ב,

רבית, הלוח מאה פרוטות במאה ובשעת הלואה היו עומדות מאה פרוטות במעת ובשעת הפרעון עמדון שמנים במעה אין זה רבית. וכן הלוח מאה דינרין בק"כ ליקח מהם פירות וליקח מהם פירות ורצוה לפרעו בפירות ובשעת הלואה עמד שתות הכור שהוא המשה סאין במאה ובשעת פירעון עמד שתות הכור במאה ועשרים הרי זה מכל מקום רבית אע"פ שסחם הלואה זו לקנין פירות הוא והיה לך לומר שהוא כמי שהלוחו פירות והרי מחזיר לו פירות כשעת הלואה אין זה כלום, הלוחו על דרך זה מאה במאה ובשעת הלואה עמד שתות הכור במאה ובשעת פרעון תוול ועמד המשה הכור במאה ונמצא פורעו שם בחמש אין זה רבית כלל. וכן הלוח לו סאתים בסאתים והיו בשעת פרעון שוים אלו הסאתים כשלוש סאין בשעת הלואה אין זה רבית אף מדברי סופרים שלא נאסר סאה בסאה אלא מדבריהם וכשאין לו וכשלא יודע השער כמו שיתבאר ז'.

סאתים בשלוש ותוולו ועמדו שלש אלו בערך הסאתים כבשעת הלואה הרי זה רבית מכל מקום וכן על כל צד שאתה מפרש בה שמועה זו בכלל כל עניני הלואה הנלככים אחר זמן הלואה אע"פ שבסוף נשתנה הענין על הדרכים שביארנו וכן הכתוב מעיד את כספך לא תתן לו בנשך ז', וכן לא תשימון עליו נשך י', וכל שספק עליו במי שטרע מאותה שעה הוא ואע"פ שנתחדש בו דבר המונע את המלות מלהרויח בו לא מעלה ולא מוריד והוא שאמרו יי בשעת כתיבה עבד ליה שומא.

דף ס"א ע"א מאחר שביארנו שנשך ותרבית אחד הוא לא חלקו הכתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין ומעתה כל המלות ברבית עובר על המשה לאוין. לאו ראשון לא תתיה לו כנושה יי, לאו שני לא תשימון עליו נשך יי, ושניהם בפרשת משפטים. לאו שלישי אל תקח מאתו נשך ותרבית יי, לאו רביעי את כספך לא תתן לו בנשך יי, לאו חמישי ובמרבית לא תתן אכלך יי, ושלושתם בפרשת בור סיני. ויש בזה לאו ששי והוא לפני עור לא תתן מכשול יי. הלוח עובר משום לא תשיך לאחריך האמור בכי תבא יי ומשום ולאחריך לא תשיך האמור שם ומשום לפני עור וגו' יי. ועוד באיסור עשה דכתוב יי לנכרי תשיך, והא לישראל לא תשיך ולאז הבא מכלל עשה עשה וכן היא בהדיא למטה בסוגית המשנה השביעית יי. והערב והעדים והסופר משום לא תשימון והסרטור וכל המסייע משום לפני עור.

הגזל והרבית והאונאה כלן מין אחד הם ומכל מקום הוצרכה תורה ליהד לאו בכל אחת מהן שהגזל אין חברותיה למדות הימנה שהרי הוא בעל כרחו הרבית חרוש הוא שאף הלוח הותר בו. והאונאה לא תיה המתאונה יודע בה עד שבאמר שמחל מה שאין כן באחרים. ואף אחת משנים אין למדות מתבררותיה שהגזל והרבית אינן דרך מקח וממכר כאונאה והגזל והאונאה שתיהן הם שלא מדעת והרבית מדעת ומכל מקום גולה היתח בזה מכה רבית

7.	למטה דף 220 ד"ה אסור ללות.	14.	שם 37.
8.	ויקרא כה 37.	15.	שם.
9.	שמות כב 24.	16.	ויקרא יט 14; לקמן דף עה ע"ב.
10.	ביק דף ל ע"ב.	17.	דברים כב 20.
11.	שמות כב 24; לקמן דף עה ע"ב.	18.	לקמן דף עה ע"ב.
12.	שם.	19.	דברים כב 21.
13.	ויקרא כה 36.	20.	לדף ע ע"ב ד"ה תרבה אחרות.

האנאה, לא תוצרכנו ללא תגול מצד תגולה עצמה ומכל מקום אחר שנכתב הרי הוא לא מיוחד לגולה וכובש שכר אף הוא בכלל לא תגול ואעפ"י שבהדיא כתב בו לא תעשוק באו שניהם לעבור עליו בשני לאוין.

דף ס"א ע"ב אף גנבה ממון בכלל היתה ולא הוצרך לומר לא תגנבו = תאמור בגנבת ממון אלא שאע"פ שלא היתה כונתו לעיקר גנבה ולעקב [אלא] על מנת לצערו או אפי' שכונתו לטובת שידוע בחברו שאינו מקבל מתנה הימנת ונתב לו כדי שישלם לו כמל או ארבעת חמשה, הכל אמור.

אף לאו של משקלות והוא לא תעשה עול וכו' = בכלל אלו היתה ולא הוצרך אלא לחייב הטומן משקלותיו במלח כדי להסרן = ולמכור בהם וחיובו משעת הטמנתו אע"פ שלא מכר בהם עדין, ויש מפרשים = בענין הטמנת משקלותיו במלח שהיו עושין כן כדי להחליח ולהכביד בשעה שהיו רוצין ליקח בהם. וראשון נראה יותר.

וז שנכללו בלאו זה מדה ומשקל ומשורת מדה זו מדת קרקעות שאם באו לו שני אחים או שני חתפין לחלוק להם קרקע לא ימדור לאחד בימות תחמה ולאחד בימות הגשמים באותו חבל עצמו שהחבל לה בימות הגשמים ומתפשט כל צרכו, כך פרשוה חכמי הצרפתים =, ויש שבאין בה = מצד הקרקע ואף בקנה לא יעשה כן שהקרקע מתבקע בימות תחמה ומתפשט אילך ואילך ונמצא שהנוטל חלקו בימות הגשמים נוטל יתר מדאי, ולא יראה כן. במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח על הדרך שביארנו והוא נאמר על מדת חיבש. במשורת זו מדת הלח והזהירו שלא ירתחו ר"ל שלא ימתר למלא כליו של לוקח עד שיעלה היין — רתיחתו ויראה כמלא ואינו מלא וכן כל כיוצא בדברים אלו, ואם משורה שהיה מקובל אצלם שלא היתה אלא אחד משלשים ושלושה בלוג הזהירה תורה קל הוומר הין חצי הין ושאר המשקלות. ויש מפרשים במה שאמר אחד משלשים ושלושה בלוג שעל גירומי רתיחתה הוא אומר כן ומירשו במשורה המדה הקטנה מאותם שהזכירו בתורה וזו היא רביעית ההין שהן שלושה לוגין שהתין בעצמו י"ב לוגין והגירומין הם אחד ממאה כמו שיתבאר בבבא בתרא = חלק אחד ממאה לרביעית והתין הוא אחד משלשים ושלושה בלוג ושלוש פעמים שלש ושלושת הן מאה בקרוב. ומכל מקום גדולי המחברים = כתבוה כפירוש ראשון.

דברים אלו רוצה לומר רבית ומשקלות מתוך שאפשר לעשותם שלא ירגישו בהם בני אדם החזקה בכלם יציאת מצרים לומר אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולת מעותיו ביד גוי ומלוח אותם לישראל ברבית ר"ל שמפקיד מעותיו לגוי לחלוחתם לישראל ברבית =, ויש מפרשים =

21. ויקרא יט 11.	ע"כ ד"ה לאחד בימות החמה.
22. ויקרא יט 15.	דף פח ע"ב.
23. כשיטת הרמב"ם ה"ל גנבה פ"ה ה"ו וכשיטת ר' תם בתוס' ב"ב דף פח ע"ב ד"ה שלא יטמין.	27. הרמב"ם ה"ל גנבה פ"ה ה"ו.
24. כשיטת רש"י כגון ד"ה לטומן משקלותיו וכשיטת ר' גי' שום בב"ב.	28. ע"י רמב"ם ה"ל מלוח ולוח פ"ה ה"ה וע"י ש במגיד משנה.
25. רש"י ד"ה לא ימדור.	29. פ"י רש"י ד"ה תולת מעותיו בגמרי וע"י דברי רבינו למטה לוף ע"כ ד"ה כבר ביארנו שיש מפרשים.
26. פ"י ר' הנאל הנזכר ברש"י ב"ב דף פח	30. פ"י רש"י ד"ה תולת מעותיו בגמרי וע"י דברי רבינו למטה לוף ע"כ ד"ה כבר ביארנו שיש מפרשים.

במשק שכר שכיר ומקמינן קרא בחידושה וכדכתיבנא לפיל. והראב"ד פירש ח"ל אבל לא דגול כיון דהתי מעניינא אוקמיה לעבור עליו בשני שעות לטובש שכר שכיר ולא משום דמייחר שהרי לגזול עלמו לעבור עליו משי"ג גול הוא לרין אלא משום דבעניינא דשכיר כתיב ודבר למד מעניינא וצ"ל המקבל נמי אמרינן דטובש שכר שכיר טובר כ"כ שעות ולא תגזול חד מינייהו וכל הכך לאו למלקות דהא איכא השלמות וכני השלמות יניחו ולא בני-מלקות אלא איסור לאוי קאמרינן, טכ"ל. משמע מדבריו דהך לאו דלא תגזול דרשינן ליה לנופיה ממע לעבור עליו משום גזל ומדכתיב גבי עסק דרשינן ליה נמי לטובש ט"ס והך לריבוחא דעביד הלמודא צ"ל המקבל מלאו דגול ממע דכתיב לנופיה אלא דקשה מהיכא טיסק אדעתין דגול הגוי אסור ורין להרן כמו שממרים המוס' והנלע"ד כהנתי, ע"כ. כתוב בחוס' וא"ל ולוקמיה בגזל גוטיה וי"ל משום דלא לקי וכו' אבל ב"י מוקמת לה כטובש וכו' לקי. נראה דאע"ג דיליף בג"ש מלוה מלוה מ"מ חילטריך לכחוב במלוה שני לאזין חד כגנך וחד במרבית דמייחרת דגנך נשך דכתיב בלוה לא הוה מוקמינן בלאוי יחיר. אי לא דגלי לן בהדיא דאיכא חרי לאוי כגנך ובמרבית. גיליון: כתוב בחוס' וא"ל והי"כ ס"ד למימר דגזול הגוי אסור וכו' וי"ל דהוי אסרינן גזל הגוי וכו' והרא"ש פירך להפן צ"ל המקבל דאי לא שרייה קרא לגזול הגוי הוה מוקמינן לא תגזול בגזל הגוי ולא בישראל ללאוי יחירי. ע"כ:

ע"ב לא תגזול דכתיב רחמנא למה לי. כהב ר"ש דמרבית ואונאה מני למילתא וקשה לי למה כתיב כן דהא מאונאה למד שמעינן ליה דהא ליכא למפרך מה לאונאה שכן לא ידע דניחול דגנבה נמי הכי הוא. ואפשר שכתב כן למ"ד ליסמיס מוזיין גנב הוא משום דמסמר מאינסי ובההוא איכא למפרך מה לאונאה שכן לא ידע דניחול אבל מרבית ואונאה שמעינן לה שפיר, הריב"ש ז"ל. אלא תגזול למה לי וכו' דהא איתא והל"ל כדי לעבור עליו בשם גנבה אלא דאשכח ביה ארכתא בגופה וכן לאו דמשקלות נמי למומן משקלותיו

במלת. הראב"ד ז"ל: **ע"ג** למקט י"מ דמיייר שהוא אינו רוצה לעכב הגנבה בידו אלא הוא גונב כדי ללערו ולא נראה דהא מעשים בכל יום שטושים כך לכך י"מ דודאי דבעתו לעכב הגנבה בידו אבל אינו גונב בשביל שום הגנה אלא כדי ללערו:

שלא יטמין משקלותיו במלת, פ"ה כדי להכניסם. וכתיב ר"ח דכמוכר מיירי דומיא דמסורה דשלא ירחיק ואומר ר"ח לפי שהמלת מיקל המשקלות וכו' ככתוב בהגהת מיומיה פ"ח מהל' גנבה. ומסורה שלא ירחיק ק"ו ומה מסורה וכו' וא"ל ה"ד אי דליכא ט"ס מאי איסורא איכא ואי איכא ט"ס וכו' דכתיב בחוס' פרק הספינה (דף פט:). שלא ימדוד ליה ביטום החמה וכו'. פירש"י ז"ל לטי שחבל המדה וכו' ולדבריו חקא בשודד בחבל וא"ל הל"ל שלא ימדוד בחבל ליה ביטום החמה וכו' ושמה מפני שדרך הראשונים היה למדוד בחבל ור"ח ז"ל פירש שהקרקע מתבקע וכו' כמו שכתב רשב"ס ע"ס ודבר של חימה הוא שלא ירחיקו פירש"י ז"ל שהמרוחתה עולה וכו' ור"ח פירש שמח מסירות שפיתו נעשית המדה גדושה ונחלטה מוכר [לוקח] והראשון נראה עיקר דפשיטה דקרא אזהרה למוכר הוא, הרשב"א ז"ל: ומצאתי בשם ר"ח שלא ירחיק פירוש שלא יחמם ויחמר בלח אלא ימכרו טון לפי שכשהוא חם הוא משיף במדה. ע"כ: ובה משורה שהיא אחת מל"ח בלוג וכו'. כתב הרב אברהם ב"ט של הרמב"ם ז"ל בספר דיהשודדים שחבר בלשון ערבי וז"ל משעתק. שיפור המשורה היא רובע שמינית ושמינית חצי רביעית והיא מדה תכיל ג' דראה"ס ורביע מהדרה"ס של מזרים בקירוב, ע"כ: שרולתה מטותיו בעט"ס וכו'. הקצו בחוס' והלא אפילו יהא אמת וכו'. וסלמ"ד סרי"ס ז"ל תירך וז"ל הא דמשמע כהא דאם היה אומר אמת דשל נכרי הוא היה מותר להלוותן לישראל היינו דוקא היכא שהם שקדון בידו מן הנכרי ואין לו רשות להלוותם אלא להלוותם בשביל גוי ברבית והימניה הגוי לישראל וכל האחריות על הגוי ואין הגוי חשש להכיר הלוה שסומך שיאמר לו הישראל וככ"ג. מותר והכי אמרינן בירושלמי ישראל שמינה גוי סגסר או אפמרושם אסור ללוה ממט ברבית זו הכלל כל שהוא ברשות ישראל אסור ברשות גוי מותר. ע"כ:

ולענין פסק כתב הרמ"ך ז"ל. אסור לישראל להפקיד מטותיו לגוי כדי שילוה אותם לישראל ברבית. נראה לומר שאין איסור זה אלא משום ולפני שור לת"מ כיון שלא העמידו הגוי הנפקד אלא

ישראל המפקיד וז"ל כיון דאינו לא מפקדי דהא כתיב לנכרי חשך משום ולפני שור נמי ליכא דהא שרי ליה לאחופיה לישראל ברביתא ומשום שליחות נמי ליכא איסורא דהא אין שליחות לגוי דכתיב גם אחס מה אחס בני ברית אף שלוחכם בני ברית וז"ל. ודבר זה נמצא בהגהה בהלכות ישנות מספרד ומגזרות מדברי נאונים והר"מ נראה שהך בדעת זו וכתיב אסור לחדם לחלות מטותיו ביד גוי כדי להטותם לישראל ברבית נראה לומר שהיה דעתו לפרש שהיה מימרא דהחולה מטותיו בגוי ביד גוי שילוה אותם לישראל ברבית וכן נראה שפירוש זה עיקר דאי ס"ד דבישראל שאומר שהוא מלוה של גוי והס של עלמו קמייירי מאי איריא חולה מטותיו בגוי וחס של עלמו ואומר של גוי הוה שהוא אסור אפילו מטותיו של גוי נמי שהפקידם אלא לישראל להלוותם ברבית אסור לו להלוותם דהא אין הגוי שושה שליח ואינו נעשה שליח ואע"ג דלא קרינן ביה כספך המיוחד לך כיון שאין הגוי באמצע בשעת ההלוואה אסור הוא משום אל תקח מאתו נשך ומשום לא תשימונ עליו נשך ומשום ולפני שור וכמאן דמזיף מדיליה דמי והא משנה שלמה היא מלוה מטותיו של נכרי מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל ובודאי לרין שיהא אחריותן על הגוי ויעמוד סם בשעת ההלוואה והישראל כמו סרסור הוא שומד ביניהם וככ"ג שרי ואי לא אסור דהכי קמפרש לה לקמן בגמרא כיצד ישראל שלטה מטות מן הגוי ברבית ובקס להחזיר לו וכו' וכן מפורש בירושלמי מטות גוי שביד ישראל אסור להלוותן ברבית כל שהוא באחריות ישראל אסור ואם הוא באחריות הגוי מותר. ע"כ: שרולתה קלא אינן בגזול וכו' ומחזיק עלמו כחסיד וגם מאנה ומרמה אחרים שמוכר להם קלא אינן שרויין שגם הוא שושה ממט יניית. ס"ד יאונסן:

וכי נפיש אגרייהו טפי ממשקלות פירוש כי המעלה היא מפני שנותן להם הבורא יתברך שכר גדול ומהדרינן דהיי שזין שזכרן גדול יותר מאיך מעלה גדולה היא לט כשאת פרושין מלאטל שרלים דמאיסי, הריטב"א. ע"כ יבין רשע וזדיק ילבש. בעל הגמ' הוא דמסדר ליה ועל מילתייהו דהך דאמוראי קמוסוף ליה. הראב"ד: אלא אפילו ע"כ יבין רשע וזדיק ילבש פ"י אבל מכאן ואילך כלומר באבך רבית אפילו רשע עלמו ילבש דלכ"ע אבך רבית אינא יולאה בדיינים. וכן פירש הראב"ד, סר"ן. אלא דאפילו (יבין וזדיק ילבש) יבין רשע וזדיק ילבש ואפי' למ"ד רשות יורש לאו כרשות לוקח שאני הכא דאמר קרא ותי אחיך עמך לדידיה אזהיר ליה רחמנא ולא לבריה דמפרש ליה בהגזול כתיבא ואפילו הניח להן אביהן אחריות נכסיס אפשר דלא מחייבי להחזיר לענין רבית אע"ג דגזול מיחיבי דפקע שטבוד הקרקע מן היורשין באתו רבית הואיל ופטרניהו רחמנא ולא מיחיבי אלא בדבר המאיים ובשעשה השוכה ולא הספיק להחזיר עד שמת כדלקמן. משאנ"ן.

ר"י יוחנן אמר אפילו רבית קטנה אינא יולאה בדיינים איכא מ"ד דלא דוקא בדיינים אלא אפילו בא ללאת י"ש אינו בהשגן כלל דאיסורא דעבד עבד ולית ליה סקנתא בחורה ודיינים דקנט משום דר' לאעזר דאמר דאפילו בדיינים יולאה ורואה לדבר מדאקשי עליה דר' יוחנן מדתניא הניח להם אביהם משום של רבית וכו' ואם אינא מאי קשיא לישני ליה דאינו אינא מייבום להחזיר כלל הא אינא חייב בבא ללאת י"ש ועוד ראייה מדאקשיין עליה דר' יוחנן בגולנין ומלוי ברבית וכו' ואם אינא מאי קשיא לימא מאי מחזירין בבא ללאת י"ש וכן נמי כי אמרינן הנאי הוא וכו' לאו דאמרינן לכו קומו אהדרו מכלל דפגא קמא סבר וכו' כלומר וכרבי יוחנן ואם אינא דרבי יוחנן שודס דבבא ללאת ידי שמים מחייב לאהדורי ס"ק דרבי נחמיה דמקמיס טיסי אמאי מחייב את המלוה ואת הערב הא בני אהדורי נינהו בבאין ללאת י"ש אלא מכל הכי משמע דר' יוחנן אפילו בא ללאת י"ש פסור ולא בהשגן הוא כלל והיינו דדרשינן למיתה ניתן ולא להשגן ואמרינן נמי מה שופכי דמים לא נתנו להשגן אף מלוה ברבית לא נתנו להשגן דאלמא מלוי רבית לא בני השגן מינה כלל כשופכי דמים. וא"ל ח"כ מאי הוי דמקשה אי בשעשה השוכה מאי בני גביה הא אמרינן דלר' יוחנן אפילו בבא ללאת י"ש פסור לאו קשיא היא דלדבר המאיים הוא דמחמיהו מאי בני גביה דנאי דמדינא לא מחייב אס אינא דפשיט תקובה הוי לא מהדר ליה וכו' יזל ביה מילתא ואי אינו לא חייב ליקריה אמאי מיישי ליש וכו' מיניה דקא מחייבה ליה להחזיר מפני כבוד אביהם ואיכא מ"ד דר' יוחנן לא פליג אלא באינא יולאה בדיינים אבל ביד שמים ודאי חייב וכדאקשינן בהדיא אי בשעשה השוכה מאי בני גביה וכו' דלא שני ליש

בעה"ב ולא שכחתי פועלים ולא שכחו בעה"ב אינו שכחה. פי' דברווייהו משתעי קרא, כי תקצור היינו פועל שקוצר בשדך זה בעה"ב וכתוב ושכח אתרווייהו.

תנן בפאה פ"ו ומייתנין לה בב"מ [יא"ב] שלפניו אינו שכחה של אחריו שכחה שהוא בכל השוב. זה הכלל כל שהוא בכל תשוב שכחה כל שאינו בכל תשוב אינו שכחה. ב' עומרים שכחה ג' אינו שכחה. וטעמא דכתיב עומר, עומר ולא גדיש וכיון דאיכא ג' מקרי גדיש מכאן אמרו בפאה פ"ו העומר שיש בו סאתים ושכחו אינה שכחה פי' (ד) דגדיש סיקרו, ב' עומרים ובהם סאתים. רבן גמליאל אומר לבעל הבית וחכמים אומרים לעניים והלכה כחכמים. וטעמא תנן התם שעומר גדיש ושני עומרים כריכות. ותניא בב"מ פ"א יהיה לרבות שכחת העיר פי' בא בעיר ושכחו זכור ולכסוף שכוח בשדה לא הוי שכחה דאיתא גביה וזכה ביה בעיר לא (ה) הוי שכחה דליתיה גביה דליזכיה בית. והשכחה נוהגת באילן, דתניא בספרי ומייתנין ליה בחולין בהזרוע והלחיים [ק"ג א] כי תחכות זיתך לא תפאר אחריו וזו שכחה ושאר אילנות ילפי מוית: ותניא בתוספתא דפאה (ו) ג' בתבואה לקט שכחה ופאה ארבעה בכרם פרט ועוללות שכחה ופאה: תניא בספרי מניין שמפק שכחה שכחה ת"ל ליתום ולאלמנה יהיה. אמר ר"א (ז) מניין למאכד פלע סתוך הכיס ומצאו עני והלך ונתפרנס בה שמעלה עליו הכתוב כאלו זכה לו ת"ל לגר ליתום ולאלמנה יהיה.

סימן קבר [רנה]

לא תגנובו. את ה' אלהיך תירא ותעבוד ותקיים ככל אשר צוה בפי' קדשים לא תגנובו. ותניא בת"כ לא תגנובו מה ת"ל מכלל שנאמר בגניבה שנים ישלם למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל לא תגנובו לא תגנובו ע"מ למיקט (א) [לא תגנוב] ע"מ לשלם תשלומי ד' וה' בן בג אומר לא תגנוב [את] שלך מבית אחרים שמא תראה כגנב אלא שבור את שיניו ואמור לו את שלי אני נוטל. ותניא בסנהדרין כאלו הן הנחנקין [פ"ו א] לא תגנובו בגונב ממון הכתוב מדבר אתה אומר בגונב ממון או אינו אלא בגונב נפשות אמרת צא ולמוד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, כמה הכתוב מדבר בממון אף כאן בממון.

ג"ל לפרש בממון למעוטי נפשות אבל גונב דעת הבריות במידי דממון הוי בכלל ממון ועובר על לא תגנובו. כדתניא בתוספתא (ב) ומייתי לה בחולין בגיד הנשה [ג"ה א] ג' גנבים הן הראשון שבכולם גונב דעת הבריות והמרבח לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל סטריב בו לאכול ויודע בו שאינו אוכל. ואין לומר שאיסור גניבת דעת במידי דממון דרבנן שהרי מצינו שנענש אבשלום עליו בסוטה פ"א [פ' ג'] תנן לפי שגנב ג' גניבות לב אביו ולב כ"ד ולב כל ישראל נתקעו בו ג' שבטים שנאמר ויקח ג' שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום. (ג) לב אנשי ישראל וכתוב ותגנוב את לבבי ותמור גונב דעת מגונב ממון ונפשית שהרי התירה תורה בעובדי כוכבים גונב נפשות דכתיב גונב נפש מאחיו מבני ישראל ולא מבני עובדי כוכבים. ס"ו אומר' בב"ק בשור שגנח (ד) את הפרה ראה ויתר גוים התיר ממוןן של כנענים לישראל וגונב דעת אפ"י של עובדי כוכבים אמר שלא מצינו שהתירה תורה בעובדי כוכבים. ואע"ג דכתיב לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו (ה) לא

תועפות ראם

הירושלמי וגי' הספרי לפנינו וחכמים מחייבים מכאן אמרו כו' ועיי"ש כו"א. (ד) פי' דגדיש מיקרו. פיין צ"ב ע"ב צ' רשנ"ס ר"ה חורח גדיש עליו שכתב להסילו כשהוא נכדו אינו שכחה כדדרשינן בספרי עומר ולא הגדיש עכ"ל והיינו פי' רבינו הרש"ס וצ"מ מיני דמיקרו לצ"ב שם הניח דברי הרש"ס צ"ל דלמאי הוצרך לזה דהא מלקחתו ילפיק ליה כמש"כ הרש"ס שם סד"ה גי עומרים כו' ועיין במשניות הגד"מ בחום' אגשי שם פ"א פ"ו מ"ו כרע"ב ד"ה לא אס אמרת משכ"ב בשם ס' ע"ל. (ה) לא. פ"ס הוא וכן מוקף הווי העמודים ננדפס וכ"כ השם חדש. (ו) פ"ב והוצא בחולין שם ושם אמרו צולין צ' שכחה ופ"א וכו"ה ננדפס וכו"ה ליתא ועיין בס' פ"א הבלתן ס' ד' סק"ל שיסת הגר"א ועיין להלן ס' ק"ס ככתב שם רבינו ש"ס שצולין. (ז) ראב"ע אומר מנין כו' כ"ל וכן בת"כ ויקרא ה' י"ז ליתא ראב"ע ועיי"ש בלחך יותר ממכ"ר כלן וצ"מ הרוקח נראש הספר סוף סל' חסידות הוצא כלשון הס"כ אלא דגברי רבי שם שכתב הרוקח צוה"ל רבי אומר ה"א יאמר יבא את רעבו ציער לחסוד עליה וכו' ואם ככתוב ע"ש למי שכל לו ספק נפש אמור מעתה המנבט את הדיקות כו' פ"א כו' בתנן לו. נפשו עכ"ל אבל כלשון הס"כ לפנים כתוב רבי אומר ה"א כו' כצע הכתוב סתם נפש למי שכל לו ספק נפש ולא ידע אמור מעתה כו':

(א) למיקט ע"מ לשנה תשלומי כפל ע"מ כו' כ"ה ננדפס וכ"ל אולם כשה"מ להרמב"ם ל"ח רמ"ד כתוב כמש"כ כלן וכו"ה בשאלות דרא"ג שצולתא ד'. (ב) פ"ו דב"ק וצ"מ ליתא ז' גנבים הם וכ"ה במכילתא משפטים פי"ג. (ג) וכתוב [ע"ב ס' ו'] ויגנב אבשלום את לב כו' כ"ל. (ד) שנתה ד' וה' [ג"ה א] כ"ל. (ה) ה"א בעמיתו לא כו' כ"ל והסת"ג לאוין ק"ה כו' לא תגנובו לא קאי אבעמיתו במלכות הלשון דא"כ היה לו לומר מעמיתו ועוד כי מנין טעם כו' וידוע בשניי שלא זכר שם רבינו פ"ו, ור"איתו בס' קובץ להרמב"ם פ"ב מהל' דישת ה"ו סל' דאפי' לפי הסוגרים דג"ל אסור מה"ת אף לנו היינו דוקא בממירה אבל גבי מתנה דג"כ אסרינן גניבת דעת ודאי אינו

קאי אתגנובו, שהרי פעם נ' ג'ון במסמיקו ומצינו פסוקי טעמים מן התורה (ו) כדאמרי' בנדרים פ"א (ו) אין בין המודר הנאה (נ"י נ') ושום שכל אלו פסוקי הטעמים. ואמר שמואל ב"מ גיד הנשה אמר לנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים. ושמואל (אמר) במידי דמסן מיירי ונגיבת נוי במקום שבחור לו שאינו יודע העובד כוכבים הואי בפעות ושורא. ואפילו איסור דרבנן ליכא. כדאמרינן בתגול ומאכל (ק"ג נ') רב כהנא זבן מעובד כוכבים מאה ועשרים חביתא בכלל מאה ואבלע (ח) ליה זחא, רבינא זבן דיקלא אייה ונזי לצלוחי א"ל לשמעיה קדים ועייל דאי עקבא דנזי מנינא ידע. רב אשי הוי קאול בארכא חזא שיבשא דנופנא דתלי לבר מפרדסא א"ל לשמעיה זיל חזי אי דעובד כוכבים נינזו ואייתי לי. ונגנב נקרא כל היכא דפיתאמר (ט) מאינשי נגב דזא. ועינש נגיבת מסון במ' ואלה המשפטים כי ינוב איש שור [אר] שזה ומכרו או מכרו

תועפות. ראם

אלא מדרבנן פ"י"ט ואינו נראה כן משום היראים לכלל המצוות וידוע ש שאינו מקבל כו' בכלל שארי נגבים במידי דמסן ונראה מדברי רבינו שפי' לא תגנב פ"ט למיסק דה"ט של' הט"ט לבי"ט שם דמיירי שאינו רחם לעבד אגיבה בידו אלא הוא נהג פ"ט לעצרו ומכא"כ רח"ט כ' ד' והדר אהדרים חילתה פ"י"ט טות ו' דולדי מיקרי נווג דעת הבריות במידי דמסן ואי דלורייתא כמבואר בגמרי רבינו ועיין דר"ט פ"ח ב' הנותק פ"ט למיסק כו' וכן ידות נדרים יד שאול אות כ' (ו) מה"ט כו'. גם רביד כהנא פ' קדושים פ' לא תגנבו כ' פ"ח חמשה הרי פ"ל ר' יוחנן (נדרים נ"י ב') המקרא אסור ללמוד למודר הכלה דמיסק טעמים לאו דלורייתא וכאז הר"ן דרב ור' יוחנן הלכה כר"י וכ"ס הרמב"ם בפ"ו מה"ל נדרים עכ"ל ור"אחי להגאון יסב"ן בסדר תפלה עלו בהלק מגדל עת עליית הכתובה של' וז"ל אמנם למסקלא דגמרא שם (נדרים נ"י ב') גם פ"ט דלורייתא. ועלה מייתי הדין דיקראל טעורת האלהים כו' זה פ"ט ח"כ מ"ז דלמר החם בתנינה [ו' ב'] כ"מ למיסק טעמים לביבא דר' יוחנן אמרה למילתיה. ורסב"ד סניג עליה ואמר נ"מ לשלה שסקריט ישראל במדבר. סבר כרב ואלביבא דלכתחא עכ"ל המג"ע. וארי תמידי חזיק כהנא. (ה) אנה מלא מקראל נדרים דפ"ט דלורייתא. (ב) מה שאמר דלכתחא כרב הוא לסיק ממה"כ הר"ן לענין הלכה רב ור"י הלכה כר"י וכ"ס הרמב"ם ז"ל ומכא"כ כהנא כ"ל וכהנא כריס"כ"ל שפניב להרמב"ן במ"מ דר"ט כו' ח"ל ר' יוחנן אמר עבר פ"ט דנשי למקראל כהנא"ל מקראל דמחיב ויקראל בספר תורת האלהים ונז' וינינו במקראל זה פ"ט וסא ליתא בכלל וואחי טוס ה' וסבר למודו שרי עכ"ל ולכאורס דברי הריס"כ"ל המוסין סא בגמרא סוכא זבתי רב שאמר ויבנו במקראל זה פ"ט לכווסי לדבריו שאמר שפר שימור אכל עבר פ"ט דלורייתא ואסור ליסול עבר פ"ט משכ"כ ר' יוחנן ע"כ לא ס"ל דרש זה וכמ"כ החום נדרים שם ד"ה ואמרי לה אלו המסורת וז"ל מאן דליח ליה פ"ט לאו דלורייתא משרט אלו המסורת חסרות ויחירות עכ"ל ומה זה שכביב הריס"כ"ל נדר' יוחנן מדרש רב בר פלוגתיה וכאמח קהו לי דהנה רב הגאון אמר רב דר"ט ג"כ משרט זה תרגום וא"כ הוי תרגום ג"כ דלורייתא דומיל דפ"ט ואסור ליסול עבר על התרגום ולהדיח אמרו בירושלמי דלדריס פ"ד פ"ט יכול מקראל ותרגום ה"ל חקיס ומשפטים חקיס ומשפטים אהם מלמדים בהם ואי אהי מלמדים בהם מקראל ותרגום עכ"ל וכוונת נר"ן ור"א"ש ור"י"ן מבואר מה דלף על תרגום רשאי ליסול עבר וע"כ אגראה לי מזה דכאמח בירושלמי סניג על הבבלי דבבלי משרט דר' יוחנן דלמר עבר פ"ט ס"ל דפ"ט לאו דלורייתא וסירושלמי ס"ל דלע"ג דפ"ט דלורייתא מ"מ מדכחיב ראה למדחי ונז' חקיס ומשפטים ילסיק מזה דדוקא חקיס ומשפטים אסור ללמוד בשכר ולא מקראל [ר"ל פ"ט] ותרגום ואודא לה בזה מש"כ במ' תעודה בישראל מ"ח עבר בראשון פ"ג טעמיה השובה לנח להחכם מהרמ"ק במ' בן יוחאי מענה פ"ט שאמר שהגינה ופ"ט הלמ"מ ח"ל ואס"ד דמוסי כוס ה"ס אסור למלוד ליסול עבר פ"ט ג"כ משום ראה למדחי כו' עכ"ל ולפמ"כ הדין עם הבן יוחאי ואס"ד דל סוכא דלילני בירושלמי והבבלי הלכה כפ"ט מ"מ בטעמח דר' יוחנן דהוא סתמח בירושלמי סמכינ יוחאי על בירושלמי כיון דגראה מתם בצור דעת ר' יוחנן מאי טעמיה ונדולה מזו עיין בספרי"ק שורה ק' ובה ח"ט ד' הריס"כ"ל דלף ר' יוחנן ס"ל וינינו במקראל זה פ"ט ח"ט"ס ליתא בכלל וואחי טוס ה' וסבר לימודו שרי ומתורן עתה ד' היראים ויהס"ג מתמיחה כהנא"ל דפ"ט כתיבה בירושלמי וסאריס"כ"ל ולא כדברי החום' דהאס' כ"כ לפי שיטה תלמודא דידן סו"ר נס' כהנא"ל פנים מחרות על בירושלמי להאבד"ק יאחאווה נדרים פ"ד ה"ג של' גם כן בירושלמי ס"ל טהא ללא כגמרא דלין לך משכ"כ עכ"ל מקראל שביירושלמי במחכ"כ לא הבין דר' מקראל ר"ל פ"ט גם הפעם של' שם פ"ט בגמרא דנדרים ל"ה ח' ח"ל אכל מדרש והלכות דהם נדרים פ"י פלפולא זחא רתנו למשה לבדו והוא נהג סוכה עין ונתנה לישראל בהם ס' מש"ט פ"י ילסיק ממשה דמה ארי בהם לף אהם בהם ומש"ט דרשו כאל בירושלמי חקיס ומשפטים בהם כו' הוא חמוס מאל דחקיס ומשפטים אינם פלפולא בעלמח שניחן למשה לבדו כמ"ט בגמרא דנדרים שם אלא פלפולא בעלמח ולשון אלא מוכח דגמרא הדר משטיי קמאי ואחי טוס ואחי לכה דחקיס ומשפטים טוס השם למשה שילמד לישראל הרי דליט פלפולא בעלמח ובעיקר דבריו שם שמשח קיבל עבר בעד תורה שבכתב סינו סכולת על סלוחות חילנה לומר ק' ודו"ק עיין השב"ן קמן ס' חקב"ה שכביב שם לשון בירושלמי דנדרים כהנא"ל מה ארי בהם לף אהם בהם יכול לף עבר מלמדים ושכר פסירים ח"ל ראה למדחי אהם חקיס ומשפטים חקיס ומשפטים בהם אכל לא שכר מלמדים ושכר פסירים עכ"ל (ו) פ' כ"ל משכ"כ וטוס שכל אלו פסוקי הטעמים ז"ל דהיינו לא"ד שם דויבנו במקראל אלו המסורות ח"כ כהנא"ל משום שכל פסוק טעמים ג"כ כמ"כ במ' שלמי נדרים שם ומי"ט בר"ן ד"ה וטוס ויחר נראה דגירסת רבינו שם כהנא"ל לסיק וטוס שכל אלו פ"ט ויבנו במקראל אלו הפסוקים וכ"ס החום' ב"ב י"ד ב' ד"ה טעורתמחא וכנ"י בירושלמי פ"ד דמגילה ס"א. (ה) ואכלע ליה זחא. וכ"ס כהנא"ל עיין ברי"ף ור"א"ש שאלו אמרו זה אלא גבי שמואל דזבן לקבל דהכחא כמר דסרולא כד' וזי ואכלע ליה זחא. ובסמון כהנא דרכינא ז"ל ועייל דסיקראל דנזי ס' ובגדסם חכר חיבת דסיקראל ועיין להנן ס' רמ"ה אות ג', ועיין בריקאמתי ד' סיטערקוב תרנ"ד ס' רס"ו ובציאור מעשה בללאל שם ש"כ ביראים לא מנאחי זה ס' עד סוף וכלמח תחא משכ"ט בריקאמתי דגיבה נזי ז"ל דגיבה נזי וס"כ הוא מבואר ביראים כאל ובגדסם ואין זה עיין לדיני מאכלות כ"ל לדיני מעטות כן אמר לי הגאב"ד דקאפוליא המחבר שז"ה בית אב ודמח"ה וס"י ועיין יד שאול יו"ד ס' רנ"ד לו"ג. (ט) דמסמר מלינשי כדלמרינן ספרק הסנס לין לדי' [כ"ז פ'] כיון דמירשת מלינשי נגב הוא. כ"ס בגדסם וכ"ל כאל ולפנינו שם בגמרא כיון דמיטמר מלינשי ונ' רבינו שם

דמלחה

שמח (ב) א אסור לגנוב אפילו כל שהוא. כ"כ הרמב"ם ז"ל גי' הלכות גניבה (פ"ט ה"ג) וכספ' הרב המגיד מפורט פרק ארבע מיטות (פטהד"ן מ.). ודין פטות משה פרוטה נמנון כדן ה"י שיעור באיסורין א: ומה שאמר ואפילו על פנת להחזיר או על פנת לשלם הכל אסור. גי' פרק אהו נשך (כ"ט ס"ג): צבייח'ה ל"ף מקרא (ויקרא י"ט) לא פגוט ב' על מנת לשלם משלמי כפל ופירש רש"י על מנת לשלם כפל שרו'ה להטותו וידוע ט' שלם יקבל:

הלכות גניבה

סימן שמח

פרטי דמי דניני המבוארים בזה הסימן

[א] אסור לגנוב אפילו כל שהו אפילו דרך שחוק ואפילו על פנת להחזיר או על פנת לשלם. ועיין בסימן שכ"ט: [ב] אחד הגונב מישראל גדול או קטן או מגור: [ג] טעות הגוי והפקעת הלאותו מותר אי ליכא חילול השם: [ד] אי זהו גנב ואי זהו גזלן: [ה] מאימתי נעשה גנב על הגניבה: [ו] אימתי משלם הגנב תשלומי כפל או ארבעה וחמשה: [ז] מודה בקצת ואחר כך באו עדים אימתי פטור: [ח] האידנא אין שום הודאה להפטר מקנס: [ט] קרן וכפל אם אין לו מטלטלים גובה מעזי'ת שבקרקעותיו ואם אין לו נמכר אבל בזמן הזה אינו נמכר: [י] מי שיש עליו עדים בגניבה ויש עליו עדים על גניבה אחרת מה דין יש עליו: [יא] ראובן שתבע משמעון שסייע לאשתו להוליד חפציה שנגבה ממנו: [יב] אם ראה ראובן ששמעון נכנס לבית לוי וגנב חפץ אחד ובה אותו החפץ ליד ראובן והחזירו לשמעון או ללוי: [יג] ראובן תבע לשמעון שנכנס לחדרו וגנב ספריו ושמעון השיב כי כלתו הגביהתם ותנעם לו להוליכם לאביה ולא ידע של מי היו:

וקאמר מו צבייח'ה לא פגוט ב' על מנת למקט ופירש רש"י למקט לצטר ואפשר שמי'ש רביע על מנת להחזיר היינו על מנת למקט: **ומ"ש** על פנת לשלם היינו על מנת לשלם משלמי כפל גי': **ומ"ש** הכל אסור כדי שלא ידגיל עצמו בכך. כ"כ הרמב"ם ט:

ב ומ"ש וכל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר על לאו דלא תגנבו וחייב לשלם. כ"כ הרמב"ם נפחלם הלכות גניבה (פ"ט ה"ג) וכספ' הרב המגיד דין שוה פרוטה נמנאר נהרטה מקומות מהס פרק ארבע מיטות (פטהד"ן מ.):

שמח (ב) א אסור לגנוב אפילו כל שהוא. הכי משמע נפרק ארבע מיטות (דף נ"ו) דקאמר רב פפא לא נהרטה אלא לפטות משה פרוטה דגוי ישראל אסור דאף על גב דישלם הוא ופירש רש"י דישלם ישראל ישראל נמי אסור אלא דמיעבר לא עבר דכפי' (ויקרא י"ט) לא תגזול (ט"ז) והשיב את הגולה אמידי דהשטן קרי גזל ואידך לא אכל צגו דלאו צר השטן הוא שכל דינו למיתה לא נפיק פטות משה פרוטה מכלל פרוטה ואפילו ישראל דמחיל ליה צמר הכי: ותר' אמרינן הסס (ט"ז) אהא דקאמר ליכא מידעס דלישראל שרי לגזול אסור והרי פטות משה פרוטה ומשני הסס משום דלאו צגו מחילה מינה ופירש רש"י שאף ישראל נמנון על הגזל אלא דפטות משה פרוטה אינו נחשב גזל צבייח'ה שטובין על מדסם שרסמניס הן ומתולין על דבר קל אכל צגו נח אכרייס הס עכ"ל אלמא דאסור דין מורה לגזול ולגנוב אפילו כל שהוא וכן פסק הרמב"ם פרק א' מהלכות גניבה והסמ"ג לאין סימן קכ"ה: ומ"ש וכל הגונב וכו' עובר על לאו תגנבו. פירוש דההוא קרא צננמ ממון

כפי' אכל לא פגוט דעשרת דברות צננמ נפשות הכתוב מדבר דבר הלמד מענינו כדאיס'א צמילתמ' (יטו) (מדה) פרהס ט' אום יג) וצמורת כהניס פרסמ צהר ז:

פרישה

שמח (ב) א אסור לגנוב אפילו כל שהוא. כ"כ הרמב"ם גי' הלכות גניבה וכספ' הרב המגיד משנה דדין פטות משה פרוטה נמנון כדן ה"י שיעור באיסורין: **ואפילו על פנת להחזיר.** ולא גנב אלא על מנת למקט ולענו: **ומ"ש** על פנת לשלם. ר"ל על מנת לשלם לו גם הכפל וכן אהא צמרת פרק אהו נשך ז"ל לא פגוט דכספ' רסמנ' (מ'ה) (פירש רש"י ילף מריב'ת וואנא'ה סהס מספרי ממון) נכדמיל'ה לא פגוט על מנת למקט על מנת לשלם משלמי כפל כ"י וכ"כ בית יוסף ז"ל דרבי' רמו דלס לא ק קסה דהוא א ואלן נרץ לומר א ד' דלס

הגהות והערות

שמח א [א] עיין מהנה אפרים הלכות גילה סימן א ומנת חינוך מצוה קל אות ד, רנח אות ו-ו. ועיי' צפנת פענח הלכות מנחת עניים פ"ז ה"א (סד ע"ג-ד) ושרית מהרש"ם ח"ה סימן ז (במפתחות): [ב] כ"ה ברפס. ובב"י דפרי' יתגנבו, וכן בגמרא לפנינו (והוא מקרא רעשרת הרבוח), ועיי' מסורת השי"ת הגהות הגרי"א ס"ק א-ב דצ"ל יתגנבו, וכן מוכח מרש"י שם, ועיין פרישה ובית. ועיי' רשב"א שם תרי"ב פורש קרשים פרשה ב פ"ג ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג ילקוט שמעוני פורש קרשים ושאלת שלום (להגרי' פיק דצ"ל) על השאלתות שאלתא ד: [ב"ה] כ"ה דפרי' ונדפס, וצ"ל יתגנבו, כביל בהרעה הקודמת: [ג] יל"ע אי דוקא מטלטלין ריש להם גניבה בכלל איסור זה או אף קרקעות, ועיין די רמ"ה כ"ב טו ע"א סימן קצט, שם מבאר והאיסור בכל דבר, וכן נקט בפתי' חושן פ"א אות כו, להאומרים דאיכא איסור תורה בנגבת קרקע, ועיי'ש. (ומה דנראה מדברי הרמ"ה דגם בגילה אסור בעל פנת למקט, עיין קנתרס מה בין גנב לגזלן (ראשי שערס ט' לה) ק"ג ע"א - קטו ע"א והנהות והערות לקמן סימן שנט אות ח: [ג"ה] וכו' להרי' בדפוס ואדי אל תגארה: [ד] בודנתו טאה דודך שחוק (שלא על פנת להחזיר) כלפי על פנת להחזיר ראי דההו לא זו או אף זו (וכדנקט רבינו בלשוננו "ואפילו" על פנת כו), ולא מסתבר אם כן שיטתו סגנונו מרישא לסיפא. להתחיל בלא זו אף זו ולסיים בזה ואין צורך לומר זו. גם אפשר דהפרישה הבין ד"ואפילו" הקודם ליעל פנת להחזיר קאי על שני האוקימתות, "להחזיר" וגם "לשלם", נמצא דגם יעל פנת לשלם

ברוך לא זו אף זו קאמר: [ה] וצ"ל זה הדרך פירש באמת בלחם משנה פ"א ה"ב, אולם בשינוי מעט דגנב על פנת לשלם אם יאבד אותו, (ולא כפרישה דכותנו מלכתחילה לשלם ולא להחזירו בעין). ולדידיה שפיר היה לא זו אף זו, ולא בעינא זו דגנב על פנת להחזירו בעין ואם יאבד לא אסיק אדעתיה מה יעשה, אלא אף זו דדעתו מעיקרא גם לשלם אם יאבד. ועיין הגהות והערות לקמן סימן שנט אות כג: [ו] יל"ע ל"ל זה הסעם כיון ראסור מבוה"כ, ועיין לבוש ס"א ושי"ע הרב הלכות גילה וגיבה ק"א אות ב. ועיי' ב"י לקמן סימן שנט ס"ג: [ז] בפרש"ת בהר לא מצאנו, ואפשר דסי' וצ"ל פורש "קרשים", הכותה לדרשתם על מקרא דלא תגנבו, מה תלמוד לומר לפי שבאמר גניבה שנים ישלם למדנו עונש אחרה מין תלמוד לומר לא תגנבו, ועיי': [ח] עיין בבא מציעא סא ע"ב דכפי תלמודא לא תגנבו דכתב רחמנא למה לי ופירש רש"י דילף מרבי'ת וואנא'ה שהרי מחסרו ממין ופוקי לה לעל פנת למקט כו', ומכל מקום שפיר כתב רבינו דעיקר גניבה גלמד מלא תגנבו, עיין לחם משנה הלכה למשה פ"א ה"א מ"ש בזה. ועיי' פרישה לקמן סימן שנט ס"ט ובבאר הגרי"א שם ס"ק י'. [ט] מפתחות הרברים נראה דדוקא לאיסורא הוא דנתרבה פחות משה פרוטה ולא להשבה, וכ"ז לקמן סימן שס ס"א, ועיין מנת חינוך מצוה קל אות ה ופתחי' חושן פ"ד אות פ. (ובמאירי קה ע"א ד"ה גזל שתי נקט דגזל פחות משה פרוטה מצוה להשיב אף דאין עברת גולה גמורה בידו, וכ"ז בדרישה לקמן סימן שסו (ט"ג)

סעיף ב' דין על דלא תגנובו. פירוש, לא תגנובו הכסות כפרשת קדושים ויקרא י"ט י"א דמיירי בגניבת ממון דלמד מענינו דכח נזידו לא תחשבו ולא תשקרו, אבל לא תגנובו הכסות בעשרת הדברות [שמה כ' י"ג] איירי בגונב נפשות דחייב עליה מיתה נלמד ג"כ מענינו שכתבו בלשון הזה, דאסור מדאורייתא, פ"ט. וקשה מכלל על מה שכתבו הרב בהג"ה בה"ע ריש סימן כ"ח, קידשה בגול או בגניבת גוי הו' מקודשת דהא אינה לריבה להחזיר רק מכת קידוש השם, עכ"ל. ומה שהוליו הרב שם כן מתשובת מהר"י וויל ס"י קל"ח, כשמעין בתשובת מהר"י וויל שם מראה שאינו כן, וז"ע, ועיין מה שכתבתי לקמן ריש סימן שני"ט [סקי"ב]:

ג) ויש אופרים דאסור להפיעותו כו'. עיין בש"ס פ"י דבי"ק סימן ק"י [הג"ה, שפסק שם (ס"ח) [כ"ש

סעיף ב' דין על דלא תגנובו. פירוש, לא תגנובו הכסות כפרשת קדושים ויקרא י"ט י"א דמיירי בגניבת ממון דלמד מענינו דכח נזידו לא תחשבו ולא תשקרו, אבל לא תגנובו הכסות בעשרת הדברות [שמה כ' י"ג] איירי בגונב נפשות דחייב עליה מיתה נלמד ג"כ מענינו שכתבו בלשון הזה, דאסור מדאורייתא, פ"ט. וקשה מכלל על מה שכתבו הרב בהג"ה בה"ע ריש סימן כ"ח, קידשה בגול או בגניבת גוי הו' מקודשת דהא אינה לריבה להחזיר רק מכת קידוש השם, עכ"ל. ומה שהוליו הרב שם כן מתשובת מהר"י וויל ס"י קל"ח, כשמעין בתשובת מהר"י וויל שם מראה שאינו כן, וז"ע, ועיין מה שכתבתי לקמן ריש סימן שני"ט [סקי"ב]:

ג) ויש אופרים דאסור להפיעותו כו'. עיין בש"ס פ"י דבי"ק סימן ק"י [הג"ה, שפסק שם (ס"ח) [כ"ש

ש"ד כח"י
פ"י כ"ט
ס"י כ"ח
[קס"ח]

ב יכל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר י"על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם אחד הגונב ממון ישראל ה"א או הגונב ממון של גוים ואחד הגונב מגדול או מקטן. הגה' טענות גוי *כגון להטעותו בחשבון או להפקיע הלוואתו מותר ובלבד שלא יודע לו דליכא חילול השם. (וי"א) ויש אומרים דאסור להטעותו ובלבד שיהיה חסד טענה מעלמו שרי.

צינים ומקורות ט' ט' ברמב"ם פ"א מגניבה דין א'. (ג) סוד סעיף ב'. (ד) מלכ' פסק הגול נפלו ב"ק ס"י ק"ח. ד"מ ג'. סימן שמה (ו) גוסף ממזהדרת הרמ"א ואילך.

אומרים, וכח שם דמ"מ יאמר לו ישראל ראה שעל חשבונך אי קומך, וגם הפקעת הלוואה אינו מותר אלא כשמייד לשלם לו דרך מכת או דרך מוב, אבל מה שהוא דרך מקם אסור, עכ"ל, וע"ש [קס"ח]:

עוד לחם

סימן שמה סעיף ב' בסופו. להפיעות הגוי בחשבון או להפקיע חלוואתו מותר ובלבד שלא יודע לו דליכא חילול השם. (סוד סעיף ג'). ויש אומרים

פד"ו זהב

סימן שמה סעיף ב'. על לא תגנובו. דאלו לא תגנובו [שמה כ' י"ג] קאי על גונב נפשות כדפירש רש"י ביתרו [שם]. ובמשפטים [שם כ"א ו']

ביאור הג"ה

סעיף ב' ה. כל הגונב כו'. ז"ק ק"ה א' וי"מ, ועיין בל' הגולה [אוח ג'] ה. דלא תגנובו. סנהדרין פ"ו א': ה. וחייב לשלם. לטון הרמב"ם [ריש סל"ט גילת] שאלמר [ויקרא ה' כ"ג] והשיב כו', ועיין בגמ' דבי"ק ה"ל: ה. אחד כו'. שם ק"ג ב', ומ' מדברי הרמב"ם [פ"א מגניבה ה"א] וטור [סעיף ב'] ושו"ע דגול גוי מדאורייתא אסור, דלא כמ"ש בה"ע ריש סימן כ"ח בהג"ה שם מהר"י וויל [בתשובה ס"י קל"ח], וכבר השינו ש"ך [סקי"ב] וחקם מתוקן [שם סקי"ג] דלמ"ה דברי מהר"י וויל כן, ואף שרש"י בקטנה דין כ"ו א' ד"ה ישראל גוי כחז ומדברין איתא למ"ד כו', פשטא דגמ' שם [בי"ק קי"ג] מ' דמדאורייתא אסור דהא יליף מקרא ומשנ עם קונוו [ויקרא כ"ה ג'] ומוללם כו' [דברים ו' ט"ז], וכן הוא להדיא בצ"מ פ"ו ב' ה"ט, ועיין מוס' שם ד"ה [אמר] [גלג] וי"מ כו', אלמא אף למ"ד גול הגוי מותר, במקום חילול השם מדאורייתא אסור, ופליגי ארש"י במס'י, ועיין בפ"ק דקדושין י"ו ב' דבר מורה כו': [ליקוט] וחייב לשלם אחד כו'. מוספסא [בי"ק פ"י ה"ח] הגול אם הגוי חייב להחזיר לגוי, ממור גול הגוי מגול ישראל כו' (ע"כ): ט. ואחד כו'. דלא אמרו [גיסין ג"ט ע"ב] אלא מליאת מרש שוטה וקטן כו': [ליקוט] או מקטן. ממ"ש דבי"ק ק"ט ב' מה מלמד לומר איש איש אמה כו' (ע"כ): י. טענות כו'. ז"ק שם [ק"ג ע"ב]: יא. או להפקיע כו'. שם: יב. ובלבד כו'. שם בצל"ה, והוא הדין בטענה, וכ"ש הוא: יג. ויש אומרים. מדברי [בי"ק ס"י ק"ח] והגהות מיימוני [פ"א מגניבה אות ב'] דלא אפילו גניבת דעמו אסור כחולין ל"ד א', וכן פסק הרמב"ם [שם ה"ד ה"ז], אלא שכתב דאף בצ"ה דוקא שאמר חזי דעלך קסמינא כמ"ש שם [בי"ק ק"ג ע"ב]

באר הגולה

סעיף ב' ג. שם [ברמב"ם פ"א מגניבה] דין א'. וכחכ הרב המגיד, דין שוה פרוטה נכבד בהרבה מקומות והמה שם כסנהדרין דף כ"ו ע"א, ודין הגוי נפ"י דבי"ק דף ק"ג ע"ב דגול הגוי הוא אסור והוא הדין לגונבו. ג. שם בגמרא [בב"ב] פירש רש"י ד"ה בהפעת חלוואתו *כגון דטען ליה לירש נפתי לנצרך ומת, דלא ידע הגוי אי משקר, ועיין בסימן שני"ט [סעיף א'] ור"ל א' [שעיף א'] ורמ"ש שם [אות ב']. ד. וכן כח הרמב"ם בפ"י מהלכות גניבה דין ס' ח"ל, וכן אסור להטעות אם הגוי בחשבון אלא ידקדק עמו שאלמר [ויקרא כ"ה ג'] ושם עם קונוה, אפי"ה כחש פתח ידך, ק"ו לגוי שאינו כחש פתח ידך, והרי הוא ככלל כי מועבם ה' אלהיך [כל עושה אלה] כל עושה עול [דברים כ"ה ט"ז] מכל מקום. וכחכ הרב המגיד, מפורש בצ"מ א' פ"י (דכ"ב) [דב"ט] שם ר"ע שם [ק"ג ע"א ע"ב]. ה. וכן כח הרמב"ם בפ"י מהלכות גילה דין ד' סיפא כחידתו ומותר, ופירש שם [ד"ו ה"ז] כ"ה, כגון שפעה הגוי משבן וטעה, ונריך שיאמר לו ישראל ראה שעל חשבונך אי קומך וכי, פ"כ. וכחכ הרב המגיד, פסק רב כחש שם [בי"ק ק"ג ע"ב] דעביד הכין, ועיין לעיל ריש סימן רס"ו שם המור האכידה לגוי לקדש אם השם כח שיפארו אם ישראל ידעו ששם בעלי אמונה ה"ו משונם וכי, פ"כ. וכן הדין בהחזרת הטעות שטעה הגוי מעלמו, ואי קומך זאם לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו הגוי, ולא הגלימו וירדו נכסיהם לטמון ולא היטמו אחריהם ברטה וכמ"ש נפטר ספידיים סימן סמ"ע ד', ורבים אשר קידשו ה' והחזירו טעויות הגוים דברי משנה, גדלו והעשירו והגלימו והיטמו יתרום לעוללהם.

דברי רש"י
אלו והושטרו
בפוסקים
שלפניו
מחמת
החזרה
ואם
חסינות
השם
ומהדרת
ובצ"ה

באר היטב

שלקחו לערכו ולהחזירו בענין אר"כ סעיף [סקי"ב]: סעיף ב' ג. גוים. משמע מכלל דאסור מדאורייתא, וכן כח מהר"ל פרק הגול דס"ל להרמב"ם וטור וקמ"ג שכתבו בלשון הזה, דאסור מדאורייתא, פ"ט. וקשה מכלל על מ"ש הרמ"א בה"ע סימן כ"ח קידשה בגול או בגניבת גוי הו' מקודשת דהא אינה לריבה להחזיר רק מכות קידוש השם, עכ"ל. ומה שהוליו הרב שם כן מתשובת מהר"י וויל ס"י קל"ח, כשמעין בתשובת מהר"י וויל שם מראה שאינו כן, וז"ע, ועיין מה שכתבתי לקמן ריש סימן שני"ט [סקי"ב]: ד. דאסור להטעותו. כחכ הסמ"ע [סקי"ב] דלמדו זה מאלסרו אפילו גניבת דעם הגוי. ועיין נמהר"ל פ"י דבי"ק ס"י כ' שכתב שם דגם הפקעת הלוואה אינו מותר אלא כשמייד לשלם לו דרך מכת או דרך מוב, אבל מה שהוא דרך מקם אסור, עכ"ל, וע"ש. [ש"ך סקי"ב]. עיין בתשובת רש"ך סל"ג א' ס"י ק"ג:

עכ"ל. ועיין בקצוה"ח [סקי"א] שכתב דמלשון הרמב"ם בספר המצוות [לא תעשה] מצוה (רס"ד) [רמ"ח] נראה דאפילו רצונו להשיב הגניבה גמי הרי על מנת למיקט כו', ואי"כ מה שכתב דמעשים בכל יום, ראוי ליהדר בזה, וכתב עוד, ותסתפקי בגונב על מנת למיקט אם ה"ל דין גנב ממש להתחייב באונסין, ומדברי השיטה מקובצת סוף פרק המפקיד [מ"א ע"א ד"ה רגמ"ה] בסוגיא דשליחות יד נראה דגול על מנת לשלם אינו חייב באונסין כו', ומכ"ש גונב על מנת למיקט ולהשיבו בעינא אח"כ, ואכתי צ"ע, ע"ש: סעיף ב' ג. של גוים. עיין באר היטב [סקי"ג] עד וקשה מכלל על מה שכתב הרמ"א באה"ע סימן כ"ח כו'. ועיין בתשובת נדע ביהודה [קמ"א חלק י"ד ס"י פ"א מה שכתב בזה: ה. דאסור להטעותו. עיין באר היטב [סקי"ג]. ועיין בספר שער משפט [סקי"ב] שכתב דאף לשיטת מהר"ל נראה אם גוי נוהן מעות לישראל שיקנה לו סחורה וישראל נשחק בו, אף דלכתחילה אסור לעשות כן דלא גרע מגניבת דעת הגוי דאסור, מ"מ אינו צריך להחזירו לו, דכיון דאין שליחות לגוי אי"כ הרי כאילו קנה ישראל הסחורה לעצמו ושליו הוא ומשחקו בשל עצמו, והיא ממי"ש

גליון מהר"ש"א

אם יש באותה שוה פדושה. סעיף ב'. או הגונב ממון של גוי. וגול דלענן של גוי, עיין סמ"ע סימן ש"ע קס"ד. ולהעיד נד ישראל, עיין סימן כ"ח סעיף ד'. שם. או להפקיע חלוואתו. עיין סימן רס"ג טע"א א' בהג"ה, עיין ש"ך סימן כ"ח סקי"ב.

חידושי רעק"א

סימן שמה סעיף ב'. כל הגונב. נ"כ. גנב דבר מנכרו שזוהו דבר ה"ה שאלו דבר הגנב, והמספר הגנב עם המשליל דבר מועב, אף הגנב חייב לשלם לו רק כפי מה שנתפטר עם המשליל. על"ה גורמ"ס פ"א דבי"ק [ה"ה ע"א אות ב' ג]. ועיין שמהם בני עקב ס"י י"ג:

מלקוח, וכיון דליתו צעין ורק חיוב ממון עליו, לא ילקח לעולם כיון דליתמי שיתן ממון יפטר, עיין חו"ס' מכות ט"ז ע"א ד"ה הפס, א"כ הו"ל ליה כמו לאו היתמן למשלומין ואין לוקח כניל, עיי"ש בחולין ובסו"ס' ובר"ן.

דלפי זה

ואם לאו, וכן נראה שיש להחליט עליו, לא ילקח לעולם כיון דליתמי שיתן ממון יפטר, עיין חו"ס' מכות ט"ז ע"א ד"ה הפס, א"כ הו"ל ליה כמו לאו היתמן למשלומין ואין לוקח כניל, עיי"ש בחולין ובסו"ס' ובר"ן.

הכלכלה תחת הגפן בשעה שבוצר הרי זה גזול את העניים. ויתר פרטיה, במסכת פאה. וענין המצוה באיזה מקום נהגת וכמי, כתוב למעלה במצות פאה עשה ב'.

חיינו מצוה רכד שלא לגנוב שום ממון

(א) שלא לגנוב שום ממון, שנאמר ויקרא י"ט, י"א לא תגנובו, ואמרו זכרונם לברכה [סנהדרין פ"ו ע"א] שזה אזהרה לגנוב ממון. וענין הגניבה הוא כמו שפירשנו בסדר משפטים.

שורש מצוה זו ידוע, כי היא מן המצוות שהשכל מתייבם.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [ב"מ ס"א ע"ב] שאסור מן התורה לגנוב אפילו על-ידי מנת להחזיר או על מנת למיקט, כלומר כדי להכעיס בעל הגניבה ולהכהילו לשעה ולהחזיר לו הדבר אחר כך, וכן אמרו בספרא, לפי שנאמר בגניבה [שמות כ"ב, ג'] שנים ישלם, למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר לא תגנובו, לא תגנובו אפילו על מנת למיקט, לא תגנובו על מנת לשלם ארבעה וחמשה.

ודין הגנוב טלע מכיס חבירו או מביתו והחזיר הדבר הגנוב למקומו לדעת בעליו או שלא לדעתו מה דינו, ובאי זה צד מנין פוטרו, והחילוק שיש בענין זה בין דבר שיש בו רוח חיים כגון בהמות

ד. ברוב דמסיס ליתא יבשע שבוזרי. ה. כמיש בפי דמא מיה, דפרט בגזירות זכו בו עינים קודם שיעור לגנן [רע"ב סו]. ועיין מביא אות ב' רכד. רכב. קדושים לאו ה'. רבנים לית רמיז, הלכות גניבה פ"א—פ"ג. סו"ן לארין קנ"ה. סו"ן רמ"א. סו"ן חו"מ ט"ו שמי"ח. א. מצות ניד. ב. כיח ברמב"ם כאן פ"א ח"ב. ברוב דמסיס ליתא יעל - או"י. ג. כאן פרשתא ב' פ"א א' ובי. ד. כיח בספרא שם. וכן גיזה תגריא בגמי שם. וברוב דמסיס י"א תגנב"י. ה. אם עוד חייב באחריותו. ו. פי, אם בעתיב מנח את משתיו או את חטאן שבמדרו, שליער ר' יוחנן שם נמטר תגנב מאחריותו. בקצת דמסיס יעניין. ז. בקצת דמסיס ליתא יבזון - חיי"ט. עיין רבמים כאן פ"ד הל' י"א—ח"ב.

פרוטת, כי לא תממו אף שנתן דמים ואינו גזול כלל ממכרו מכל מקום עובר בלאו, אם כן הוא הדין בפסוק משה פרוטה אף דלא נקרא גזול

מצוה רכד, שלא לגנוב שום ממון

(א) [א] שלא לגנוב וכו', אפילו על מנת למיקט. עיין ר"מ פ"א מגניבה ה"ב ח"ה לטו, אסור לגנוב כל שהוא מדין טורח, עיין מגיד משנה דהטעם מתמם מצי שיעור"י. ואמר זה כתב ואסור לגנוב דרך שפוק או על מנת לשלם וכו', נראה מדבריו דעל מנת למיקט אינו אסור טורח"י. ובלא משה שם ה"א הקשה על זה כיון דבש"ס ב"מ ס"א ע"ב אמרין דלא נריך קרא לגניבה דלפינן מריצים ואונאה, רק הפסוק הזה לא תגנובו אינדיקטין שלא לגנוב על מנת למיקט, א"כ הוא אסור דאורייתא, ועיי"ש מה שפירש דהר"מ ספרא ליה דלא ילפינן מריצים ואונאה א"כ הפסוק הזה מורה כפשוטו, ועיי"ש מה שהקשה על זה. ומ"מ לדידי ז"ע, כיון דקרא סתמא כתיב לא תגנובו, ממילא משמע דכל ענין אסור דהכל בכלל גניבה. אף דעם הרב הממכר נראה דגם זה הוא בכלל לא תגנובו, ועיין בסוף דבריו דהביא לשון הר"מ"ט.

ולכאורה לפי הגמרא שם דמתיק רק על מנת למיקט, א"כ צנוג על מנת למיקט ילקח על הלאו הזה, דלא שייך נימן למשלומין דהמורה לא אסרה מתמת ממון, דהוא אינו רוצה ממון אחרים ומ"מ אסרה המורה

א"כ לא הו"ל היתמן למשלומין, ואפילו אם נאמר שלא ילפינן גניבה מריצייהו, מ"מ אם נאמר דהיה בכלל, א"כ ילקח כמו הלאו דמזול דבשעה פרוטה משלם ואינו לוקח ובפסוק משה פרוטה לית משלם לוקח, א"כ כלן נמי היכי דלא שייך מרת המטות ילקח"י.

[ב] והנה מצוה כן על מנת למיקט, ועיין בש"ס ב"ק כ"ו ע"ב כן צנוג אומר דאסור לגנוב שלו מהגנב, ועיין ר"מ וגם הרב הממכר אינו מביא דין זה, ואפשר דעמם כיון דמצינו שם כ"ח ע"א דרענן פליגי, אף דלית מצוה דפליגי על זה, מ"מ כיון דנלשון יסוד מיתמם נראה דריבס פליגי, על כן אינו פוסק כוותיה. אף הסמ"ג ג"מ [קנ"ה] מביא ג"כ דין זה בשם כן צנוג ונראה דפוסק כוותיה, ונראה מדבריו דהוא מן המורה דכלל בלאו, א"כ ז"ע למה לא ילקח על זה.

ועיין באסיפס זקנים [ב"מ סג] הוצא בקלות הסוטה הלכות גניבה סי' שצ"ח סק"א, דעל מנת למיקט ולהשיב אינו עובר, רק בלוקח לעצמו ונדעמו לטוב הגניבה [ד"ו] דלא דעושה רק [לערו], ועיי"ש שכתב דעת הר"מ [בספ"מ ל"ח רמ"ד] אינו כן, ועיי"ש שכתבם אף גנב על מנת למיקט ולהשיב אם חייב באונסין על הגניבה, והיה צ"ע.

[ג] והנה הר"מ כן פ"א ה"ב ככז, דגם בפסוק משה פרוטה אינו אסור טורח וכן הוא בפ"א מגיילה וארצה ה"ב, ועיין לחס משנה שם שהקשה על זה מסנהדרין ג"ע ע"א. והנה לכאורה בלא פסוק המגיד משנה מתמם מצי שיעור, אפשר לומר דאסור בפסוק משה פרוטה כי הר"מ כתב שם ה"ב דהגזל והוא הדין הגנוב עובר בשלשה לאין, דקודם לכן הפסוק בלא ועובר משום לא תממו, ואמר כן סוף הלאו דגילה עובר בלא תממו עיי"ש, וא"כ טבל לומר בשלמה הלאו דגילה עיין רש"י שם ג"ו ע"א ד"ה לערא, שכתב דהמורה כתבם לא תגזול והשיב, א"כ בפסוק משה פרוטה לית בהישטן אינו עובר על הלאו ג"כ, אבל לא תממו ולא תממו אפשר דעובר אף בפסוק משה

ז) צ"ב דלאו היתמן למשלומין אין לוקח עליו הוא משום וקלבר"מ כמבואר בר"טב"א מכות שם, וכיון שחייב התשלומין בא לאחר שעבר על הלאו לא כעשה אחת, אין לפוטרו מטעם קלבר"מ. ומשיכ' התו"ס שם שתוא מרין ניתק לעשה, היינו לסוכרים שבתשלומין ממון מקיים ג"כ את העשה דהשיב את הגיילה. ובשער המלך ה"ל חמץ פ"א ה"ג כתב ברע"ה התו"ס שולקין על לאו היתמן למשלומין. (א) ראה לעיל מצוה ג"ד אות כ"ד ומצוה ק"ל אות ד' ולהלן מצוה ג"ח אות ב' מה שז' רבינו בדברי הרמב"ם והי"מ בענין חצי שיעור בגניבה. וראה להלן אות ג'. (ב) עיקר הראיה היא ממה שהרמב"ם שם נתן טעם לדבר כדי שלא ידגל עצמו בכך. אולם בשער הרב חו"מ ה"ל גניבה ס"ג בקרא סק"ד כתב שכן דרכו של הרמב"ם ליתן טעם לאיסורי תורה. דבר זה מפורש בתשובת הרמב"ם לחכמי לונדל (בשורת הרמב"ם ג' ר"כ) שכתבתו בחיבורו לקיב הדינים אל השכל. ועיין בחתי"ס ב"מ ס"א ע"ב. (ג) כוונת רבינו היא לדבר החיובין הלאו ד"ה וכתב הרמב"ם, ומה ראה ולא כהלח"מ שהבין ברמב"ם שעל מנת למיקט הוא מרובקן, שהרי החיובין כתב לעיל שעל מנת למיקט אסור מהתורה, והביא גם את דברי הרמב"ם הג"ל, דכרי החיובין למעלה הם מהרמב"ם בסה"מ כאן. ובכלכה למשה ה"ל גניבה שם העיר על הלח"מ מדברי הרמב"ם בסה"מ דס"ל דע"מ למיקט אסור מהתורה. ועיין בפ"י הגר"ש פערלא לשה"מ לרס"ג ח"ב ל"ח ע"א.

מכל מקום עובר בלא ספק. אך הש"ס שם נ"ט ע"ל הקשה דפסוק משוה פרוטה מי איכא מידי דלישראל שרי ולגי אסור, ונראה דלמי עובר בלאוי, ועיין להם משנה שם. וז"ע בד"מ אלו ואין להאריך בהם, עיין ר"מ כאן וטו"ע מ"מ הלכות גיטת פ"י ש"מ ס"ב.

ג) (ב) וד' אן הגונב ממון עובר עבודה

זרה. כן הוא לשון הר"מ כאן פ"ב ה"א ועיין פ"א מגילה ופ"ב ה"ב, ומיין זה דגמירא וזילת גוי האר"י הרשעים והאמוראים ואין להאריך כאן. אך נראה לי לכאורה דלפ' להסביר גילת גוי דרעך מ"מ גניבת גוי אפטר דמן הטורה אסור, להסביר דלפ' על מנת למיקט [לעיל אות ז'] ופ' על [לעיל אות ב'] אסור לגנוב מן הטורה, מזה נראה דהטורה לא אסרה זה מדין ממון לנד רק המדה הגרועה האם בענשה הטורה אסרה, א"כ בשלמא גול דהוא רק דהטורה אסרה ממון פניו א"כ אפטר דשל גוי לא אסרה כי הממון שלו הפקר לאופן שיפוט, אבל גניבת דפ' שלו אסור לגנוב כדי שלא ילמד מדה הגרועה האם, א"כ פ' מגו אסור כדי שלא ירגיל בה ועל זה הקפידה הטורה. אך לכאורה לשיטת אלו, גם בפסוק משוה פרוטה עובר על הלוא היה, דמרגיל ענשו מה ולא מטעם חיי שיטור, יש לדבר הרבה, וא"י אשנה פרק זה, וז"ע קמ"ט.

ולענין אם גנב או גול מנוי או ממידי להשיג, כבר דיברו מזה האמוראים הלא נפרטם.

ג) (ג) בוכרים ונקבות, ולא כפי הרב דכל מה שולס מנויים,

עיין פנהדרין נ"ו ע"ל וע"ו ע"ל ע"כ דגוי נהרג אף על פסוק משוה פרוטה, עיין ר"מ פ"ט ממלכ"ס ה"ט, ונראה לי כפי המבואר ב"מ ד"מ פ"א ע"כ דהלוא היה הוא רק על מנת למיקט, ופ' אם גלמך דהלוא היה כולל הכל מ"מ גוי ודאי אינו מייב בעל מנת למיקט או על שנו, כי הטורה לא אסרה אללו אלא

מדן גול שגוי מנויה על זה דהיינו ממנת ממון פניו, אבל זה טרדי אינו מנויה, ולא מיבעיא אם גנב לגוי על מנת למיקט אלא אפילו גנב לישראל ומטוטר פנהדרין שם משום דלעריה ע"ש, מ"מ אם אין זו דין ממון כלל אינו מייב משום נער בלמדיה, וכפרט לעמ' הר"מ"י דפסוק משוה פרוטה, ממנת דשיטורין לא יפטר לך נח, על כן מייב אף בפסוק משוה פרוטה, אבל על מנת למיקט, ושלנו לגנוב, ודאי אין גוי מנויה על זה. דיני כפל כמנמי לעיל פרשת משפטים מנויה נ"ד.

(ד) וד' שאין דיני קנסות אלא בארץ. לאו דוקא, אלא הנסמכים נאריך דיני קנסות אף בחוץ לארץ [מכות ז' ע"א], וכמנמי זה כמה פעמים [סוף מנחה פס"ג ועוד].

מצוה רכה, שלא נכחש על ממון שיש לאחר בידינו

(א) [א] שלא נכחש וכו'. כן כמ"ב הר"מ פ"א משפטים ה"ב ונפרטם דלמ"ס דרך מלומדין [מ"ז ד"ה ולפי' ה"א נשם הסמ"ג [לאוין ל"ד] דגם נכחש שקר אזהרתי מלאו זה לא כמנמי וגם מלאו שאסור זה, אף דכתיב עמימו מ"מ כל שקר הוא, והוא גילוי מילתא בעלמא, ע"ש.

ואחד הגונב את הגדול או את הקטן, עד כאן. ויתר פרטיה, בקמא פרק שביעי ובמקומות אחרים. ונהוג איסור זה בכל מקום ובכל זמן, (ג) בוכרים ונקבות. ועובר על לאו זה וגנב חייב לשלם, כמו שמפורש בכתובי. אם גנב דינו או כסות או חמור או גמל, משלם שנים בדמיהם, ונמצא מפסיד כשיעור שביקש לחסר חבירו. וחלומי כפל נהגין בכל דבר חוץ משור ושה שיש בהן צדדין שמשלמין עליהן ארבעה וחמשה, כגון שטבח ומכר, כמו שבא בכתוב מבואר [שמות כ"א, ל"ז].

וכשמשלם כפל או ארבעה וחמשה בשור ושה דוקא שהעידו עליו עדים, ושלם על פיהם בבית דין, אבל מודה מעצמו פטור עם תשלום הקרן לבדו, שנאמר [שם כ"ב, ח'] אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים, ודרשו זכרונם לברכה [שם ס"ד ע"ב] פרט למרשיע את עצמו, והוא הדין לכל קנסות שהמורה בהן פטור. וכבר כתבתי למעלה¹⁰ שאין (ד) דיני קנסות אלא בארץ.

מצוה רכה

שלא נכחש על ממון שיש לאחר בידינו

(א) שלא נכחש במה שהופקד בידינו ובכל מה שיש לזולתינו עלינו, שנאמר [ויקרא י"ט, י"א] ולא תכחשו, ובא הפירושי שבממון הכתוב מדבר. ולשון ספרא¹¹, לפי שנאמר וכחש בה ונשבע על שקר, למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר ולא תכחשו. גם זאת מן המצוות שהשכל מעיד בהן.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [כ"מ ה' ע"ב] שהכופר בפקדון פסול לעדות, ואע"פ שלא נשבע, ואמרו בגמרא [שם] ודוקא דאמרי סהדי דזהיא שעתא הוה פקדון בביתיה. ויתר פרטיה מבוארין במקומות ממסכת שבויעות.

ה. ברמב"ם כאן פ"ו ח"ג, אין לטקון משוטר פירות ענין או פירות. ט. כגון שוץ ושבין וטכורין כדך ודעריס, שחור חדרו גלוי ויש לו קול אין זה גניבה. י. פי, שחוקתן שחן שלחן מדעת הנעלים. יא. לפי שחן בחוקת גניבה. יב. חלוקה ולא תגזל. יג. כח ברמב"ם כאן פ"ו ח"ג. יד. לכאורה טיבס הוא וזיל י"שלים. טו. כמיש בביק ע"ה ע"ה, ופודה בקוט אינו פטור אלא כשחייב עצמו בקרן. טז. מצות מיט. אף ביידי חסמוכין בארץ דנין דיני קנסות אפי' ברייל כמיש רבינו לקמן מצוה תניא שביידי חסמוכין בארץ דנין אפי' דיני נפשות בחייל. וכיה בביק פיג ע"ב וברמב"ם פ"ה מסנהדרין ח"ג [פנות יתחק]. ועיין מניח את י.

רכה. רל. קדושים לאו ט. רמב"ם ל"ז וד"ה, הלכות שבויעות פ"א. סמ"ג לארץ ר"מ. סוד וז"מ ט"י רצ"ד. א. בשבויעות ל"ז ע"ב. ב. כאן מרש"ט ב' פ"ט ג. ג. דמשתה כפר בפקדון או בחרובת שנתחייב בהם ותיק עובר בלאו זה ואפי' שלא בא עדין לשבויע' וסתיים כאן. ודאח במצות חבתי. ובסמיכ' ביק קיי ע"ב פירשו שמשג גם על החכשה ברוך השבויעה, ע"ש. ד. בקצת כתיי נוסף יתחזק ידע מתי, וכיה בגמ' שם.

ה. רמב"ם כ"א ב"מ ס"א ע"ב דילפינן גזילה מגניבה. וכן מוכח מהשיך חר"מ ט"י שני"ס סק"ג. ועיין יום תרועה ר"ה כ"ה ע"א ולהלן מצוה רכ"ט אות ג' ובחזרה ג' שם.

י. לעיל מצוה ק"ל אות ה' האריך רבינו בה. ועיין מש"כ עור להלן מצוה רכ"ט אות ב.

יא. כן פי המ"מ כאן פ"א ה"ב משי"כ הרמב"ם אסור לגנוב כל שהוא, משום חצי שיעור.

יב. כיוון להדי רמ"ה ב"ב ט"ו ע"א אות קצ"ט. ובחמדת ישראל ח"א בקנ"ו שבע מצוות בני נח את כ"א הביא רב"ר רבינו כאן, אך לא הביא רב"ר הרמ"ה.

יג. ראה בהערה על החיטך את ט"ו.

לא דמי לאחרינהו דאדרבה אפי' חיוב תשלומין שהי' על דוד ע"כ ל"צ להיות בתמר דמי לאחרינהו רק ד' עם בזיון. וזה כוונת מהרש"א ג"כ דכשה יש ד' לבד הקרן דהיינו בזיון וד', וזה נפלא. עכ"ל. ועיין גם במאמר ונצדק קודש שנדפס ע"י המוציא לאור בסוף האברבנל על נביאים ראשונים עוד יישוב לדברי המהרש"א שהוא לכאורה גם כן בדרך דוחק.

הבריות שור שהלך ברגליו ה' שה שנושאו ד' שנתבזה בו. וסברתו נראה שבשה ג"כ מחויב ה' רק דהבזיון חשיב כמו א' ובזיון עם ד' הוי ה'. לפי"ו נכון דה"נ בתמר מפורש בקרא דלא מתה רק ה' עון חרפה, דדוד אמר (שמואל ב' יג:ג) איך אשא את חרפתי וא"כ במכוון ממש כמו גונב שה, ולד אמנון אבשלום ונצטרע הוי תשלומין ותמר ה"י בזיון. וא"ש דקדוק תוס' דתמר

בענין לא תגנובו

וגונב על מנת למיקט, על מנת לשלם כפל, ועל מנת להחזיר

כולל גונב על מנת לשלם כפל או על מנת להחזיר או אפילו גניבת הדעת בעלמא.

ו. וכן הפרדס יוסף כתב בשם הסמ"ג והריטב"א שלשון רבים בא לכלול איסור גניבת דעת שאסור אפילו בעכו"ם.

ז. השערי אהרן כתב דע"פ פשוטו לא יתכן שרבים ייכשלו בגניבת נפשות, לכן כתוב בלשון יחיד. משא"כ גניבת ממון ששייך לכולם, מוזכר בלשון רבים, להזהיר לכולם שלא ייכשלו באיסור גניבה.

ח. רבינו בחיי ביאר באופן יותר פשוט דנקטה כאן לשון רבים כדי שנבין שהם ענינים חלוקים, בכוונה שינתה מלשון יחיד שבעשרת הדברות ללשון רבים בפרשת קדושים, כדי שייבנו שמדובר בסוג גניבה אחר, היינו ממון.

ט. הפרדס יוסף כתב בשם התורת חיים (ב"מ סא: ד"ה לא תגנובו) דדייק מדכתיב בלשון רבים דחייב בגנב על מנת למיקט, שאז דרכו להודיע אנשים אחרים את המעשה שעשה כדי שלא יחשבו אותו לגנב, ומכיון שיש כמה שיודעים, הרי זה מוזכר בלשון רבים.

י. ולענ"ד יש להוסיף עוד תירוץ על פי הגמ' בב"מ דף סא: שאיתא שם לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי (ופי' רש"י דהרי אפשר ללמוד איסורו מרבית ואונאה). ותירצה הגמ' שהפסוק לא תגנובו בא לאסור כגונב על מנת לשלם כפל (פירש"י: לצער הבעלים) וגונב על מנת יקבל, ולכן גונב כדי להחזיר לו כפל). שהנה שני סוגי גניבות אלו הינם הפוכים זה מזה מהקצה אל הקצה. אחד להעניש, להתנקם או ללמוד לקח, והשני הוא לעזור לבעלים. ומכל מקום התורה אסרה שניהם, שגניבה היא גניבה. אבל צריך ביאור כיצד לומדים

(א) לא תגנובו לשון רבים

בפרשת קדושים פרק י"ט פסוק י"א כתיב לא תגנובו. רש"י מפרש מהגמרא סנהדרין דף פו. ח"ל אזהרה לגונב ממון. אבל לא תגנוב שבעשרת הדברות אזהרה לגונב נפשות, דבר הלמד מענינו, דבר שחייבין עליו מיתת בית דין. עכ"ל.

והנה האיסור לגונב נפשות כתיב בעשרת הדברות בלי יחיד - לא תגנוב - משא"כ האיסור לגונב ממון כתיב בלשון רבים - לא תגנובו. אע"פ שבשני פסוקים הקודמים (ויקרא יט: ט', י"י) והפסוקים לאחרי (שם, שם יג ויד) כתובים בלי יחיד. ויש על זה הסברים שונים כדלהלן.

א. האבן עזרא פירש כי הרואה ומחריש גם הוא גנב, ולומר שלשון רבים באה לכלול את הרואה ומחריש.

ב. הכלי יקר כתב דבא להזהיר גם את החולק עם הגנב, כי סתם ממון יש בו כדי חלוקה (אבל גונב נפש אין בו כדי חלוקה).

ג. התורה תמימה אות ס"א בשם הרביד הזהב כתב די"ל דכולל גם הקונה מן הגנב, וכדאיתא במדרש פ' בראשית שהיו דנים את מקבלי הגניבה כגנבים משום דלא עכברא גנב אלא חורא גנב.

ד. הפנים יפות מסביר על פי ההלכה ששניים שגנובו נפש פטורים ממתת בית דין, משא"כ שניים שגנובו ממון חייבים לשלם (ועיין לקמן אות ב' דיון בזה).

ה. הרב שמשון רפאל הירש מסביר שפרק זה שבפרשת קדושים מדבר על ענייני קדושה - דרכים להשגת קדושה - ולכן לא מדובר כאן באזהרה של גניבה פשוטה לחודה, אלא היא אזהרה לכלל ישראל שישגיגו כולן דרגות גבוהות בקדושה ע"י זהירות מכל שמץ מרמה ושקר אפילו במקום שאין הפסד ממון,

שניהם מפסוק אחד? ואף שאפשר לתרץ ששקולים הן השינוי שכאן כתוב בלשון רבים, ובנפשות נאמר בלשון יחיד.

ואאמור המדבר שליט"א הביא ראיה דעכ"פ בגונב נפש בודאי יש חיוב בשנים שגנבוהו ומכרוהו, דבפיוט למוסף יום הכפורים המדבר בעשרה הרוגי מלכות איתא, דקרא לחכמים ושאלם מה דינו של גונב נפש מישראל והתעמר בו ומכרו, "הם כענו לו ומת הגנב ההוא, נם איה אבותיכם אשר אחיהם מכרוהו וכו', ואתם קבלו דין שמים עליכם וכו', ואם היו בחיים הייתי דנם לפניכם, ואתם תשאו עון אבותיכם", ומקורו הוא במדרש, ומוכת מכאן דבגניבת נפש חייבים גם שנים שגנבוהו ומכרוהו, ולכן אי אפשר לומר דלכן כתיב בלשון יחיד כדי לפטור שנים שעשאוהו. עכ"ל.

והמשיך שם הבאר יוסף לתרץ הטעם שבגניבת ממון כתוב בלשון רבים, משום שיש איסור גם לנגנב שלא יגנוב מהגנב את החפץ שגנב ממנו. וז"ל הבאר יוסף: ואפשר לומר ע"פ מה שאמרו בגמ' (בבא קמא כ"ו ב') בן בג בג אומר, אל תכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל, ורבנן לא פליגי שם על בן בג בג, אלא במה שאמר שבור את שיניו, דהיינו דעביד איניש דינא לנפשיה, בזה יש שם שתי דעות בגמ' אם רבנן פליגי עליו בזה, או דגם הוא סובר דלא עביד איניש דינא לנפשיה, ומאי שבור את שיניו שילך עמו לדין, אבל כולם מודים שאסור ליכנס לרשות חברו שלא ברשות כדי שלא יראה עליו גנב, וכעין זה אמרו בגמרא (ברכות דף ה') רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני דחמרי, ואמרו ליה רבנן לעיין מר במיליה כו', אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שבישא לאריטיה, אמר להו מי קשביק לי מיניה הא קא גניב ליה כוליה, אמרו ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב וטעמא טעים, ופירוש"י: הגונב מן הגנב אף הוא טועם טעם גניבה עיי"ש, והיינו אף שהדבר גנוב הוא ממנו, ובכל זאת כשאנו מוציא גניבתו מהגנב בכח או בדין, כי אם גונב ממנו בדרך גניבה, גם בזה טועמין טעם גניבה, על דרך שנאמר (משלי ט') מים גנובים ימתקו.

ומטעם זה כתבה כאן התורה לא תגנובו, בלשון רבים, היינו בין על הגנב ובין על הנגנב על שניהם חלה האזהרה, דגם הנגנב מוזהר שלא יגנוב מהגנב אותו הדבר שגנב ממנו; ושוב ראיתי שאמנם כן אמרו שם בספרא: לא תגנובו כו' בן בג בג אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב, שלא תראה גונב (ועי' שם בהתורה והמצוה), אולם כל זה שייך רק בגניבת ממון או שאר מטלטלים, אבל בגונב נפש שהגנב תופש את הנגנב בחזקה תחת ידו כדי למכרו לעבד, בודאי שאם יש לו איזו עצה להיחלץ מתחת ידו ולברוח ממנו, פשיטא

וילמדו שניהם, או שהפסוק מדבר בגניבה בכל אופן שאין בו רווח כספי לגנב, אבל יותר פשוט ללמוד, משום שמוזכר בלשון רבים, לכן למדו שני סוגי גניבה. וגם אפשר להסביר עפ"י הדרך של התורת חיים הנ"ל שכמו שעל מנת למיקט הוי עם אחרים, כך גם על מנת לשלם כפל הוי עם אחרים, שכדי לשלם כפל צריך עדים שיראו, ואם כן הגנב צריך להזמין עדים כדי לראות את הגניבה. וא"כ לא תגנובו בלשון רבים בא לאסור אחרים מלהיות משתתפים לגניבה.

(ב) דיון בדעת הפנים יפות הנ"ל בשניים שגנבו את הנפש

מה שכתבנו לעיל בתירוצי הרביעי דברי הפנים יפות ששנים שגנבו נפש פטורים ממיתה, במחלוקת שנויה, וז"ל הבאר יוסף על פרשת קדושים:

וצריך בזה טעם למה בגונב נפשות נאמר לא תגנובו, לשון יחיד, ובגונב ממון נאמר לא תגנובו, לשון רבים (ועי' במפרשים), דלכאורה כמו בגונב ממון אם שנים או שלושה יגנובו, כולם עוברים וחייבים, כן גם בנפשות אם שנים יגנובו נפש וימכרוהו יהיו שניהם חייבים אפילו מיתה, ומצינו כן בחיוב מלקות כששנים עוברים עבירה אחת שיש בה מלקות, שניהם לוקין, כי כן נאמרה הלכה בכלאי בהמה דאפילו מאה שהנהיגו כלאים כאחד כולם לוקין (רמב"ם כלאים פ"ט ה"ט, ובשו"ע יו"ד רצ"ז). ולכאורה דגם בגונב נפשות כשיעשה ע"י שנים יהיו חייבים מיתה, אם כן מהו הטעם שבגונב נפשות כתבה התורה בלשון יחיד ובגונב ממון נאמר לא תגנובו בלשון רבים. עכ"ל.

ובהגה"ה שם מוסיף בן המחבר וז"ל: ואף שיש לדון בזה לפטור מצד שנים שעשאוהו, דקימא לן במס' שבת (ג' א' ודף צ"ב), דפטורין בזה יכול זה יכול, ואם נאמר דכן הוא הדין בכל התורה, היה בזה טעם נכון על מה שבגונב נפשות נאמר בלשון יחיד כדי למעט שנים שעשאוהו, מה שאין כן בממון דבודאי יש חיוב גם על שנים שעשאוהו, ולהכי נאמר שם בלשון רבים, אולם יעויין בפני הושע (שבת דף צ"ג) שכתב דהפטור של שנים שעשאוהו הוא רק לגבי שבת, אבל בכל האיסורין שבתורה חייבין, ואם שיש לדון בזה, דהא הפטור של שנים שעשאוהו נלמד שם במס' שבת ממה שנאמר "בעשותה", והרי זה נאמר בקרבן חטאת, ולמה נאמר דהוא פטור דוקא לענין שבת. אולם יעויין בספר "באר יצחק" להגרי"א זצ"ל מקוונא שהאר"ך (בסי' י"ד) להוכיח מכמה מקומות בש"ס כהפני הושע. ואם נאמר כדבריהם וכמו"ש ג"כ כאן בפנים, דחייבין בנפשות כה"ג, שוב צריך טעם על

סימן נג החילוק בין גניבה לגזילה

החילוק בין גניבה לגזילה, רבנול עכ"ם אינו עובר בלאו, ובגניבה משמע דגם בעכ"ם עובר, הוא משום דבגזילה האיסור הוא מה שמחסר ממון חבירו, גזילה עכ"ם אינה אלא כמו גזל פחות משו"פ שאסור אבל אינו עובר בלאו. משא"כ בגניבה דהאיסור הוא מעשה הגזילה. משו"ה גזילה קרקע וגניבת קרקע נלמד מב' קראי. וכן היין דמשלם כעין שגנב מבואר ברש"י והוא מב' קראי.

הוא גם החילוק בין גניבה לגזילה דבגניבה בעינן מעשה גניבה משא"כ בגזילה מתחייב גם בלא מעשה. וכמו כן גזילה היא לאו הניתק לעשה שע"י שמשלם מה שחסר לחבירו מתקן הלאו משא"כ בגניבה שחייב על המעשה גניבת.

גנב ע"מ לשלם או למינס עובר בלאו דעשה מעשה גניבה משא"כ גזל רלא חסר ממון חבירו. ולפ"ז בע"מ למינס משום דמתחייב באומן כמו גנב בעלמא, ודלא כקצה"ח שנסתפק בזה. ועכ"ם האיסור שלו לגנב הוא משום דמחסר ממון חבירו כמו באיסור גזילה, ומשו"ה עכ"ם לא מתחייב כשגנב ע"מ לשלם.

דוקא ברעך. משא"כ גניבת ממון דנכלל לפי הרמב"ם והשו"ע בלאו דלא תגנובו, בזה גם גניבה מעכ"ם בכלל.

והחילוק בין גזילה לגניבה, דבגזילה החיוב הוא על לקחת ממון חבירו, ובוה חייבה התורה רק אממון חבירו ולא של עכ"ם. לכן איסור גזילה עכ"ם כלל הרמב"ם בלשונו עם האיסור של פחות משו"פ דאין בזה חיוב השבת גזילה [כמש"כ הרמב"ם (פ"א מגזילה ה"ו) דפחות משו"פ אינו בתורת השבת גזילה, ורק עבר איסורא כדילפי' בגמ' (ב"ק ק"ג ע"ב) מקראי יעו"ש], דאין כאן חיוב של חיסור ממון. משא"כ בגניבה החיוב הוא על מעשה לקחת הממון דרך גניבה, ולא עצם נטילת הממון. וע"י במנחת (מצוה רכ"ד) שכי' דאף שגזל עכ"ם אסור מדרבנן, גניבת עכ"ם אסורה מה"ת, דלא גרע מגונב ע"מ למיקט. ונראה כונתו כנ"ל דחייבא דגניבה הוא על מעשה הגניבה, ולא

ברמב"ם ה"ל גזילה (פ"א ה"א) כ' ד"ל הגזול חבירו שוה פרוטה עובר בלא תעשה שנאמר לא תגזול וכו'. וכ' עוד (ה"ל ב') ואסור לגזול כל שהוא' דין תורה, אפילו גוי עובד ע"ז אסור לגזולו או לעושו. משמע דגזל עכ"ם אסור מן התורה, אבל הלאו דלא תגזול אינו אלא בגזול ישראל. [ובכס"מ הביין דגזל עכ"ם דאינו אלא מדרבנן, מולא עובר עליו בלאו, אבל השיך (ח"ו"ט שני"ט סק"ב) כ' דכתת הרמב"ם דאסור מדאורייתא ע"ש]. אמנם בה"ל גניבה (פ"א ה"א) כ' הרמב"ם בסתמא "כל הגונב ממון משו"פ ומעלה עובר על ל"ח שנאמר לא תגנובו וכו', ולא הזכיר "חבירו", וגם לא הזכיר בפני"ע האיסור בגניבת עכ"ם כמו לגבי גזילה, משמע שבגניבה גם גניבת עכ"ם בכלל הלאו דגניבה. (וע"י גוב"י קמא י"ד פ"א.) וע"כ מאי נפק"מ בין גזילה לגניבה. ונראה משום דבגזילה כתיב לא תעשוק את רעך ולא תגזול, משמע דהלאו הוא איסור

בין גניבה לגזילה או בין קרן לכפלן. ולפי הנ"ל מבואר דדוקא גניבה אינו מתחייב אלא ע"י מעשה גניבה. משא"כ גזילה דחייבו הוא משום דמחסר ממון חבירו.

ובכתבי הגר"ח ריש מרובה חילק כן בין מזיק לגנב, דמזיק חייבו על שהפסיד ממון חבירו, ואילו גנב חייבו על מעשה הגניבה. וביאר דמזיק שטרות פטור אבל גונב שטרות בעינן קרא למעט משום דאיכא מעשה גניבה, ובעינן קרא לפוטרו אף דליכא הפסד ממון. והוה כמש"נ דבגניבה החיוב הוא על מעשה הגניבה. ולפמשי"נ גם בגזילה הוי כמזיק דהחייבו הוא מצד חסרון ממון, ולא בעינן מעשה.

ויצוין ברמב"ם (פ"א מגניבה ה"א) שכו' ח"ל ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבה אותו תורה לשלם. מבואר ברמב"ם שכלאו דגניבה אין מלקות משום שניתן לתשלומין, ולא משום שניתק לעשה דהשבת הגניבה. ומשמע דגם כשמחזיר החפץ בעין לא נקרא שניתק לעשה. אמנם בהל' גזילה כו' הרמב"ם (פ"א מגזילה ה"א) דאין לוקין על לאו דגזילה מפני שניתק לעשה שאם גזל חייב להחזיר. משמע דבגזילה אינתיק לעשה דהשיב את הגזילה, ולא בגניבה. ע"י בעונג יו"ט (סי' קי"ח בהגה"ה) שהרגיש בזה דגם בגניבה ה"י לו לומר דניתק לעשה.

ודנה בתוסי' כתובות (ל"ב ע"ב ד"ה לא מן השם) כתבו דלאו דלא תגזול חשיב ניתק לעשה משום דבהשבת הגזילה מתקן הלאו, שהרי עוקר הגזילה מתחת ידו. ולפי מש"נ לחלק בין גניבה לגזילה נראה דדוקא לאו דלא תגזול דהלאו הוא מה שחבירו נחסר ממון על ידו, מתקן כשמשיב החפץ הגזול. אבל לאו דלא תגנוב דהקפידא היא על מעשה הגניבה, אינו מתקן ע"י השבה, דמעשה הגניבה כבר נעשה, לכן רק גבי

מה שמחסר ממונו, ולכן גם הגונב מן העכו"ם עובר בלאו, ולא הגזול. [וע"ע להלן (אות ב') ברין גזול ע"מ למיקט].

וברמב"ם (פ"ז מהל' גניבה ה"ח) כו' אחד הנושא תותן עם ישראל או עם הגוי עובר ע"ז אם מדר או שקל בחסר עובר בל"ת חייב להחזיר. וכי המ"מ שהמשקל הוא כגזול כדאיכא בר"פ א"ז וכו', ע"ש. והנה מדכ"ל הרמב"ם האיסור דמשקלות בהל' גניבה משמע דס"ל דהוא בכלל גניבה ולא גזילה. ולכן גם בעכו"ם עובר על לאו זה, וחייב בהשבה, וכמש"נ דלאו דגניבה עובר גם בגניבת עכו"ם.

ויש להוכיח דגניבה וגזילה הם כו' דינים חלוקים. מהגמ' בפירקין דיליף למעט גניבה בקרקעות מקרא. ולקמן (דף קי"ז) יליף מקרא אחרינא דאין גזילה בקרקע. ובגזילה נחלקו ר"א וחכמים בזה, ובגניבה לא מצינו פלוגתא. ועיין תוסי' לעיל (י"א ע"א) גבי אין שמין לגנב ולגזול דהביאו מירושלמי כו' קראי לגנב ולגזול. ומבואר מכל זה דגניבה וגזילה לא ילפינן מהרדי (קו"ש ב"ק אות ב'). וכן מבואר מרש"י (ס"ד ע"ב ד"ה אחיי' לקרן) דילפי' לקרן כעין שגנב מקרא דחיים שנים ישלם. [דלא כתוסי' (ס"ה ע"א) דהוא מדינא דכל הגזולנין משלמין כשעת הגזילה]. ובפסחים (ל"ב ע"א ד"ה כל) כו' רש"י דקרן כשעת הגזילה מאשר גזל כמו שגזל. והיינו משום דגזילה וגניבה ב' דינים חלוקים זמ"ז, וצריכי כו' קראי.

ובקצה"ח (שמ"ח סק"ב) כתב דלחייבו גניבה בעינן מעשה גניבה, ודייק כן מרש"י ב"מ (י"א ע"ב) דכתב שנעל החצר. וכן בתוסי' לעיל (ס"ה ע"א) משמע דבעינן הכישה במקל. והאמר"מ (סי' ל"ב) תמה ע"ז מלקמן (דף ק"ה) דהכופר בפקדון נעשה עליו גזול אף דלא עשה שום מעשה (ועיין ב"מ כ"ז ע"ב). [וע"ש שרן אי החילוק

רוצה ליטול ממונו כלל, אלא האיסור לצער את חברו בגניבה, וזה לא מתקן בתשלומין. ולפי מש"נ באמת האיסור בע"מ למיקט הוא ג"כ כמו בכל גניבה משום שעושה מעשה גניבה מחבירו, אלא שגם כשעושה כן ע"מ לצער חברו ולא ע"מ ליטול לעצמו ג"כ הו' בכלל האיסור. וזו כונת הרמב"ם בלשונו, שלא ירגיל עצמו בכך, לא דזה האיסור, דהאיסור הוא באמת מעשה הלקיחה, אלא דגם זה בכלל מעשה גניבה משום דמרגיל עצמו בכך. ועכ"פ כיון דהאיסור הוא מעשה הגניבה שפיר יש תקנה בתשלומין ובהשבה, ואין מלקוח.

והנה הקצה"ח (שם) מספק'ל בגונב ע"מ למיקט אי מחחיב באונסין כמו בגניבה בעלמא ויש לן קניני גזילה או לא, והוכיח מהשטמ"ק ב"מ (מ"א ע"א ד"ה תרגמה) שאינו חייב באונסין, שכי גבי שליחו"י דרוקא שולח יד חייב כה"ג שנוטלה ע"מ לשלם לבעלים, משמע דבאיניש דעלמא פטור, ע"ש. ולפי מש"נ דבגונב בע"מ למיקט חשיב ג"כ מעשה גניבה ומתחייב על הלקיחה מהבעלים, נראה דבדאי גם באונסין חייב כמו אנגיבה בעלמא. ונראה ברור שגם השטמ"ק אין כונתו דגונב ע"מ לשלם פטור, דבגמ' (דף ס"ב) מבואר דבגוטל בע"כ ויהיב דמי הו' חמסן, ודוקא כשהבעלים רוצה למכור מותר. כפי שהקשה מזה החזו"א (חו"מ ליקוטים סי' כ' לב"מ דף מ"א ד"ה אבל בשטמ"ק) על השטמ"ק. [ואף דגמ' זו יש ראי' רק לענין איסור גזילה, ולא לענין קנין, אבל מסתברא מילתא דהו' כגולן גמור]. אלא כונת השטמ"ק דבעלמא אינו נחשב גולן

גזילה כ' הרמב"ם דניתק לעשה אבל לאו דגניבה אין לוקין עליו רק משום דניתן לתשלומין¹⁸⁰. [ובכהגור"א (שמ"ח כ') הביא על הדין תשלומין בגניבה, לשון הרמב"ם "שנאמר והשיב" משמע דס"ל דגם גניבה נכלל בהדין והשיב, וגם כשהחפץ הגנוב אינו בעין ומשלם דמי הגניבה סובר הגר"א דמקיים בזה הדין והשיב].

והנה הרמב"ם (פ"א מגניבה ה"ב) כ' אסור לגנוב כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב ע"מ להחזיר וכו' הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך. וכן ברמב"ם סה"מ (ל"ח רמ"ד) ובריש ה' גניבה, ובחינוך (מצו' רכ"ד) כללו גם גונב ע"מ למיקט וע"מ לשלם בלאו דגניבה, והובא בקצה"ח (שמ"ח סק"א). אבל לאו דגזילה משמע דאין בזה. ועל כרחק משום דבגול ע"מ למיקט אין חסרון ממון ואין בזה משום גזילה. ורק גניבה יש בזה. ומשום דע"מ לצער ג"כ נחשב מעשה גניבה, אע"פ שמתכוין להחזיר. אבל חסרון ממון אין כאן, לכן פטור מלאו דגזילה.

והנה מש"כ הרמב"ם בלשונו דאסור לגנוב ע"מ להחזיר כדי שלא ירגיל עצמו בכך. אין כונת הרמב"ם לומר דהו' רק מדרבנן שלא ירגיל עצמו, שהרי מבואר בגמ' ב"מ (ס"א ע"ב) דכה"ג הו' איסור דאודייחא, אלא שמבאר הרמב"ם בזה דגדר האיסור בגניבה הוא מעשה הגניבה ולא לקיחת ממון חברו. ובמנח"ח (מצו' רכ"ד) הקשה דבאופן שגונב ע"מ למיקט הו"ל ללקוח, דכה"ג לא ניתן לתשלומין, דאיסור התורה ככה"ג הוא לא משום שנוטל ממון חברו, דהא אינו

180. והרמב"ם דס"ל דהוא דין תשלומין ולא מדין השבה לטעמי' אויל כמש"נ לעיל (סי' נ"ב) בשיטתו דבאיבתר ממילא משלם קרן וכפ'ל כולא דמעיקרא מדין תשלומין של הגזילה, ולא מדין השבה, להשיב החפץ הגולן לבעליו משום מ"ל הז מ"ל דמיהו. ע"ש. וס"ל.

בגזילה אין איסור ע"מ לשלם, דלא נקרא שחיסר ממון חבירו. והנה לפמשי"נ דגם בישראל אין איסור ע"מ למיקט בגזל, אף אם איוב הי' ישראל אין איסור בגזילה, ודוקא גונב ע"מ למיקט אסור ולא גוזל.

ובתשובת הרי"ף (קל"ג) והרשב"א (ח"ו סי' רפ"ו) מבואר דכל גנב עובר גם בלאו ולא תגזול, אלא דבגניבה יש חומרא יתירה דעובר גם בשלם, כדאמר כן בג' בגמ' לעיל (כ"ג ע"ב) דאסור ליכנס לחצר חבירו בגניבה ליטול שלו. ולפי משי"נ הביאור הוא משום דהחיוב בגניבה הוא על המעשה גניבה, ולכן גם בשלם שייך מעשה גניבה, אע"פ שאינו מחסר ממון.

עד שיקחנה משא"כ בשליחוי, אבל היכא דעביד מעשה גזילה ע"מ לשלם ודאי חייב באונסין, וכמשי"נ¹⁸¹.

ובב"ב (ט"ז ע"א) אמרי' דאיוב הי' גוזל שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה. ותמה היד רמה הא אסור ע"מ לשלם, ותי' הרמ"ה דעכ"ם לית ל"י איסור בכח"ג, [ורבא לטעמי' דאיוב לא הי' מישראלן]. והביאור כזה הוא לפי המבואר ברמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ט) "כן נח חייב על הגזל וכי' אחד הגזול ואחד הגונב וכי'", משמע דבעכו"ם אין חילוק בין גנב לגזלן ובכולן חיובו משום חסרון ממון, ולכן בעכ"ם אין איסור ע"מ לשלם, כמשי"נ דגם בישראל

181. והנה במשי"כ בשו"ע (שמ"ח ס"א) דאפי' גנב ע"מ להחזיר אסור, ציין בבהגרי"א מקורו מהגמ' לעיל (ס' ע"ב) שדוד שאל אם מותר לקחת ע"מ לשלם ואמר לו שאסור. ולכאורה השו"ע איירי אפילו שמחזיר החפץ עצמו, שגם בכח"ג אסור משום שעושה מעשה גניבה. והגמ' איירי בע"מ לשלם דמיו, וזה אסור משום דהוי חמסן גמור, דחמסן היינו שנטל ממנו בע"כ ויהיב דמי, כדאיתא בגמ' (ס"ב ע"א), אבל אין מזה ראי' לדין השו"ע לאסור אפילו כשמחזיר החפץ עצמו, ועיין.

ז'נה ע"א ז'נה

סוברים שהכל אסור מן התורה מהכתוב לא תגנבו³⁰, ולא עוד אלא שיש מהאחרונים מצדדים לומר בגנב כדי לצערו ולהחזיר אחר כך שיהא לוקה על לאו זה כיון שלא ניתן לתשלומין, שהרי תיקף בשעת הגנבה כבר היה דעתו להחזיר, ועיקר הלאו הוא במה שנתכוין לצערו, וזה לא תיקן כלל בהחזרתו³¹.

אחד הגונב ממין ישראל ואחד הגונב ממין גוי עובר בלא תעשה³², וכן אחד הגונב מן הגדול ואחד הגונב מן הקטן³³.

המסני נבול רעהו והכנים מתחום חברו לתוך תחומו אפילו מלאו אצבע, אם הסיני בסתר הרי זה גנב ועובר — מלבד הלאו המיוחד של השנת נבול קרקע שיש בארץ ישראל — על הלאו של גנבה³⁴. הגונב את ההקדש, אף הוא עובר על הלאו של לא תגנבו³⁵, ויש מן הראשונים סוברים שהגונב כלי-שרת* עובר על לאו מיוחד: ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו³⁶, שענינו ננבה, שהגנב מבליע ומחביא³⁷, ואם עבר וננב, קנאים, שרואים אותו בשעת מעשה, פוגעים בו³⁸, ואם לא ראו, חייב מיתה בידי שמים³⁹. ויש חולקים וסוברים שאין זה לאו נמור, אלא רמז ואסמכתא, ואף מיתה בידי שמים אינו חייב⁴⁰.

אף דבר שהוא שלו אסור ליקח בלא דעת בעלים שמונח ברשותם, וכן אמר בן כנ כנ: אל תיכנס לחצר חברך — בגנבה ובסתרת⁴¹ — לישול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב⁴²,

אינו אלא בגונב נמשות, שדבר הלמד מענינו הוא, שכל הכתוב נאמר בחיובי מיתה⁶. הלאו נמנה במנין המצות⁷. ואין לוקים על לאו זה, שהרי ניתן לתשלומים, שהגנב חייבתו תורה לשלם⁸. ויש מהאחרונים שכתבו בטעם שאינו לוקה לפי שהוא לארדהניתק-לעשה⁹.

יש מהראשונים סוברים שהלאו של לא תגנוב¹⁰ כולל גם איסור גנבה, שנזלה היינו גנבה¹¹, שגולל שלא מדעת הבעלים¹².

אסור לגנוב כל שהוא מדין תורה¹³, לפי שחצי שיעור אסור מן התורה¹⁴. ויש אומרים שאסור מפני שמצער, אבל לא מצד הממון, כיון שאין בו שוה פרוטה¹⁵. וכן אסור לגנוב אפילו דרך שחוק¹⁶ ואפילו על מנת להחזיר¹⁷ אותו הדבר עצמו¹⁸, או על מנת לשלם תשלומי-כפל¹⁹ או ארבעה-רוחמשה²⁰, שרוצה להנותו ויודע בו שלא יקבל²¹, ויש גורסים: על מנת לשלם²², שרוצה לשלם אם יאבד הדבר שגנב²³, או כדי לצערו²⁴ — היינו כדי להכעיס את הבעלים ולהראיבם ואחר כך ישיבהו להם²⁵, או שרואהו שאינו זהיר בממונו וגונב ומחזיר שלא יפגע בממונו²⁶, ויש מפרשים שברעתו לעכב הגנבה בידו, אלא שאינו גונב בשביל הנאה רק כדי לצער, אבל אם דעתו להחזיר אינו עובר²⁷ — הכל אסור כדי שלא ירגיל עצמו בכך²⁸, ואף שלמדים דברים אלו מן הכתוב לא תגנבו²⁹, אין דרשה זו אלא אסמכתא*, שהסמיכו חכמים על הכתוב³⁰, ויש

6 מכילתא יתרו פרשה ה ומנהדרין פו א ורש"י. וע"ע גונב נפיש. 7 סהמ"צ ל"ת רמד: סמ"ג לאוין קנה: החינוך מצוה רכד. וע"י להלן ציון II שרס"ג לא מנה לאו זה. 8 רמב"ם שם, ע"פ מכות טז א. וע"ע גול עמ' תנד ותנה. 9 שאנת אריה סי' פא, ע"פ הולין קמא א. וע"י שו"ת עונג יו"ט סי' קיח בהנהגה שלהרמב"ם בגולה הוא לאו הניחק לעשה ולא בגנבה, וע"י אחיעזר ה"א סי' כא. וע"ע גול, שם, כשאין הגולה בעין אם יש לאו הניחק לעשה. 10 ע"ע גול. 11 שאילתות פ' נח שאיקתא ד וערוך ע' לא בשמו: שו"ת הרי"ף סי' קלג והובאה בשו"ת הרשב"א ח"ו סי' רפו. וע"י באור הר"י פרלא לרס"ג ח"ב ל"ת צא יר"י שטעם זה לא מנה הרס"ג הלאו של לא תגנבו לפי שנקבל בלא תגנול, אך הרי"ף סובר שיש בו שני הלאוין, ולהשאילתות הלאו של גנבה נאמר בעיקר לרבות על מנת למיקט כלהלן. 12 שו"ת הרי"ף שם. 13 רמב"ם שם ח"ב: טוש"ע שם א. 14 מ"מ שם. החינוך מצוה רכט בגול: סמ"ע שם ס"א, וע"ע חצי שיעור. 15 רש"י סנהדרין נו א ד"ה צערא לענין גולה. וע"ע גול עמ' תנה. 16 רמב"ם שם: טוש"ע שם. וע"י בבאור הגר"א שם ס"ה ג שמקורו מב"מ סא ב לא תגנב על מנת למיקט, וע"י להלן. 17 רמב"ם שם: טוש"ע שם. וע"י סהמ"צ ל"ת רמד שמביא ע"ז על מנת למיקט בב"מ שם, ובבאור הגר"א שם מציון מקורו מב"מ ס ב. 18 ה"ה שם וסמ"ע ס"ה ב. 19 תול"ד הרושים פרשה ב: כ"מ סא ב: ירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ג: שו"ע שם. 20 תול"ד שם: ירושלמי שם: סהמ"צ ל"ת רמד. 21 רש"י שם.

22 רמב"ם שם, וע"י ש"ש בלח"מ: טור שם. 23 לח"מ שם. 24 תול"ד שם וב"מ שם וירושלמי שם: על מנת למיקט: שו"ע שם. והרמב"ם והסור השמיטו. ונראה שמפרשים דרך שחוק, ע"י לעיל. 25 סהמ"צ שם והחינוך שם: שמ"ק כ"מ שם בשם י"מ; כ"י שם בפ"ד ה"טור, וע"י סמ"ע ס"ק ב. 26 שאלתות סי' ד. 27 שמ"ק שם בשם י"מ: ומעשים בכל יום שעושים כן, וע"י קצוה"ח ס"ק א. 27 רמב"ם שם: טוש"ע שם. 28 ע"י תול"ד וב"מ וירושלמי שם. 29 לח"מ שם ה"א בפ"ד הרמב"ם. 30 החינוך מצוה רכד. וכפ"י ב בלמיקט בשמ"ק לעיל נראה ודאי שכן התורה הוא כי מה איכפת לנו בכוונתו. 31 מנ"ה שם: דברי חיים דיני גנבה סי' א. 32 רמב"ם שם ה"א: טוש"ע שם ב. וע"ע גול נזי ישיטות שונות בדבר אם יש לאו נמור או סתם איסור. 33 מה וישם, וע"י באור הגר"א ס"ה ט שציון מקור לב"ק ט ב: מה ת"ל איש כו' קמן אי אתה צריך לחזר אחריו כו'. 34 רמב"ם גנבה פ"ז ה"א. וע"ע גול עמ' תנכ שלד' התוס' כ"מ סא א אין בקרקע הלאו של לא תגנול, ופשוט שגם הלאו של גנבה אין לדעתם. על הלאו המיוחד שיש בא"י על השנת תחום קרקע ע"ע ארץ ישראל עמ' רכו וע' השנת נבול. 35 מנ"ה ר"פ במדבר. 36 במדבר ד כ. בה"ג במנין המצות ורמב"ן בהשנות לסהמ"צ שורש ג, ע"פ סנהדרין פא ב. וע"י יראים השלם סי' שנב. 37 רש"י סנהדרין שם. 38 משנה שם. 39 רמב"ן בסהמ"צ שם. 40 רמב"ם בסהמ"צ שם, וכ"ד רש"י סנהדרין שם ר"ה כבלע. 41 רש"י. 42 תוספתא ב"ק פ"י ובבלי שם כו ב.

ה' ז'נה ע"א
ה"ה סי' ש"א

כהנים¹⁹: "לא תגנובו מה תלמוד לומר, לפי שנאמר גניבה שנים ישלם למדנו עונש, אזהרה מגין, תלמוד לומר לא תגנובו²⁰. לא תגנובו ע"מ למקט, לא תגנובו ע"מ לשלם תשלומי כפל ולא ע"מ לשלם תשלומי ארבעה וחמשה²¹. בן בג בג אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תראה גונב"²². ומה שלא הביאו דברי בן בג בג בסוגייתנו, י"ל משום שאין זה מעיקר הדין, אלא זהירות ועצה טובה בעלמא שלא יראה כגנב²³. ובוה מובן מה שהשמיטו הרמב"ם והפוסקים דין זה²⁴. או יש לומר, שתנא קמא של הברייתא חולק על בן בג בג והלכה כמותו, ומשום כך השמיטו דבריו²⁵.

בעיקר דין גניבה "על מנת למיקט" נחלקו הראשונים. רובם מפרשים שגונב ע"מ להקניטו²⁶, או כדי לצערו²⁷, או כדי ללמדו שישמור על חפציו²⁸ ואח"כ להחזיר לו.

ע"ה, שמפרשים דהעונש הוא כפל, ואיצטריך אזהרה לעונש זה. ותמהו, א"כ מנ"ל לדרוש עוד ע"מ למיקט ולשלם תשלומי כפל. ומש"כ המלבי"ם בתו"כ שם, דלאזהרה לחוד לא צריך כיון דליכא מלקות, כבר תמה באור הישר, דסו"ס איצטריך לכפל. ועי' בבן ידיד ובנזר הקודש שם. וראה לקמן הע' 59. גם במעין החכמה על תרי"ג מצוות בלאו דלא תגנובו (דף נ"א, ב' מדפי הספר, הע' 4), מפרש דברי הברייתא דאיצטריך אזהרה לכפל. ועי' משאת המלך (דיסקין) סי' רט"ו. 21 בשאילתות שם מובא רק ע"מ לשלם תשלומי ד' וה', וכן בחינוך ועוד. ראה בהערות ר"ח הלך לסהמ"צ שבהוצאתו. 22 דברי בן בג בג הובאו גם בתוספתא שם ובב"ק כו, ב. 23 אמרי בינה חו"מ דיני דינים סי' ט' ע"פ התו"ח בב"ק שם. ועיין בשארית יעקב (ביבאס). 24 אמרי בינה שם. וראה שער המשפט סי' שמ"ח סק"א, שאמנם תמה על השמטת הפוסקים. 25 פנים יפות עה"ת פ' קדושים, ע"ש. וכ"כ במנ"ח מצוה רכ"ד, שטעם הרמב"ם והחינוך שהשמיטו הוא, שחכמים חולקים על בן בג בג. ועי' גם בית יעקב (אבי"ד אסטריין) חו"מ סי' שמ"ח. וע"ע בשו"ת אמרי דוד (הוורין) סי' קע"ח. אולם ציינו האחרונים, שבסמ"ק מצוה רס"א הובאו דברי בן בג בג בשם רבנו יונה, וכן הובאו דבריו ביראים ובסמ"ג שם. ועי' מנ"ח שם, שמשמע מדבריו שהוא איסור דאורייתא ובכלל לא תגנוב, ונשאר בצ"ע, למה לא ילקה בכה"ג, כיון שאינו ניתן לתשלומין. ועי' בפ"י הרי"ף פרלא לסהמ"צ לרס"ג ל"ת צ"א, שמביא משו"ת הרי"ף הנ"ל סי' קל"ג, שסובר שהוא דאורייתא, וע"ש.

26 ופירוש "למיקט" כמו להקניט, מלשון הכתוב (איוב י') נקטה נפשי בחיי, (יחזקאל כ', מ"ג) ונקוטותם בפניכם. פי' רבנו בחיי עה"ת פ' קדושים. ובפ"י הראב"ד לתו"כ פ' קדושים שם מביא ג"כ קרא דונקוטותם בפניכם, ומפרש מלשון קטטה, וע"מ למיקט פי', ע"מ להכעיס, וכן בחינוך שם, להכעיס ולהבהיל, וראה בערוך ערך קט. וראה פי' ר"י בשאילתות הוצ' מירסקי שם ובהגהות ר' יעקב עמדין כאן. 27 כן פירש"י, ח"י הריטב"א החדשים, הרמב"ם בסהמ"צ שם, החינוך שם, וכ"כ בערוך ערך קט. 28 כן פי' בשאילתות שם, ומועתק במדרש תנחומא פ' נח שם. וראה בפ"י הר"ש משאנץ לתו"כ שם.

"אי הכי לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי", ומפרש: "בשלמא מעיקרא דקס"ד דלאו דגול בגזילה כתיב, כתב נמי לאו בגניבה, אבל השתא דאמרינן דלאו דגזילה לא איצטריך, לאו דגניבה למה לי, דהא מלאו דאונאה ורבית וגזל¹³ יכלינן למיחזי, דכל דכן הוא דהא חמיר איסור גנבה מאיסור גזלה¹⁴, כדאמרן בפרק מרובה¹⁵ כביכול עשה עין של מטה כאילו וכו'". ומסיים "וכרוב הספרים ל"ג אי הכי, וכן נראה".

ועוד כתב הריטב"א: "ומצי למימר נמי דהאי לא תגנובו לעבור עליו ב' לאוין¹⁶, אלא דאשכחן אצרכתא בגופיה, וכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא אוקמינן בלאוי יתירי"¹⁷.

לכדתניא לא תגנובו¹⁸ על מנת למיקט לא תגנובו על מנת לשלם תשלומי כפל. ז"ל הברייתא בתורת

שם 277-278 בשם הטור. ולכאורה אף בזה מזהירין מן הדין, וכמש"כ בלח"מ שם. ועי' לחם יהודה פ"א מהל' גניבה ה"ה, ולעיל ע"א הע' 339 בשמו. וע"ע בחת"ס מש"כ ליישב קושיית ההפלאה שבערכין. 13 צ"ל שאף הוא סובר שהלאו דלא תגזול קאי בגזילה גופא, וכן מבואר בדבריו בעמ' א' כנ"ל שם בהע' 319. ומה שנקט הקושיא גם מרבית ואונאה וגם מגזל, צ"ל דלאו דוקא מכולם, ושפיר יש ללמוד מאונאה לחוד או מאונאה ורבית לחוד. 14 לכאורה מיושבת בזה שאלת החת"ס הנ"ל 9, דמסתבר להחמיר בגניבה יותר מבגזילה. 15 ב"ק עט, ב. 16 וכן דן בקושיא זו בדברי נב"א. ועי' בעמ' א' בתוד"ה לעבור, דלא מוקמינן בגזל עצמו לב' לאוין משום דליכא מלקות, ולכאורה ה"ה לגניבה. אולם בח"י הריטב"א שם נוקט, שזו קושיית הגמרא עצמה שם, ע"ש. ועוד, שלפי דברי המפרשים, (ע"ש בציון 396), כונת תוס' שם דעדיף להעמיד למלקות, והכא אין מקום להעמיד בדבר אחר ובמלקות. 17 וכע"ז בשטמ"ק בשם הראב"ד, וכן בח"י הרשב"א בעמ' א' בשמו, דהומ"ל דאיצטריך לעבור עליו בשם גניבה. וזרע יצחק (לומברוזו) רצה לפרש בכוננתו, דאיצטריך לאו דגניבה למלקות, ע"ש. וראה משמרות כהונה שמקשה כן, דנימא דהלאו מיותר למלקות, ואע"פ שהוא ניתק לעשה, מיתור נלמד מלקות. ומתוך, דמסתבר טפי לאוקמי קרא בדבר חדש מאשר במלקות, וכמש"כ תוס' במכות יח, א ד"ה איסורו, ע"ש. וכע"ז במחנה ד"ן בע"א. ובפשטות י"ל, שכונת הראב"ד לעבור ב' לאוין, וכמש"כ בח"י הריטב"א. וע"ע בח"י חת"ס שמקשה, שנעמיד לאו דגניבה בעבדים, ע"ש. 18 כצ"ל, וכן בסמוך, וכמש"כ בהגהות הגר"א ובמסורת הש"ס ע"פ התוספתא ב"ק סוף פ"י, והאריך בזה בשאילת שלום על השאילתות שם. וכן הוא בתו"כ פ' קדושים פרשה ב' פרק ג', בעין יעקב כאן, בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג, בילקוט שמעוני פ' קדושים, כרא"ש כאן ובכל כתיב"י, ראה דק"ס, ולעיל כהע' 1. 19 צוין בהע' קודמת. התו"כ מובאת בסהמ"צ לרמב"ם ל"ת רמ"ד, ביראים השלם סי' קכ"ד, בחינוך מצוה רכ"ד, בשאילתות שם בחלק ה' ובסמ"ג ל"ת קנ"ה. 20 עי' באור הישר, בספר בן ידיד על הרמב"ם פ"א מהל' גניבה ה"א ובשו"ת נזר הקודש אר"ח סי'

יש מהמפרשים שכתב, שהלימוד לרבות גונב ע"מ למיקט או לשלם תשלומי כפל הוא ממשמעות המקרא, שנאמר "לא תגנובו" בלשון רבים, לפי שהרוצה לגנוב על מנת למיקט, דרכו לגלות הדבר תחילה לחברו שיהא עד בדבר כדי שלא יחשדנו בעל החפץ שכונתו לשם גניבה גמורה, והזהירה התורה גם את חברו היודע בדבר ואינו מגלה לבעל החפץ³⁶. ויש שיישב בדקדוק זה מלשון רבים שנקט המקרא, מה שקשה לכאורה, איך למדו מפסוק אחד שתי דרשות, גונב ע"מ למיקט וגונב ע"מ לשלם תשלומי כפל³⁷, שדרשה אחת נלמדת מיתור גוף הלאו לא תגנובו, ודרשה שניה נלמדת מלשון רבים שבמקרא³⁸. וקושיה זו יש ליישב באופן פשוט יותר, שחכמים הבינו שהמקרא אינו אלא גילוי מילתא בעלמא שהתורה אסרה את גוף המעשה של גניבה, ומחשבתו להחזיר אינה מעלה ואינה מורידה, וכיון שהכל נידון לפי המעשה, שוב אין לחלק בין ע"מ להחזיר ובין ע"מ לשלם כפל, שהכל בכלל גניבה³⁹.

ועי' שו"ת נור הקודש חו"מ סי' מ"ז, אמרי ירוחם סי' ק"נ. ובמנ"ח מצוה נ"ד כתב, דאף לפי ספק הקצות דפטור מאונסין, מ"מ נראה שחייב בכפל ודו"ה, "דלא חילקה התורה, וצ"ע". וכיד המלך פ"א מהל' גניבה כתב, שפטור מכפל. 35 דברי חיים (אויצרכאך שם). ומביא דוגמא מדברי המ"מ פ"ג מהל' מלוה ה"ד, ע"ש. ואף אם חייב באונסין, מ"מ אינו מתקן בזה את הלאו, ע"ש. ומוכיח שם מן הסוגיא דאינו לוקה, אלא שהסברא קשה וכנ"ל. ובמנ"ח מצוה רכ"ד כתב, דלכאורה לוקה, ומטעם אחר, כדלקמן הע' 40. וכן בבית אהרן (וולקין). וראה דרכי דוד, אשל אברהם (ניימארק). אולם עי' דברות משה סי' נ"ו ענף ב' ובשו"ת אגרות משה ח"א חלק קדשים סי' ט"ו ענף ב', שנתקשה בכל גזל איך מתקן הלאו ע"י החזרה, הרי אף בגונב ע"מ להחזיר מתחילה עובר באותו לאו עצמו, ע"ש. וע"ע בשער המלך הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג ד"ה ומעתה. 36 תו"ח, ומוכא ד' במהר"ם שיף וענף יוסף (בעין יעקב). ובגונב ע"מ לשלם כפל, ע"כ מיירי שמביא עדים, דאליכ איך ישלם כפל ע"פ עצמו, וכמש"כ בצדק ומשפט (פארדו) חו"מ סי' שני"ט, ועי' היטב ש"ך חו"מ סי' שני"ט סק"ג ובבאר יעקב יו"ד סי' קס"א ד"ה ובקונטרס אחרון וד"ה ומ"ש מכ"ת לתרץ. ועי' במעיני החכמה, ובהגהות הגר"א לתו"כ שם. וראה גם שירי קרבן למסכת סנהדרין פ"ח ה"ג. 37 וראה עין יהוסף ומירא דכיא שכתבו, דכיון דלא איצטריך לגופיה, ע"כ הפסוק בא לאמר שלא תגנוב בכל אופן שיהיה, וראה שירי קרבן שם. ובלבוש חו"מ סי' שמ"ח כתב, ששקולין הן ויבואו שניהם, וצ"ב. 38 מעיני החכמה, וכעין זה במגן שאל. וע"ע בדברות משה סי' ע"ב הע' י"א, ע"ש, ובשו"ת בן יהודה סי' ע"א. ומבואר מדברי המפרשים, דע"מ לשלם תשלומי כפל הוא רבותא יותר מע"מ למיקט, וראה מש"כ בעיון יעקב, ומש"כ עליו במראית העין לחיד"א ובשו"ת חמד כללים מערכת ג' פאת השדה סי' ה'. 39 שו"ת בן פורת שם סוף ד"ה והנה ענין. והאריך שם לדון, אם אמנם זהו

ואעפ"כ אסור²⁹. ורבנו תם³⁰ חולק, שאם כן כל העולם עוברים בלאו זה, ומעשים בכל יום שעושים כן. ולפיכך פירש, שלא אסרה תורה אלא כשבדעתו לעכב הגניבה לעצמו ואינו רוצה ליהנות מן הגניבה אלא רק לצער לחברו³¹. ואף "על מנת לשלם תשלומי כפל" מתפרש לדעתו, כגון שבדעתו לעכב החפץ לעצמו אלא שרוצה לשלם שויו כפלים³². וכתבו הפוסקים להלכה כדעת רוב הראשונים, שאסור לגנוב אפילו בדרך שחוק ואפילו על מנת להחזיר³³. ויש שהסתפק, אם באופן זה חייב באונסין ככל גנב, או שלא נכלל בכלל גנב אלא בנוגע לאיסור³⁴. ויש שהסתפק עוד לומר, שגונב ע"מ להחזיר לוקה, שלא זו אינו ניתן לתשלומין ואינו מתוקן בחזרה, שהרי עובר עליו אף שמתחילה היתה דעתו להחזיר, ועיקר הלאו הוא בזה שרוצה לצער את בעל החפץ לזמן מה, ואת זה לא תיקן כלל, ואינו דומה לגונב ע"מ לעכב לעצמו שמתקן את הלאו בזה שמחזיר אח"כ, כיון שמתחילה כיון לגזול לגמרי³⁵.

ובמאירי ובפסקי תלמיד הרשב"א הביאו ב' הפירושים. ועי' מראית העין לחיד"א. וראה העמק שאלה שם שכתב, שהשאלות לא רצה לפרש ע"מ לצער, דא"כ פשיטא דאסור משום אונאת דברים. 29 וכן הוא בפסקי תוס' בנוסחאות כת"י, בקיצור פסקי הרא"ש, ברמב"ם הל' גניבה פ"א ה"ב, וראה ספר חסידים סי' מ"ד. ועי' שאג"א סי' פ"א, שהביא מדברי התוס' פסחים כט, ב ד"ה רב אשי, שמותר להשהות חמץ ע"מ לבערו, דכללא הוא בכל לאו הניתק לעשה שמותר לעבור על הלאו ע"מ לקיים העשה, ומקשה מכאן. ומחלק, דדוקא בכל יראה שאינו עושה מעשה בידים, ע"ש. ועמש"כ בזה בשו"ת מאורות נתן סי' י"ב, שו"ת מר"מ יפה סי' ק"ה, שו"ת נור הקודש או"ח סי' ע"ה, עולת ירוחם סי' כ"ז ובחזו"א או"ח סי' קכ"ג בהערות לפסחים שם. 30 מוכא בתוס' ר"פ ובחי' הריטב"א החדשים, וכן בשטמ"ק בשם י"מ. 31 ועי' עדות ביהוסף שתמה, דאיסור גזילה הוא משום שמפסיד לחברו ולא משום הנאתו של הגזול, ומה בכך שאין בדעתו ליהנות, ומאי קמ"ל דאסור (וכן תמה בדברות משה סי' ע"ב הע' י"א), ומה שהוכיח ממעשים בכל יום, אין מביאין ראיה מן העושים באיסור. 32 שו"ת בן פורת ח"ב סי' ג' אות ג' ד"ה וע"ע בשיטה. וראה דברות משה שם, שהבין דמיירי ברוצה להחזיר ולהוסיף כפל, ונתקשה מ"ש מע"מ למיקט ולהחזיר דשרי, וע"ש כמה דרכים בזה. ועי' עדות ביהוסף. 33 טושו"ע חו"מ סי' שמ"ח ס"א, וכלשון הרמב"ם בהל' גניבה. וראה בקצה"ח שם "רא"כ מ"ש במעשים בכל יום ראוי לזוהר בזה". וראה פתחי שערים, העמק שאלה שם, מנחת פתים חו"מ שם. 34 קצוה"ח שם. ומדייק מהשטמ"ק סו"פ המפקיד, שאף בגזול ע"מ לשלם פטור מאונסין, וכ"ש כשרוצה להחזיר הגניבה עצמה. ועי' דברי חיים (אויצרכאך) חו"מ דיני גניבה סי' א', שדוחה ראיה זו. ומוכיח מהריטב"א בוף מא ועוד, שחייב באונסין. וראה מה שהוכיח בפתחי שערים שחייב, מב"ק צו, א בתוקף ספינה ע"מ להשתמש בה ולהשיבה בעינה חייב באונסין.

במסכת בבא בתרא⁴⁵ נאמר על איוב "שהיה גזול שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה להן", והקשו על זה מן המבואר כאן, שאסור לגנוב אף על מנת לשלם תשלומי כפל⁴⁶. וכתבו, שיש ליישב על פי דברי הפוסקים הנזכרים לעיל⁴⁷, שאיסור זה הוא דוקא בגניבה, אבל מותר לגזול ע"מ להשביח⁴⁸. עוד תירצו על פי הדעות, שאין איסור גזול מן התורה בקרקע⁴⁹, שקרקע אינה נגזלת, ואף על פי שוראי מדרבנן יש בזה איסור, באופן זה שעושה לטובת הנגזל לא גזרו⁵⁰. ועוד תירצו, שטעם האיסור הוא מפני שמצער את חברו, ואע"פ שכונתו לטובת הנגזל יש לחשוש שבינתיים יצטער, אבל ביתומים קטנים שאינם יודעים ואינם מצטערים מותר⁵¹. והרמ"ה בב"ב שם כתב: "והני מילי באומות העולם, אבל לישראל כי האי גזונא לאו מעליותא היא, כדגרסינן בפ' איזהו נשך לא תגנוב ע"מ לשלם תשלומי ד' וה'". וביאורו, שכן נח אינו מזהר

שם, בבאר יעקב יו"ד סי' קס"א ד"ה ובקונטרס אחרון וד"ה ומ"ש מכ"ת לתרץ, ובשו"ת סם חיי (לר' חיים עשהאל) בדרשותיו לפ' ויגש, ע"ש. 44 ח"י הריטב"א, דמקשה למה לא אמרו דלהכי איצטריך לא תגזול, וכתב דאפשר דד"ז נלמד מגניבה וא"צ פסוק נוסף בגזילה, וכן מדייק בהעמק שאלה שאלתא ד' אות ה' מלשון השאלות שם, וכן מבואר מדברי הרמ"ה והמאירי דלהלן⁵². ועי' בשדי חמד כללים מערכת ג' פאת השדה סי' ה'. וראה בהעמק שאלה שם, מש"כ בקושית הריטב"א למה לא העמידו אף לא תגזול בע"מ למיקט, ומש"כ בזה בדברי חיים (אויצרכאן) דיני גניבה סי' א', עמודי אש (אייזנשטיין) סי' א' אות ח', שערי אלימלך (רובינשטיין), דברות משה סי' ע"ב הע' י"א. 45 טז, א. 46 יד רמ"ה בב"ב כדלהלן, תו"ח ומלך שלם בב"ב, אשל אברהם (ברודא), מהר"ם שיף, פתחי שערים, ועוד. ועי' בשו"ת בן פורת שם ד"ה וע"ע בשיטה, שלדעת ר"ת דע"מ להחזיר מותר, וראה בבאר יעקב יו"ד סי' קס"א ד"ה אבל עיקר שכתב שלדעת הרמב"ם, המובאת להלן⁵⁷, שאיסור גנוב ע"מ למיקט אינו אלא מדרבנן, י"ל שליתומים שרי, וכמו שמצינו שמותר להלוות מעות יתומים ברבית דרבנן. 47 ציון 43—42. ר' יוסף איטינגן בבאר יעקב יו"ד סי' קס"א, מנחת פתים חו"מ סי' שנ"ט ס"ב, עמודי אש (אייזנשטיין) שם. וכ"כ בעדות ביעקב שם ע"פ דרכו, ובקובץ שיעורים ב"ק שם. ובאשל אברהם (ברודא) כתב, שדוחק לחלק בין גניבה לגזילה. וראה בשדי חמד בפאת השדה שם. 49 ראה לעיל עמ' א' הע' 379. 50 ר' יוסף איטינגן בבאר יעקב שם ד"ה ומ"ש מכ"ת שלא, ע"ש, מנחת פתים שם, ע"ש, מנחת הבוקר. וכ"כ בקיצור דקרקע אינה נגזלת במלך שלם ב"ב שם. ובאשל אברהם (ברודא). ועי' פתחי שערים שפקק בזה. וע"ע בשו"ת בן פורת שם, באהל משה הורביץ ב"ב שם, בנחלת ישראל. וביקרא דשכבי דרוש ט"ז. ועי' מש"כ עליו במראה הגדול חלק א' דרוש ז' לשבת הלכשה ובבאר יעקב שם ד"ה ומ"ש מעלתו ליישב. 51 אשל אברהם (ברודא), מנחת הבוקר, נחלת ישראל, ע"ש. ובקיצור, במשכנות יעקב על התורה פ' מטות. ומש"כ שטעם

עוד יש מאחרונים שלמד מדין גונב ע"מ למיקט, שגם גניבה מנכרי אסורה בכלל "לא תגנובו", אף למאן דאמר גזול עכו"ם מותר מן התורה, ואין לדמות גניבה לגזילה, שבגזילה האיסור הוא משום ממון חברו, ועל ממון נכרי לא הקפידה התורה, אבל גניבה שאסורה אף בגונב ע"מ למיקט, ולכן בג בג אף בגונב את שלו, אין זה מפני הפסד ממון חברו, אלא משום שהתורה אסרה המדה הגרועה הזאת מצד עצמה, ומה לי ישראל מה לי נכרי⁴⁰. ולפי סברא זו, אין האיסור אלא בגניבה, אבל הגזול ע"מ למיקט אינו עובר בלאו, שהרי בגזילה האיסור הוא משום הפסד ממון חברו⁴¹. ואמנם יש פוסקים שחילקו בין גניבה לבין גזילה, ומטעם אחר, שבגניבה אסרה תורה כדי שלא ירגיל עצמו בכך⁴², אבל בגזילה שהיא כפרהסיא ואינה מצויה לא שייך טעם זה⁴³. אך בדברי ראשונים מבואר, שאף בגזילה ע"מ למיקט עובר בלאו⁴⁴.

הטעם בגונב ע"מ למיקט, שנחשב ככל גנב ואין מתחשבים כלל בכונתו, או שבאמת מתחשבים בכונתו ע"מ להחזיר, והתורה חידשה איסור נוסף בגונב ע"מ להחזיר משום שלא ירגיל עצמו לגנוב. ולצד זה קשה באמת, מנ"ל דאסור אף בגונב ע"מ לשלם כפל, דילמא דוקא בגונב ע"מ למיקט אסור מפני שמצער, ע"ש. והביא שם, שבאשל אברהם (ברודא) בסוגין מבואר שהטעם שלא לצער, ואעפ"כ יש ללמוד מזה גם ע"מ לשלם כפל, דאף שכונתו לטובה, יש לחוש שחברו יצטער בינתיים. ועי' פסקי תלמיד הריטב"א שמביא, שרבותינו הוכיחו מכאן שאסור להלוות ברבית ע"מ להשתלם מן הלוה גזל או חוב, כיון שהוא בדרך איסור, ושיש מתירים. ולכאורה כונתו להוכיח מכאן, שאין מתחשבים בכונתו כיון שעושה מעשה איסור, ע"ש. 40 מנ"ח מצוה רכ"ד. וראה שם שכתב מטעם זה דלוקה, ולא שייך לומר שניתן לתשלומין, כיון שהאיסור אינו מחמת ממון, וכ"ה בעדות ביעקב (ריינס) סי' ט'. אולם צ"ע, דלפ"ז ילקה בכל גניבה ולא רק בגונב ע"מ למיקט, וראה לעיל הע' 35. ועי' במנ"ח שמשופק לפ"ז, מה הדין בגונב פחות מש"פ אם יעבור בלאו גמור, ע"ש. ועי' שו"ת נו"ב קמא ביו"ד סי' פ"א ושו"ת חוט המשולש לר' חיים מולוז'ין סי' י"ז שדנו ג"כ, דגניבת עכו"ם חמורה מגזילה, וכן בשו"ת מהר"י אסאד ח"ב סי' רל"ג. וע"ע יום תרועה ר"ה כת, א ד"ה אמר ר' יהודה. 41 עדות ביעקב שם. וראה קובץ שיעורים ב"ב טז, א שמשופק ג"כ, שמא אין ללמוד גניבה מגזילה, ומביא מתוס' ב"ק יא, א ד"ה אין שמין, דלא ילפינן גזילה מגניבה. 42 כלשון הרמב"ם דלהלן ציון 55. 43 ב"ח ופרישה חו"מ סי' שנ"ט (ועי' שו"ת בן פורת שם ד"ה והנה בדין), וישבו בזה דברי הטור שם, ומקורו ברא"ש ב"ק ס, ב, שמותר לגזול ע"מ לשלם באופן שמזכה לנגזל ע"י אחר דבר השהו יותר מהגזילה, דזכין לאדם שלא בפניו, ומאי שנא מגניבה ע"מ לשלם תשלומי כפל. אולם בש"ך שם סק"ג כתב, שתירוצי הב"ח דחוק. ומיישב, שהרא"ש מדבר דוקא במזכה לו ע"י אחר. ועי' בשו"ת מהר"ש הלוי חו"מ סי' כ"א, דרש אברהם פ' מקץ. וע"ע בצדק ומשפט (פארדו) חו"מ שם, בהעמק שאלה

באיסור גניבה ע"מ להחזיר, שאין זה גזל גמור ואינו כלול בז' מצוות בני נח⁵². והמאירי שם כתב: "יראה שלרוב התפרסם מעלתו אע"פ שלא היה אומר כן הכל היו יודעין ממדתו שלא לכונת גזילה היה, ולא נאמר כאן מלת גזל אלא על צד ההרחבה לפי דעתו. ובקידושין סוף פרק האומר (סט, א) אמרו על ר' שמלאי וכו' זיל גנוב ואיזרבן בעבד עברי וכו', ולא הקשה היאך היה הוא משיאו עצה לגנוב. וראה מכאן שכל שעל צד כונה טובה מותר הוא. מכל מקום יראה לפרש שלא להחזיר גניבה בשום צד שאף זה דבר מפורסם לכל היה, ובפירוש אמרו לא תגנוב על מנת לשלם תשלומי כפל, והדברים צריכים ביאור"⁵³.

כתב הרמב"ם⁵⁴: "כל הגונב ממון משהו פרוטה ולמעלה עובר על לא תעשה שנאמר לא תגנוב וכו'. אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על מנת להחזיר או על מנת לשלם"⁵⁵.

האיסור משום שמצער את חברו, כן הוא בספר חסידים סי' מ"ד, ע"ש. ועי' דברות משה סי' ע"ב העי' י"א וסי' נ"ו ענף ב'. וכע"ז כתב בהעמק שאלה שם, שכיון שלא ידעו היתומים, לא היתה זו גזילה. ובשו"ת בן פורת שם ד"ה עוי"ל וד"ה והנה מ"ש, השיג על תירוץ זה של אשל אברהם, שכיון שאינם יודעים אין זו גזילה כלל, אלא כיווד לשדה חברו שלא ברשות ומשכיחה, ואילו מלשון הגמ' שהיה גזול משמע, שהיה כאן מעשה גולה ממש. ועי' מראה הגדול שם, שו"ת נוד הקודש או"ח סי' ע"ה. 52 מראה הגדול שם. וראה קונטרסי שיעורים ב"מ שעור י"ב אות ד'. וראה עוד מנ"ח מצוה רכ"ד שכתב ג"כ, דכן נח אינו מצווה ע"ז, וע"פ דרכו הנ"ל, שאיסור זה אינו מחמת חסרון ממון חברו אלא מצד עצם המעשה, ובן נח לא נצטווה אלא על גזל מחמת חסרון ממון חברו. ועיין בשו"ת בן פורת שם, שמאריך ליישב הגמ' בכ"ב בכמה אופנים. ועי' שדי חמד כללים מערכת ג' פאת השדה סי' ו' אות כ"ט. וע"ע בכל הענין בס' ברוך את אברהם (פאלג'י) פ' בראשית ובספרו אברהם את ידו דרוש ג' לתשובה, ובשדי חמד כללים מערכת א' פאת השדה כלל ק"ד ד"ה עוד כתב. וע"ע בהעמק שאלה שם ומראה הגדול שם שהביאו דברי הרמ"ה וביארו, דרובא שדרש הדרשה על איוב לטעמיה שסובר שאיוב מאומות העולם היה, וכמ"ש תוס' ב"ב טו, ב ד"ה בפירוש. וכן מתרץ מעצמו בקובץ שיעורים ב"ב שם. 53 ומסיים, שרש"י בקידושין שם ד"ה מאי ניהו, כתב דאה"ג הוי מצי לאקשוויי דאסור לגנוב. ועי' ח"י הריטב"א שם ובקידושין טו, א שכתב, דגנוב לאו דוקא, אלא שימכור עצמו לעבד עברי. ובתוס' רי"ד שם כתב שאין איסור בדבר, כיון שדעתו לשלם ומתכוון להכשיר זרעו, וצ"ב. ועי' שו"ת עונג יו"ט סי' מ"ח שהביא דברי התוס' רי"ד, וכתב שיותר נראה שהיה ברעתו להחזיר הגניבה עצמה, ואע"פ שאסור לגנוב ע"מ למיקט, דוקא כשדעתו להקניט את חברו, משא"כ הכא שאין כונתו להקניט אלא להכשיר זרעו, ע"ש. וצ"ב, מ"ש מגנוב ע"מ לשלם תשלומי כפל, שמתכוון לטובה ואעפ"כ אסור. ועי' הערת

הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך". משמע מדבריו, שעיקר הלאו בא לגניבה ממש, ואילו איסור גניבה ע"מ למיקט אין בו לאו אלא איסור בעלמא, שהרי לא כתב כאן "דין תורה" כמו ברישא⁵⁶, ומשמע שאינו אלא מדרבנן, שהרי הוצרך לתת טעם בדבר שהוא גזירה שלא ירגיל עצמו בזה⁵⁷. וכל זה הוא נגד סוגייתנו, שעיקר הלאו לא הוצרך להכתב אלא משום גניבה ע"מ למיקט. ואפשר, שמה שכתב "שלא ירגיל עצמו בכך" הוא טעמא דקרא, ולעולם איסור תורה יש בדבר⁵⁸. אך יש שכתבו, שהרמב"ם סובר שהדרשה לאיסור ע"מ למיקט אינה אלא אסמכתא, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו לאסור גניבה ממש, אם משום שהרמב"ם סובר כדברי הברייתא הנזכרת⁵⁹ בתורת כהנים, ש"לא תגנובו" נצרך לאזהרה לגניבת ממון⁶⁰, או דסובר שלא של גניבה הוצרך להכתב משום גניבת עכו"ם, שאי אפשר לתלמוד מרבית ואונאה, וסוגייתנו כמאן דאמר גזל

הרד"ל קידושין שם ובס' יקרא דשכבי סוף דרוש ט"ז, מש"כ בדברי התור"ד. ותירוץ המאירי, שמפורסם לכל שאינו לשם גניבה צ"ב, דלכאורה בכה"ג אין עליו דין גנב ולא ימכר בעבד עברי. וע"ע במהרש"א בקידושין. וראה בהגהות ריעב"ץ לתענית כב, א ובשדי חמד כללים מע' ג' בפאת השדה סי' ה', ומה שהביא במראית העין לחיד"א מהריטב"א ב"ב ה, א. 54 הל' גניבה פ"א ה"א — ב'. 55 בלח"מ כתב, שנראה שהרמב"ם גרס כן בברייתא, ול"ג "תשלומי כפל". ופירושו, ע"מ להחזיר הדבר עצמו או ע"מ לשלם אם יאבד. אולם בשו"ת עמודי אש (אייזנשטיין) סי' א' אות ה' השיג ע"ז וכתב, שטס"ה ברמב"ם, וצ"ל ע"מ לשלם תשלומי כפל. וכעין זה במשרת משה (עטייה) על הרמב"ם שם. ובספר המצוות שם כתב הרמב"ם, ע"מ לשלם דו"ה. ועי' מעשה רוקח, שיש דפוסים דל"ג ברמב"ם ע"מ להחזיר, ע"ש. 56 לח"מ בהל' א'. וע"ש שזה שכתב הרמב"ם לאו דגניבת על גניבה ממש, ולא כמו בסוגיין דילפינן מרבית ואונאה, לא קשה, דסו"ס אחר שנכתב הלאו, הוא כולל אף גניבה סתם. ועי' ביד דוד וב"אוצר" בעמ' א' בש"י הרמב"ם בלאו דגזל. 57 שו"ת חוט המשולש לר' חיים מולוז'ין סי' י"ז. ועי' בלשון הגהות ר"פ לסמ"ק סי' רס"א אמרו חכמים וכו', ובשו"ת עמודי אש סי' א' אות ח'. 58 חסדי דוד לתוספתא ב"ק סוף פ"י, יד המלך על הרמב"ם שם. וכ"כ בקו"א לשו"ע הרב הל' גזילה סעיף ג', שדרך הרמב"ם לפרש טעמא דקרא, ועי' מעשה רוקח על הרמב"ם שם. ועי' לעיל הע' 43 — 42 כדברי הב"ח ובשו"ת בן פורת שם. ובהערות רז"ו לייטר בס' ההשלמה למנ"ח מצוה רכ"ד מוכיח שהרמב"ם סובר שהוא דאורייתא, מדבריו בסהמ"צ ל"ת רמ"ד, שהביא הברייתא דע"מ למיקט. 59 לעיל 19. 60 יד דוד. וכ"כ בבן ידיד על הרמב"ם שם, וכתב שם, דמדברי הברייתא גופה שפתחה באזהרה לגנוב ממון ומסיימת בגניבה ע"מ למיקט, משמע דעיקר קרא לאזהרה לגנוב ממון, ושאר הדרשות אינן אלא אסמכתא. ועי' גם בנוד הקודש או"ח סי' ע"ה, במשאת המלך (דיסקין) סי' רט"ו

רבינו יונה ז"ל (כס"י רס"א) פסק כן עיי"ש. וכ"כ
 ביראים (ס"י רנ"ה) וכשאלתו (פרשת נח שאלתו ד')
 וכפ"ג בכ"ק עיי"ש. ועוד נכמה ראשונים ז"ל מחבאר
 כן. אבל מדברי הרמב"ם (פ"א מהלכות גנבה) ובטור
 (חומ"ס ש"ח) מחבאר דס"ל דלא קיי"ל בהא כבן נג
 ג. ובגראס דס"ל דבהא ודאי פליגי רבנן עלי. ואף
 דלענין מאי דס"ל דעביר אינש דינא לנפשי' אפשר דלא
 פליגי רבנן עלי. דבהכי לא מיירו הכס אלא חוב גררא.
 אבל במאי דמוקי קרא דלא חגב לגובא את עלו מאחר
 הגב. כהא ודאי פליגי עלי. ולא מוקמי לקרא אלא לגוב
 פ"מ למקט וע"מ לשלם השלמוי כסל ודו"ה. כחבאר
 בדברי ח"ק שם כנרייהא. וא"כ אפשר דזו היא ג"כ דעה
 רבינו הגאון ז"ל. וכן חבאר להדיא בראב"ן (דף פ"ו
 ע"ד) דרבנן פליגי עלי דבן כ"ב אפי' לדין עיי"ש. ואף
 דדבריו ז"ל שם לריבין ביאור. ועי' מש"כ על דבריו הכ"י
 די בוטין ז"ל (בכשו' ערות ציטקב ס' קט"ו) עיי"ש.
 ואין דבריו מספיקין ואכמ"ל בזה:

ועב"פ חבאר דס"ל דגם לדין בן כ"ב יחידה הוא.
 ורבנן פליגי עלי. ולא קיי"ל כוח"י. ואפשר דגם
 שאר ראשונים ז"ל שהביאו מילתא דבן נג נג להלכה. ס"ל
 דבן כ"ב לא מדלורייחא קאמר הכי. שיבא עונר עלה
 בלאו דלא הגב. אלא איסורא דרבנן בעלמא קאמר. וכי
 משמע מדברי ההוס' ושא"ר ראשונים ז"ל (כפ"ג דכ"ק
 כ"ז ע"ג) שכתבו דלכן נג נג נמי נדאיכא פסידא ברי
 עיי"ש. וא"כ איחא דאיכא בהכי לאו דלא הגב. לא יהבן
 לומר דשרי לטבור משום פס דא על לאו דלורייחא דלא
 הגב. ומיכו קלמ' יש לרמות עפרש"כ כר"ב חו"מ שם
 עיי"ש. אלא דח"מ גם כר"ב הו"ח שם כהב דעדיפא
 מינה. דלכן כ"ב נמי אפי' איסורא ליכא. אלא מלה טובה
 בעלמא הוא דהכי לאשמעינן עיי"ש בדבריו. אבל דעה כל
 כראשונים ז"ל אינה כן. ומ"מ שפיר י"ל כדכתיבנה דלית
 בה אלא איסורא דדבניהם בעלמא. אבל לדעה הרי"ף ז"ל
 בהשוכה שם חבאר בהדיא דאית בה לאו גמיר מדלורייחא.
 ומ"מ אפשר דדעה רבינו הגאון ז"ל אינה כן. ולכן משום זה אין
 למנות לדעתו לאו דלא הגב. ומ"מ מאי דס"ל לכרי"ף ז"ל וגולה
 בכלל גנבה. ובגונב מחבירו טובר ג"כ בלא חגול. שפיר
 אפשר לומר כן גם לדעה רבינו הגאון ז"ל. וכן חבאר
 בשאלתו (פרשת נח שאלתו ד') שכהב שם ז"ל. לא
 הגבנו קרא יחירא הוא דהא כתיב לא חגול טכ"ל. וכוכא
 בטרוך (טרך לא) ביוחר ביאור עיי"ש שכהב בהדיא דגולה
 היינו גנבה. ויזה אחר שכבר מנכ לאו דלא חגול. שנכללו
 גם גנבה ממון. שוב אין לאו דלא הגבנו בה במנין בפ"ע
 לסי שיטתו:

ואב"ג עדיין יש לעיין בזה. דברי אפי' לרבנן דבן
 נג נג. עכ"פ מוקמינן קרא דלא הגבנו לגוב
 פ"מ למקט או לגוב פ"מ לשלם כפל והשלמוי דו"ה.
 וכדחבאר כנרייהא שם. וכדחמרינן נמי בסוגיא דריש פרק
 איזבו נכך (פ"א ע"ב) לא הגבנו דכתב רחמנא למה לי.
 לכדחניא לא הגבנו ע"מ למקט וכו' עיי"ש. וא"כ אכנה
 יש למנות לאו דלא חגבנו משום גונב פ"מ למקט ופ"מ
 לשלם כפל והשלמוי דו"ה. דליכא למשחט מלאו דלא חגול.
 דכא לפי מה שפירש בשאלתו כא דפרקינן לא הגבנו דכהב
 רחמנא למה לי. והולך לאוקמי' לאזהרה לגוב פ"מ למקט
 וכו'. פיינו משום דכבר כתיב לא חגול. וגולה היינו גנבה.

ואיחר לי' לא הגבנו לניכב פ"מ למקט. וא"כ אין לנו ע"מ
 למקט אלא כגנבה דאיחר קרא ולא גולה. ואפי' לפתש"ב
 הריטב"א ז"ל שם דגם בגולה ע"מ למקט עובר בלאו דלא
 חגול. ולא אינטריך קרא להכי משום דחמי גולה ע"מ למקט
 חגבנו עיי"ש. וכן חבאר בלבוש ופרישה וס"ך (חומ"ס
 שניע) דגם בגול פ"מ למקט עובר בלא חגול עיי"ש. מ"מ
 ע"כ פיינו משום דאחר דגלי קרא בגנבה מיימורא דקרא.
 נפק"ל נמי בגולה חגבנו. ואש"ג דהין דהין קל מחמור
 להחמיר עליו. וגנבה חמורה חגולה. מ"מ ס"ל דגילוי מילתא
 בעלמא היא. דמהמחא גולה דיוניא דגנבה אסר הכתוב.
 וא"כ עיקר איסור פ"מ למקט אין לנו עכ"פ אלא בגנבה
 לחודה. ומחילא חבאר דאש"פ שכבר נמנה לאו דלא חגול
 יש למנות ג"כ לאו דלא הגבנו. משום אזהרה דע"מ למקט
 דלא משחטע גנבה מלאו דגולה. אדרבה לשנין זה לא
 שוטעין בגולה אלא מאזהרת גנבה. מיכו לפתש"כ בלח"מ
 (פ"א מהלכות גנבה ה"א) לדעה הרמב"ם ז"ל דעיקר הך
 דרשא דע"מ למקט וכו' אינה אלא אהמכתא בעלמא.
 דעיקר קרא להגמורי איסור גנבה גיבא הוא דהכי עיי"ש.
 ולכאורה דבריו חוכרסים. דאל"כ רבנן כיון דחמרינן בכל
 דוכתי לא יהא חמונו חמור מנופי. כמו בכה"א דחמרינן
 בפרק בהרא דב"ק (ק"ז ע"ב) ובכנהדרין (פרק בן סורר
 ע"ד ע"א) נרדף שכבר כלים של רודף פטיר מהיב שלא
 יהא חמונו חמור מנופו. ופי' במוכ' שם דכיון דינא להלילו
 בגפבו כ"ש בחמונו עיי"ש. ובסוף ב"ק (ק"ט ע"א) חמרינן
 מתן מסור מוהר לאנדו שלא יהא חמונו חמור מנופו
 עיי"ש. ובההא חס ה"ה דע"מ למקט וע"מ לשלם כפל
 והשלמוי דו"ה עובר בלאו דלורייחא. א"כ הכי חמרינן
 (בפרק הכהן ק"ד ע"ב) היבטיא לכו בן חבו שיק"ו דס'
 לאביו. רב מהנא חמר והכנה לרשך כמור וכו'. עיי"ש
 בכלה סיניא דחבאר דפשיטא דלאחר שרי לטבול צו לטיבחו
 ולחוסלחו. ואפי' לאביו אפי' למחן דאכר הינו אלא משום
 דילמא חביל ב' יוהר מגדי לרכו. אבל כל דלרכו לכ"פ
 שרי. אש"ג ש"ס בה לאו דלורייחא מדכתיב לא יוכיף וגו'
 וכלביו יש בה מיכה כ"ד עיי"ש. ובההא כיון דחמוני
 הכרה חורב גנבה וגולה אפי' לטיבחה כגול. כ"ש בחכלה
 גופו דראוי לומר דאפי' לטובחה הכרה חורב. אלא ודאי
 גם בחמונו לא מיכבר אלא מדבריכס בעלמא. ויולכך בניפו
 משום לערא דניפי' לא גזרו רבנן. מיכו יש לרמות. וכפרט
 לפי דברי כרמב"ם (כפ"א מהלכות גנבה כ"ב) דמפרש פ"מ
 למקט דוקא בענין שאין בו טובת הנעלים עיי"ש וכחש"כ
 הרי"ב לח"מ (שם בהלכה ב') ואין להאריך בזה. ועיקר כך
 איסורא דע"מ למקט השמיטתו כרי"ף ובה"ג ובה"ר זרוע.
 וף כר"ב בהשלמה השמלים בלכות הרי"ף לא השלים הלכה
 זו בב"מ (ריש פרק איזבו נכך) עיי"ש. וגם רבינו ירוחם
 ובראב"ן ובאגודה השמיטו דין זה. והוא דבר מהמיה
 לכאורה. וכפי הגראס דחיהו מהלכה ויש מקום לזה. אלא
 שלא ראינו להאריך בזה כאן:

ועב"פ עפ"ז ניהא מה שלא חנה רבינו גאון לאו דלא
 הגבנו. אלא דלפ"ו נלטרך לומר דכלל אזהרת
 לא חגול ניהא אלא גולה ממון דוקא ולא גולה נפש. דאם
 איחא דכלל לאו זה גולה נפש נמי איחא. א"כ כי סיכי שלא
 חנה לאו דלא רגבנו דכו"ל אזהרה לנגבה ממון. משום שכרי
 חנה לאו דלא חגול וכמו שהכבאר. כדי נמי לא יז"ל
 למנות מס"ע גוסא לאו דלא חגול לאזהרת גנבה נפש אלא
 ודאי